

**T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Arkeoloji Ana Bilim Dalı**

**DAĞLIK KILIKIA VE ISAURIA BÖLGESİNDE ANTİK DÖNEM KONUT
MİMARİSİ**

Fatma EFE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mersin, 2013

T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Arkeoloji Ana Bilim Dalı

DAĞLIK KILIKIA VE ISAURIA BÖLGESİNDE ANTİK DÖNEM KONUT MİMARİSİ

Fatma EFE

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Ümit AYDINOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mersin, 2013

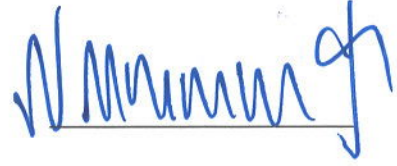
Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Fatma EFE tarafından hazırlanan Dağlık Kilikia ve Isauria Bölgesinde Antik Dönem Konut Mimarisi başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından Arkeoloji Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başarılı

Başarısız

Üye

Yrd. Doç. Dr. Ümit AYDINOĞLU
(Danışman)

Üye

Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL

Üye

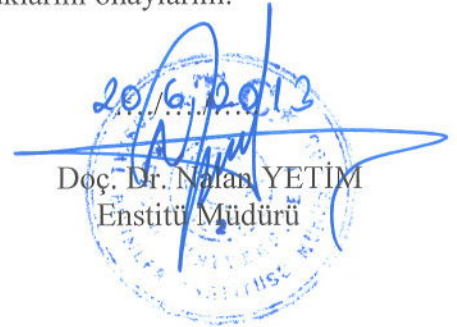

Yrd. Doç. Dr. Nida NAYCI

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylıyorum.

20/6/2013
Doç. Dr. Nalan YETİM
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

“**DAĞLIK KILIKIA VE ISAURIA BÖLGESİNDE ANTİK DÖNEM KONUT MİMARİSİ**” isimli Yüksek Lisans Tez çalışmasını, bölgede bulunan konut tipolojilerinin ortaya çıkarılması ve dönemlere göre gruplandırılması formatında oluşturduk. Şimdiye kadar bölgede bulunan tüm konut tipolojilerinin bir arada bulunduğu herhangi bir çalışma bugüne kadar gerçekleştirilmemiştir. Bölgenin zengin Arkeolojik kaynakları göz önüne alındığında bu durumun bölgenin Arkeolojisi açısından bir eksiklik oluşturduğunu düşündük. Bu sebeple çalışmamızda bu eksiklikleri gidermeye ve daha sonra yapılacak çalışmalar için bir kaynak oluşturmaya çalıştık.

Bu süreç içerisinde birçok kişinin teze farklı yönlerden katkısı bulunmuştur. Öncelikli olarak danışmanlığımı üstlenen ve bu tezin meydana gelmesi için yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer hocam Mersin Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi, Yrd. Doç. Dr. Ümit AYDINOĞLU’na tez çalışması boyunca gerek arazi aşamasında gerekse masa başı çalışmalarında verdiği ciddi destek ve emeklerinden dolayı teşekkür ederim.

Aynı zamanda tez çalışması süresince verdiği manevi desteklerinden dolayı Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL’e, yine arazi çalışmalarında ekip arkadaşlarım olan Arkeolog Ahmet MÖREL’e, Arkeolog Özlem DÜZENLİ’ye, adını anmadan geçemeyeceğim sevgili arkadaşım Arkeolog Ulus TEPEBAŞ’a ve Yrd. Doç. Dr. Erkan ALKAÇ’a teşekkür ederim ayrıca mimari parçalar hakkında ki yönlendirmelerinden dolayı Yrd. Doç. Dr. Deniz KAPLAN’a teşekkür ederim.

Son olarak tez çalışması süresince gösterdikleri sabır, anlayış ve destekleri için aileme teşekkür ederim.

ÖZET

DAĞLIK KILIKIA VE ISAURIA BÖLGESİNDE ANTİK DÖNEM KONUT MİMARİSİ

“DAĞLIK KILIKIA VE ISAURIA BÖLGESİNDE ANTİK DÖNEM KONUT MİMARİSİ” isimli Yüksek Lisans tez çalışması; Mersin iline bağlı Erdemli ve Silifke ilçeleri arasındaki dağlık alanda yer alan Antik Dönem konutlarını, Hellenistik Dönemden başlayarak Geç Antik Döneme kadar dönemsel ve plansal özelliklerini ele alınarak gruplandırmayı ve dönemlere göre yerel bir konut modeli ortaya çıkarmayı amaçlamıştır.

Bölgede az sayıda konut olarak tanımlanan Hellenistik Dönem yapısı tespit edilmiştir ve bunların çoğunlukla araziye hâkim bir konumda yapıldıkları, genellikle tek mekânlı, küçük boyutlu konutlar olduğu ve *polygonal* duvar örgüsüne sahip oldukları tespit edilmiştir.

Bölgenin, Roma Dönemi konutları ise çiftlik evleri ve peristyl avlulu konutlar olarak gruplandırılmıştır. Çiftlik evlerinin, genellikle antik yollara yakın yerlerde kurulmuş korunaklı yapılar olduğu, içerisinde çiftlik evi, depolama alanları, sarnıçları, üretim donanımları ve konutların bulunduğu kompleks yapılar olduğu tespit edilmiştir. *Peristyl* avlulu konutlarda ise sütunlarla çevrili merkezi avlu ve bunun gerisindeki *portiklere* açılan mekân dizileri şeklinde ifade edilebilecek genel planın bölge örneklerinde uygulandığı tespit edilmiştir.

Bölgedeki Geç Antik Dönem konutları kırsal konutlar ve üretime yönelik büyük boyutlu kırsal konutlar olarak gruplandırılmıştır. Kırsal konutlarda, mekânların ard arda sıralanmış olduğu, zemin katların çoğunlukla depo-mutfak olarak üst katların ise

yaşam alanları olarak kullanıldığı ve konutların bir ön avluya ve avlu içerisinde üst kata geçişi sağlayan merdivene sahip olduğu görülmüştür.

Üretime yönelik büyük boyutlu kırsal ise bölgede Kanytella antik yerleşiminde tespit edilmiştir. Bu konutların büyük boyutlu olduğu, etraflarının duvarlar ile çevrildiği ve üzeri açık büyük avlularının bulunduğu ve mekânların kuzey duvarı üzerinde ard arda sıralandığı tespit edilmiştir.

Elde edilen tüm veriler tez çalışması içerisinde değerlendirilmiş, tartışılmış ve genel çerçevesi ile dönemsel olarak bölgede görülen konut mimarisinin tanımlaması yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler; Dağlık Kilikia, Hellenistik Dönem konut, Roma Dönemi konut, Geç Antik Dönem konut, *peristyl* avlulu konutlar.

ABSTRACT

DOMESTIC ARCHITECTURE IN ROUGH CILICIA AND ISAURIA IN ANCIENT PERIOD

This study with the name of **DOMESTIC ARCHITECTURE IN ROUGH CILICIA AND ISAURIA IN ANCIENT PERIOD**, aimed to Antique houses which are on the districts Erdemli and Silifke of Mersin province, beginning from Hellenistic Period till Late Antique Period discussing the futures of periodical and schematic, it followed its aim by grouping and revealing a local house model for periods.

In the area it determined that there are few houses which describing Hellenistic Period Architecture and also it located that most of them established as dominate the area, generally they are single residence, small sized houses and they have polygonal wall masonry.

The Roman Period houses of the area, they were grouped as farm houses and houses with perystil courts. They determined that the farm houses are complex buildings with generally established near the antique roads and sheltered structures, also inside them a farmhouse, storage rooms, cisterns, production equipments and other rooms. It is located that the houses with peristyl yards have central yard covered with columns and it can be described as site arrays which opened the porticoes behind that yards.

The Late Antique Period houses in the area, are classified as rural houses and big sized houses which intended to production. In the rural houses it is seemed that the rooms are in sequence and the basement floors mostly used for storage room or kitchen and the houses have a front court and inside the court there is a ladder to pass the upper floor. The big sized rural which intended to production, are located in the Kanytella antique site.

It is located that those houses are big sized, covered with walls and there are big yards with overt tops and the rooms are sequenced on the North Wall.

In this study, the obtained datas are evaluated, discussed and with the general view, the describe of house architecture which seen as periodical has made.

Key words; Rough Cilicia, Hellenistic period house, Roman Period House,Late Antique Period house, Peristyl court houses.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR LİSTESİ	x
FİGÜRLER LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1
BÖLÜM I	9
KONUT MİMARİSİNİN KÖKENİ VE GELİŞİMİ	9
I.1. Hellenistik Dönem Öncesi Konut Mimarisi	9
I.2. Anadolu’da Hellenistik Dönem Konut Mimarisi	14
I.3. Roma Dönemi Konut Mimarisi	16
I.3.1. Roma Dönemi Konut Mimarisinin Gelişimi	19
I.3.2. Hellenistik Dönemde Yapılıp Roma Döneminde Devam Eden ve Roma Döneminde Anadolu’da Görülen Konut Tipolojileri	23
I.4. Geç Antik Dönem ve Bizans Dönemi Konut Tipleri	29
İmparatorluk Sarayları	
Piskoposluk Konutları	
Preteuontes Aristokratik Konutları	
Orta Sınıf Konutları	

Apartman Blokları

Dükân, Atölyeler ve Bir ya da İki Odalı Konutlar

BÖLÜM II..... 33

**DAĞLIK KILIKIA'DA HELLENİSTİK VE ROMA DÖNEMİ KONUTLARI VE
ÖZELLİKLERİ..... 33**

II.1. Dağlık Kilikia'da Hellenistik Dönem Konutları ve Özellikleri 33

II.1.1. Dağlık Kilikia'da Hellenistik Dönem Konutları 33

Karaböcülü 1 Nolu Konut

Hisarkale Hellenistik Konutlar

Özköy Hellenistik Konut (Kuleli Çiftlik 1)

Hellenistik Kuleler

II.1.2.Bölgedeki Hellenistik Dönem Konutların Özellikleri..... 39

II.2 .Dağlık Kilikia'da Roma Dönemi Konutları 42

Karakabaklı Çiftlik Evi

Hüsametli Çildiremez Çiftlik Evi

İmamlı Gökkale Çiftlik Evi

Keşlitürkmenli Çiftlik Evi

Özköy Çiftlik Evi

II.2.1.Bölgedeki Çiftlik Evlerinin Özellikleri ve Diğer Bölge Örnekleri 51

II.2.2.Peristyl Avlulu Konutlar	57
Karaböcülü Peristyl Avlulu Konut	
Emirzeli Peristyl Avlulu Konut	
Imbrigion Peristyl Avlulu Konut	
Paslı Peristyl Avlulu Konut	
Karakabaklı 3 Nolu Konut	
II.2.3. Bölgedeki Peristyl Avlulu Konutların Özellikleri ve Diğer Bölge Örnekleri	63

BÖLÜM III

DAĞLIK KILIKIA'DA GEÇ ANTİK DÖNEM KONUTLARI VE

ÖZELLİKLERİ..... 70

III.1. Dağlık Kilikia'da Geç Antik Dönem Kırsal Konutları..... 71

Karakabaklı 1 Nolu Konut	
Karakabaklı 2 Nolu Konut	
Karakabaklı 4 Nolu Konut	
Karakabaklı 5 Nolu Konut	
Karakabaklı 6 Nolu Konut	
Karakabaklı 7 Nolu Konut	
Öküzlü 1 Nolu Konut	

III. 1.1. Geç Antik Dönem Kırsal Konutlarının Özellikleri ve Diğer Bölge Örnekleri	80
III.2. Dağlı Kilikia'da Geç Antik Dönem Üretime Yönelik Büyük Kırsal Konutlar	89
Kanytella 1 Nolu Konut	
Kanytella 2 Nolu Konut	
Kanytella 9 Nolu Konut	
Kanytella 34 Nolu Konut	
III.2. 1. Dağlık Kilikia'da Geç Antik Dönem Üretime Yönelik Büyük Kırsal Konutların Özellikleri ve Diğer Bölge Örnekleri.....	94
SONUÇ	100
KAYNAKÇA.....	110
LEVHALAR	

KISALTMALAR LİSTESİ

Bkz.: Bakınız.

Fig. : Figür.

M.Ö. : Milattan Önce.

M.S. : Milattan Sonra.

FIGÜRLER LİSTESİ

- Fig. 1** Dağlık Kilikia Bölgesi haritası
- Fig. 2** Troia Kent planı (Alıntı Yeri: Akurgal, 1996: 22)
- Fig. 3** Oval Ev rekonstrüksiyonu (Alıntı Yeri: Akurgal, 1996: 125)
- Fig. 4** Çifte Megaron rekonstrüksiyonu (Alıntı Yeri: Akurgal, 1996: 132)
- Fig. 5** Priene Kent planı (Alıntı Yeri: Gates, 2003: 268)
- Fig. 6** Prosta konut planı (Alıntı Yeri: Gönül, 2011: 62)
- Fig. 7** Pergamon Kral Sarayları (Alıntı Yeri: Gürler, 1987: Şekil 1)
- Fig. 8** Roma ideal konut planı (Alıntı Yeri: Brödner, 1989: 51)
- Fig. 9** Ephesos kent planı (Alıntı Yeri: Brands, 2003: Taf 3)
- Fig. 10** Peristyl plan (Priene) (Alıntı Yeri: Gürler, 1987: Şekil 15)
- Fig. 11** Oikos plan (Alıntı Yeri: www.arts.u.szged.hu)
- Fig. 12** Olynthos pastas planlı konutlar (Alıntı Yeri: Gates, 2003: 269)
- Fig. 13** Tam olmayan peristyl avlulu konutlar (Alıntı Yeri: Gürler, 1987: Şekil 23)
- Fig. 14** Çift peristylli konut (Alıntı Yeri: Harlow ve Laurance, 2002: 26)
- Fig. 15** Labranda kent planı (Alıntı Yeri: Gürler, 1987: Şekil 19)
- Fig. 16** Peristyl atrium tip (Delos) (Alıntı Yeri: Vitruvius, 2005: 171)

Fig. 17 Triklinium-Sütunlu Portik-Nymphaeum düzenlemesine sahip konut planı,

(Pyskhe'nin Gemisi Konutu). (Alıntı Yeri: Gürler, 1987: Şekil 72)

Fig. 18 Büyük avlu düzenlemesine sahip konut planı, (Seleukeia Pieria).

(Alıntı Yeri: Gürler, 1987: Şekil 83)

Fig. 19 Merkezi avluyu üç tarafından çevreleyen mekânlara sahip konut planı,

(Daphne Villa) (Alıntı Yeri: Gürler, 1987: Şekil 79)

Fig. 20 Dux Sarayı-Dura Europos (Alıntı Yeri: Genequand, 2006: 23)

Fig. 21 Diokletian Saray Planı (Alıntı Yeri: Norwich, 2009: 53)

Fig. 22 Villa del Casale plan (Alıntı Yeri: Price, 1997: 67)

Fig. 23 Parenzo Episcoipa plan (Alıntı Yeri: Miller, 2000: 37)

Fig. 24 Ostia Roma Dönemi apartman planı (Alıntı Yeri: Hermansen, 1982: 40)

Fig. 25 Karaböcülü Hellenistik Dönem Konut krokisi

Fig. 26 Karaböcülü 1 Nolu konutun ön cephesi

Fig. 27 Karaböcülü 1 Nolu konutun duvar örgüsü

Fig. 28 Karaböcülü 1 Nolu konutun Roma Döneminde taş plaka döşenmiş avlusu

Fig. 29 Karaböcülü 1 Nolu konutun arşitravı

Fig. 30 Karaböcülü 1 Nolu konutun kapı lentosu üzerindeki kabartmalar

Fig. 31 Karaböcülü 1 Nolu Konutun önündeki lento üzerinde bulunan Menorah kabartması

Fig. 32 Hisarkale konut planları

Fig. 33 Hisarkale genel görünüm

Fig. 34 Hisarkale yapılar

Fig. 35 Hisarkale duvar örgüsü

Fig. 36 Hisarkale sokak oluşumu

Fig. 37 Özköy Hellenistik Konut plan (Alıntı Yeri: Mörel, 2010: Fig.5)

Fig. 38 Özköy Hellenistik Konut dıştan görünüm (Alıntı Yeri: Mörel, 2010: Fig.8)

Fig. 39 Özköy Hellenistik Konut avlu duvarı (Alıntı Yeri: Mörel, 2010: Fig. 10)

Fig. 40 Özköy Hellenistik Konut Mekân 3-kemerli niş (Alıntı Yeri: Mörel, 2010: Fig.9)

Fig. 41 Özköy Hellenistik Konut sarnıç (Alıntı Yeri: Mörel, 2010: Fig.11)

Fig. 42 Hançerli Hellenistik Kule

Fig. 43 Hançerli Hellenistik Kule plan (Alıntı Yeri: Durugönül, 1987: Abb. 1)

Fig. 44 İmamlı Hellenistik Kule

Fig. 45 İmamlı Hellenistik Kule plan (Alıntı Yeri: Durugönül, 1987: Abb. 7)

Fig. 46 Gücük Hellenistik Kule

Fig. 47 Gücük Hellenistik Kule plan (Alıntı Yeri: Durugönül, 1987: Abb. 10)

Fig. 48 Korykos Hellenistik yapılar

Fig. 49 Korykos Hellenistik kule-sarnıç

Fig. 50 Korykos Hellenistik Mezar M21

Fig. 51 Korykos Hellenistik Mezar M24

Fig. 52 Karakabaklı Çiftlik Evi plan (Alıntı Yeri: Aydınöğlu, 2010: 280)

Fig. 53 Karakabaklı Çiftlik Evi

Fig. 54 Karakabaklı Çiftlik Evi ikinci kat görünüm

Fig. 55 Karakabaklı Çiftlik Evi iç mekân kemerler

Fig. 56 Karakabaklı Çiftlik Evi güney cephe (Alıntı Yeri: Aydınöğlu, 2010: 280)

Fig. 57 Hüsametli Çildiremez Çiftlik Evi plan (Alıntı Yeri: Aydınöğlu, 2010: 268)

Fig. 58 Hüsametli Çildiremez Çiftlik Evi görünüm

Fig. 59 Hüsametli Çildiremez Çiftlik Evi kemer

Fig. 60 Hüsametli Çildiremez Çiftlik Evi duvar örgüsü

Fig. 61 İmamalı Gökkale Çiftlik Evi plan (Alıntı Yeri: Aydınöğlu, 2010: 276)

Fig. 62 İmamalı Gökkale Çiftlik Evi

Fig. 63 İmamalı Gökkale Çiftlik Evi üst kat pencereler

Fig. 64 İmamalı Gökkale Çiftlik Evi üzeri avlu olarak kullanılan sarnıç

Fig. 65 İmamalı Gökkale Çiftlik Evi duvar örgüsü

Fig. 66 Keşlitürkmenli Çiftlik Evi plan (Alıntı Yeri: Aydınöğlu, 2010: 278)

Fig. 67 Keşlitürkmenli Çiftlik Evi

Fig. 68 Keşlitürkmenli Çiftlik Evi avlu (Alıntı Yeri: Aydınoğlu, 2010: 279)

Fig. 69 Keşlitürkmenli Çiftlik Evi kule yapısı

Fig. 70 Keşlitürkmenli Çiftlik Evi duvar örgüsü

Fig. 71 Özköy Çiftlik Evi dıştan görünüm (Alıntı Yeri: Mörel, 2010: Fig.19)

Fig. 72 Özköy Çiftlik Evi duvar örgüsü ve mazgal (Alıntı Yeri: Mörel, 2010: Fig. 22)

Fig. 73 Karaböcülü Peristyl Avlulu Konut

Fig. 74 Karaböcülü Peristyl Avlulu Konut sütunlar

Fig. 75 Karaböcülü Peristyl Avlulu Konut blok sütun çizimi

Fig. 76 Karaböcülü Peristyl Avlulu Konut Yuvarlak sütun çizimi

Fig. 77 Karaböcülü Peristyl Avlulu Konut arşitrav parçaları

Fig. 78 Karaböcülü Peristyl Avlulu Konut lento üzerindeki Labut kabartması

Fig. 79 Emirzeli Peristyl Avlulu Konut

Fig. 80 Emirzeli Peristyl Avlulu Konut sütun çizim

Fig. 81 Emirzeli Peristyl Avlulu Konut-peristyl çizim

Fig. 82 Imbrigion Kome Peristyl Avlulu Konut

Fig. 83 Imbrigion Kome Peristyl Avlulu kapı lentosu üzerindeki kabartmalar

Fig. 84 Imbrigion Kome Peristyl Avlulu Konut arşitrav frizleri

Fig. 85 Paslı Peristyl Avlulu Konut Plan

Fig. 86 Paslı Peristyl Avlulu Konut

Fig. 87 Paslı Peristyl Avlulu Konut portiğe açılan kapılar

Fig. 88 Paslı Peristyl Avlulu Konut sarnıç ve avluya bakan duvarda bulunan çeşme yapısı

Fig. 89 Karakabaklı 3 Nolu Konut plan (Alıntı Yeri: Çakmak, 2010: 38)

Fig. 90 Karakabaklı 3 Nolu Konut ön giriş (Alıntı Yeri: Çakmak, 2010: 39)

Fig. 91 Karakabaklı 3 Nolu Konutun avlusu ve içerisinde ki sütun parçaları

Fig. 92 Karakabaklı 3 Nolu Konut iç mekân-kapılar ve nişler

Fig. 93 Karakabaklı 3 Nolu Konut sarnıç/pythos?

Fig. 94 Karakabaklı 3 Nolu Konut duvar örgüsü

Fig. 95 Karakabaklı 3 Nolu Konut iç mekânlar ve duvar örgüsü

Fig. 96 Karakabaklı 1 Nolu Konut Plan

Fig. 97 Karakabaklı 1 Nolu Konut

Fig. 98 Karakabaklı 1 Nolu Konut ön avlu içerisinde bulunan kemer ayağı

Fig. 99 Karakabaklı 1 Nolu Konut avlu içerisindeki nişli yapı

Fig. 100 Karakabaklı 1 Nolu Konut iç mekânlar

Fig. 101 Karakabaklı 1 Nolu Konut duvar örgüsü

Fig. 102 Karakabaklı 1 Nolu Konuta sonradan eklenen duvarlar

Fig. 103 Karakabaklı 2 Nolu Konut Kroki

Fig. 104 Karakabaklı 2 Nolu Konut

Fig. 105 Karakabaklı 2 Nolu Konut giriş kapısı

Fig. 106 Karakabaklı 2 Nolu Konut kemerli giriş

Fig. 107 Karakabaklı 2 Nolu Konut iç mekânlar

Fig. 108 Karakabaklı 2 Nolu Konut Mekân 1

Fig. 109 Karakabaklı 2 Nolu Konut Mekân1 kemer, niş

Fig. 110 Karakabaklı 2 Nolu Konut ikinci kat ikiz pencere ve kapı açıklığı

Fig. 111 Karakabaklı 2 Nolu Konut iç mekân duvar örgüsü

Fig. 112 Karakabaklı 4 Nolu Konut Plan

Fig. 113 Karakabaklı 4 Nolu Konut

Fig. 114 Karakabaklı 4 Nolu Konut duvar örgüsü

Fig. 115 Karakabaklı 4 Nolu Konut Mekân 1

Fig. 116 Karakabaklı 5 Nolu Konut ve Karakabaklı 4 Nolu Konutun birleştiği duvar köşesi

Fig. 117 Karakabaklı 5 Nolu Konut duvar örgüsü

Fig. 118 Karakabaklı 6 Nolu Konut duvar örgüsü

Fig. 119 Karakabaklı 6 Nolu Konut sarnıçlar

Fig. 120 Karakabaklı 6 Nolu Konut sarnıç ağzı

Fig. 121 Karakabaklı 7 Nolu Konut Plan

Fig. 122 Karakabaklı 7 Nolu Konut

Fig. 123 Karakabaklı 7 Nolu Konut giriş kapıları

Fig. 124 Karakabaklı 7 Nolu Konut koridor

Fig. 125 Karakabaklı 7 Nolu Konut Mekân 1

Fig. 126 Karakabaklı 7 Nolu Konut pencere ve niş

Fig. 127 Karakabaklı 7 Nolu Konut duvar örgüsü

Fig. 128 Öküzlü 1 Nolu Konut Plan

Fig. 129 Öküzlü 1 Nolu Konut

Fig. 130 Öküzlü 1 Nolu Konut duvar örgüsü

Fig. 131 Öküzlü 1 Nolu Konut iç mekânda bulunan kemerler

Fig. 132 Öküzlü 1 Nolu Konut Mekân 1 kemerler

Fig. 133 Kanytella 1 Nolu Konut Plan

Fig. 134 Kanytella 1 Nolu Konut

Fig. 135 Kanytella 1 Nolu Konut avlu

Fig. 136 Kanytella 1 Nolu Konut Mekân 2

Fig. 137 Kanytella 1 Nolu Konut duvar örgüsü

Fig. 138 Kanytella 2 Nolu Konut Plan

Fig. 139 Kanytella 2 Nolu Konut

Fig. 140 Kanytella 2 Nolu Konut avlu

Fig. 141 Kanytella 2 Nolu Konut kuzey duvarı üzerinde ki mekânlar

Fig. 142 Kanytella 2 Nolu Konut duvar örgüsü

Fig. 143 Kanytella 9 Nolu Konut Plan

Fig. 144 Kanytella 9 Nolu Konut

Fig. 145 Kanytella 9 Nolu Konut giriş kapısı üzerinde ki kabartmalar

Fig. 146 Kanytella 9 Nolu Konut avlu

Fig. 147 Kanytella 9 Nolu Konut Mekân 1

Fig. 148 Kanytella 9 Nolu Konut Mekân 3

Fig. 149 Kanytella 9 Nolu Konut Mekân 3'ün duvarında bulunan hatıl delikleri

Fig. 150 Kanytella 9 Nolu Konut duvar örgüsü

Fig. 151 Kanytella 34 Nolu Konut Plan

Fig. 152 Kanytella 34 Nolu Konut

Fig. 153 Kanytella 34 Nolu Konut mekânlar

Fig. 154 Kanytella 34 Nolu Konut duvar örgüsü

GİRİŞ

“Dağlık Kilikia ve Isauria Bölgesinde Antik Dönem Konut Mimarisi” isimli Yüksek Lisans tez çalışması, coğrafi olarak Dağlık Kilikia Bölgesinin doğusunu oluşturan ve Hellenistik Dönemde Olba Territoriumu olarak adlandırılan, Diokletianus Dönemiyle birlikte Isauria eyaletine dâhil olduğu bilinen alandaki Antik Dönem konutlarını incelemeyi hedeflemektedir. Doğu Dağlık Kilikia olarak adlandırılan Lamos ve Kalykadnos nehirleri arasındaki bölge çalışmanın alanını oluşturmaktadır¹ (Fig.1).

Bu çalışmanın öncelikli amacı, araştırmanın sürdürüldüğü alandaki Antik Dönem kırsal konut mimarisi hakkında veriler elde etmektir. Bölgenin kuzey sınırını oluşturan ve denizin hemen kıyısından yükselerek denize paralel uzanan Toros Dağlarının, yerleşimlerin kurulması için en önemli etkenlerden birisi olan geniş alanların oluşmasına izin vermediği görülmektedir. Bununla birlikte, araştırma alanını oluşturan bölgede çok sayıda kırsal yerleşim dağlık coğrafya ya yayılmış durumdadır ve bu yerleşimlerin içlerinde oldukça iyi durumda korunmuş kalıntılar yer almaktadır. Bu kalıntıların birçoğu konutlara aittir. Bu tez çalışmasının amaçlarından biri, bu yerleşimlerde bulunan konutları tespit etmektir. Birbirine bitişik şekilde yapılmış bu konutların bu kırsal yerleşimlerin iskeletini oluşturdukları görülür.

Bu tez kapsamında yapılacak çalışmalarla bu tür kırsal yerleşim konut modellerinin ne olduğu ve varsa bölgeye özgü yerel konut tiplerinin varlığı tartışılacaktır.

¹ Bu alan bugün Mersin ilinin batısındaki Erdemli ve Silifke ilçeleri arasındaki bölgeyi kapsamaktadır.

Tespit edilen konutların sahip olduğu planlarına göre gruplanması ve kullanıldıkları dönemlerin belirlenebilmesi çalışmanın bir diğer amacıdır. Böylece, varsa bölgesel bir konut mimarisi geleneğini ortaya çıkarabilmek hedeflenmektedir. Bölgedeki yerleşimler dönemsel sürekliliğe sahiptirler ve bu sebeple yerleşimler içerisindeki yapıların dönemsel olarak ayrımlarının yapılmasında sorunlar bulunmaktadır. Yapılacak plansal incelemeyle, konutların dönemsel olarak da gruplanması hedeflenmektedir. Bölgedeki yerleşimlerde çok sayıda ve farklı plan tiplerinde konutların varlığı bilinmektedir ancak bunların şimdiye kadar ele alınarak gruplanmadığı ve ayrıntılı incelemelerinin gerçekleştirilmediği görülmektedir. Bu çalışmayla bölge konut mimarlığındaki farklı tipler ilk kez bir arada ele alınacaktır.

Elde edilen sonuçlar, sütunlarla çevrili merkezi avlu ve bunun gerisindeki *portiklere* açılan mekân dizileri şeklinde düzenlenmiş genel plan olan ve '*peristyl* avlulu' olarak adlandırılan konutların varlığını ve sayıca çokluğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, Akdeniz iklimine uygunluğu nedeniyle bölgede, Roma Döneminde mekânları doğrudan küçük avluya açılan 'avlulu' konutlar da tespit edilmiştir. Yine Akdeniz iklimine uygunluğu nedeniyle bölgede kullanıldığı düşünülen bir diğer konut tipi olan 'teraslı' konutların da bölgede kullanıldığı düşünülmektedir.

Konut tiplerinin ve planlarının incelenmesi Dağlık Kilikia'nın Antik Dönem dış bağlantılarını ortaya çıkarabilecek olması açısından önem taşımaktadır. Yapı tekniği açısından - konutların inşasında kullanılan taş örgü, inşaat teknikleri gibi özellikler-konutların incelenmesi yoluyla da bunların dönemlere göre nasıl bir değişim geçirdiğinin ortaya konulması da hedeflenmektedir.

Tespit edilen bu konutların, yerleşim içindeki konumlarının ve dağılımlarının incelenmesi, böylece yerleşimin ortaya çıkmasında konutların nasıl bir katkısının olduğu ve konutların yerleşim düzenini nasıl şekillendirdiğinin ortaya çıkarılmasına yardımcı olacaktır. Bu hedeflere ulaşabilmek için çalışma dönemsel olarak da sınırlandırılmıştır ve bu kapsamda söz konusu bölgedeki Hellenistik, Roma ve Geç Antik Dönem kırsal konut mimarisi incelenecektir. Bu sınırlama, bölgenin sahip olduğu tarihsel süreç tarafından şekillendirilmiştir. Söz konusu coğrafi alan Hellenistik Dönemden başlayan ve Bizans Dönemine kadar devam eden iskâna sahiptir. M.Ö. 188 yılında ki Apamea Antlaşması ile sınırları Sarpedon'a kadar daralan Seleukoslar bölgede güç kazanabilmek için imar faaliyetlerine başlamışlardır ve bu çerçevede bölgede savunma amaçlı taş mimariden garnizon-kale yerleşimleri ve kuleler inşa etmişlerdir. Seleukosların *polygonal* duvar tekniği ile inşa ettikleri bu yapılar Olba bölgesindeki bilinen ilk sistemli imar faaliyetlerdir. Kilikia ve Isauria bölgelerinin Roma İmparatorluğu etkisi altına girmeye başlamasıyla birlikte bölgenin sosyal, yaşam ve ekonomik yapısının Romalılaştırma sürecine dâhil olduğu anlaşılmaktadır². Bu dönemde bölgede daha aktif bir imar faaliyeti izlenmektedir.

Geç Antik Dönemde ise Hristiyanlığın artmasının etkileri bölgede bulunan yerleşimlerde kendisini göstermektedir. Bölgenin 4. ve 7. yüzyıllar arasında yaşadığı siyasi ve ekonomik süreç bir takım değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Bölgede 4. ve 7. yüzyıllarda ekonomik refahın getirisi olarak birçok imar faaliyet görülmektedir. Bu dönemde çok sayıda kilise yaptırılmıştır³. Becerileri ile ünlenen taş ustaları imparatorluğun merkezinde ve birçok yerleşimde talep görmüşlerdir.

² Aydınöğlu, 2010: 254.

³ Aydınöğlu, 2011: 83.

Bölgede Hellenistik Dönemde başlayan ve Bizans Döneminin içlerine kadar devam eden sürece ait arkeolojik kanıtlar tespit edilebilmektedir ve bu tarihsel süreç bu tez çalışmasının sınırlarını da belirlemektedir. Bu kapsamda, bölgedeki Hellenistik Dönem konutları, Roma Dönemi konutları incelenecektir. Arkeolojik kalıntıların ağırlıklı olarak Geç Antik Döneme ait olması sebebiyle, Geç Antik Dönem konutları da ağırlıklı olarak ele alınacaktır.

Şimdiye kadar, söz konusu bölgede sadece Geç Antik Dönem konutlarını plansal olarak inceleyen kısıtlı çalışmalar yapılmıştır ve konut planları üzerine kapsamlı bir çalışma yoktur. Var olan sınırlı sayıdaki çalışmalar ise Eichner'in yaptığı gibi Geç Antik Dönem konutları üzerinedir.

Hellenkemper ve Hild 1990 yılında Kilikia Bölgesinde bulunan yerleşimleri incelemiş ve bir katalog çalışması yapmışlardır. Çalışma içerisinde yerleşimlerde bulunan konutlardan bahsetmişler fakat herhangi bir tanımlama yapmamışlardır. Bu tez çalışması içerisinde ise konutlar tek tek tanımlanmıştır. S. Eyice 1976, 1978 ve 1996 yıllarında yaptığı çalışmalarında Kilikia Bölgesinde bulunan Geç Antik Dönem yapılarına değinmiştir fakat bu çalışmalarda dönemsel olarak sadece Geç Antik Dönem yapıları ele alınmıştır, bu durum bölgede bulunan konut gelişiminin açıklanması açısından yeterli değildir, yapılan tez çalışmasında ise Hellenistik Dönemden Geç Antik Döneme kadar konutların ele alınıp incelenmesi bölgenin konut mimarisinin dönemsel olarak bir bütün halinde ortaya koyması açısından önemlidir.

Bölge ile ilgili olarak yapılan bir diğer çalışma ise A. Tiryaki tarafından yapılmış yüksek lisans tez çalışmasıdır. Tiryaki sadece Karakabaklı yerleşiminin Geç Antik Dönem konutlarını çalışmıştır.

S. Durugönül 1998 yılında bölgenin kule yapılarını değerlendirmiş ve gruplandırmıştır. Durugönül'ün yaptığı bu çalışma ile bölgede Hellenistik Dönemde aynı zamanda konut olarak kullanılan kuleler incelenmiştir, bunlara ek olarak tez çalışması içerisinde daha önce ele alınmamış olan Karaböcülü ve Hisarkale'de bulunan Hellenistik Dönem konutları ile Korykos ve Özköy'de bulunan Hellenistik konutlar da eklenmiştir. Ü. Aydınoglu'nun bölge hakkında yaptığı yayınlar çalışma içerisinde değerlendirilmiştir, özellikle 2010 yılında bölgenin "Çiftlik Evleri" üzerine yaptığı çalışma; tez içerisinde önemli bir kaynak olarak değerlendirilmiştir.

İ. Eichner 2011 yılında bölgede bulunan Erken Bizans Dönemi konut mimarisi üzerine yaptığı çalışmada; bölgede bulunan yerleşimlerde ki konutların Erken Bizans Dönemini ele almıştır ancak Eichner'in ele almadığı birçok konut bu tez çalışmasında incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Bu tez çalışmasında daha önce çalışılmamış farklı dönemlere ait çok sayıda konutun olması, bunların değerlendirilmesi ve tartışılması bu çalışmanın özgünlüğü açısından önem taşımaktadır. Tüm bunların yanı sıra; yukarıda belirtilen hedeflere ulaşmak için tez içerisinde farklı bölümler altında incelemeler gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda öncelikle Antik Dönem konut mimarlığı hakkında kapsamlı bir kaynakça taraması yapılarak konut gelişimiyle ilgili bilgilere çalışmanın ilk bölümünde yer verilmiştir.

Burada konut mimarisinin gelişimi Erken Tunç Çağından itibaren ele alınmış ve Hellenistik Döneme kadar tartışılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümü ise bölgede gerçekleştirdiğimiz araştırmaların sonuçlarını içermektedir. Bu kapsamda bölgedeki Hellenistik, Roma ve Geç Antik Dönem kırsal konutlarına ait tespit edilen örneklerle bu bölümde yer verilmiş ve bunlar kapsamlı olarak tanımlanmıştır.

Öncelikle tespit ettiğimiz Hellenistik Dönem konutlarının mimarisi ele alınmış, konutların plansal ve işlevsel özellikleri incelenerek genel olarak ortak özellikler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ancak bölgenin tarihsel süreci gereği Hellenistik Döneme ait çok fazla kalıntı bulunmaması, mevcut kalıntıların ise savunma mimarisinin örnekleri olması nedeniyle Hellenistik Dönem konut mimarisi örneklerini tespit etmekte sorunlar bulunmaktadır. Ayrıca çalışma alanımız içerisinde günümüze kadar koruna gelmiş yapılar üzerinde inşa yazıtları bulunmamaktadır, bu durum bölgenin kendi içerisinde kesin tarihlendirme yapılmasını zorlaştırmaktadır. İlerleyen dönemlerde yapılacak kazılarda ortaya çıkabilecek yazıtların tarihlendirme açısından daha etkili sonuçlar vereceğini düşünmekteyiz. Bu sebeple bölgede günümüze kadar konut olarak kullanıldığı önerilen kuleler hariç Hellenistik Dönem konut örneği çalışılmamıştır.

Fakat tespit edebildiğimiz örnekler bize Hellenistik Dönem konut mimarisi hakkında bilgiler verebilecek durumdadır. Çalışma içerisine Karaböcülü, Hisarkale, Korykos ve Özköy gibi Hellenistik yerleşimler oldukları bilinen alanlardaki konut olması muhtemel yapılar ele alınmıştır. Bunlar her ne kadar buradaki savunma mimarisinin birer parçası olsa da konut olarak kullanılmış olmaları muhtemeldir.

Bu bölümde bölgedeki Roma Dönemi konutları da incelenmiştir. Bu kapsamda bölgede iki farklı tip konut tespit edilmiş ve çalışmalarda ele alınmıştır. Özellikle *peristyl* avlulu konutlara ait birçok malzeme bu çalışmaya özgüdür. Bölgedeki yerleşimlerin dönemler boyu sürekli kullanım görmeleri nedeni ile tarihlendirmelerde ciddi sıkıntılar bulunmaktadır. Bununla birlikte içlerinde bulunan mezar ve benzeri diğer kalıntılardan yola çıkılarak tarihlendirilebilen örnekler Roma Dönemi konutları kapsamında değerlendirilmiştir. Bunlardan ilki çiftlik evleri, diğeri ise *peristyl* avlulu konutlardır.

Bununla birlikte, bölgede Hellenistik ve Roma Dönemi yerleşimlerinin çok sayıda eklenti ile daha sonraki dönemlerde kullanımın devam ettiği göz önünde tutulmalıdır. Bölgedeki yerleşimlerde korunmuş olan kalıntılar çoğunlukla Geç Antik Dönem ve sonrasına işaret etmektedir. Bu dönem konutlarını gerek plan gerekse de inşaat teknikleri açısından diğerlerinden ayırmak mümkün olmaktadır.

Bununla birlikte çalışma içinde bu dönem konutları; kırsal konutlar ve üretime yönelik büyük kırsal konutlar olarak gruplandırılarak değerlendirilmiştir. Bölgedeki en yoğun kalıntı grubu Geç Antik Döneme aittir ancak bu dönem kendisinden önceki dönemleri tahrip etmiştir bununla birlikte iyi korunmuş çok sayıda örneğin varlığı bölgedeki Geç Antik Dönem hakkında önemli veriler sağlamaktadır. Bunun yanı sıra; Roma Döneminde inşa edilmiş olan çiftliklerde bulunan konutların; inşalarında kullanılan malzemeleri, basit planları ve içlerinde küçük mekânlar barındırmaları gibi özellikleri sebebi ile Geç Antik Dönemde eklentiler yapılarak kullanımlarının devam ettiği tespit edilmiştir. Kuzey Suriye’de M.S. 4.-7. yüzyıllara tarihlenen konutlar ile bölgede çiftlik evleri içerisinde bulunan konutların benzerlikleri de bu tespiti desteklemektedir⁴. Böylece bölgedeki yerleşimlerin Geç Antik Dönemde de kullanıldığı kanıtlanmaktadır. Elde edilen veriler ise sonuç bölümünde ele alınmıştır. Hellenistik Dönemden Geç Antiğe kadar konut mimarisinin özellikleri tartışılmıştır.

Bu tez çalışması söz konusu bölgede Yrd. Doç. Dr. Ümit Aydınoglu tarafından sürdürülmekte olan arkeolojik yüzey araştırmalarından elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir. Üzerinde çalışma yapılan konutların incelenmesi arkeoloji biliminin yöntemlerine uygun olarak yapılmıştır.

⁴ Aydınoglu, 2010: 256.

Konutların tespitlerinin yapılması ve planlarının çıkarılması için arazi çalışmaları gerçekleştirilmiş ve bu çalışmalar ile eş zamanlı olarak kütüphane çalışmaları, literatür taramaları devam etmiştir.

Tez çalışmasında kullanılmış olan teknik terimler içerisinde yapıları ifade etmek için “konut” kavramı tercih edilmiştir. Çünkü “konut” kavramı insanın özel yaşama biriminin adı olurken, nesnel bir anlam içermekte ve çoğunlukla yapı birimini ifade etmektedir⁵. “Ev” kavramı ise yapı biriminden ziyade yapı içerisindeki “yaşam ve ilişkileri” ifade etmektedir ve özellikle aile ile ilişkilendirilir⁶.

Bununla birlikte tez çalışması içerisinde “konut” olarak nitelendirilen yapılar; kırsal yerleşimlerde ki günlük aktivitelerin dışında üretimle ilgili olan faaliyetleride kapsadığı anlaşılan mekânlarıda barındırmaktadır ve buna yönelik çok sayıda yapılanmalar tespit edilmiştir. Bu sebeple konut kavramı çok daha geniş bir içeriğe sahip olması açısından tercih edilmiştir.

Tez çalışmasında “konut” ifadesi; çiftlik evleri, üretime yönelik konutlar veya kırsal konutlar şeklinde çeşitlilik gösterir bu sebeple tez içerisinde herhangi bir anlam kargaşasına yol açmamak için tüm yapılar “konut” olarak adlandırılmıştır. Fakat alt başlıklar altında konutların hangi tür yapılanmalara sahip olduğu ifade edilmiştir.

⁵ Aksoy, 2002: 23.

⁶ Aksoy, 2002: 25.

BÖLÜM I

KONUT MİMARİSİNİN KÖKENİ VE GELİŞİMİ

I.1 Hellenistik Dönem Öncesi Konut Mimarisi

İnsanoğlu var olduğu andan itibaren yaşamı için tehlike oluşturan koşullardan korunmak, fiziksel, biyolojik ve sosyal işlevlerini kontrollü ve rahat biçimde sürdürebilmek için kendine tanımlı bir mekân bulmak/yaratmak için barınma ihtiyacı duymuştur. Bu amaçla konutlar yapmaya başlanmış ve ilerleyen dönemlerde çeşitli formlarda ve planlarda konutlar ortaya çıkararak hem barınma ihtiyacını karşılamış hem de konut tipolojisini geliştirmiştir. *Megaron* olarak adlandırılan konut tipi, kendisinden sonraki birçok konut tipini etkilemesi açısından önemlidir.

Erken Tunç Çağında ortaya çıkmış olan ve Hellen tapınaklarının da prototipi olarak kabul edilen “*megaron*”; girişi kısa kenarda yer alan, tek katlı, dikdörtgen ve genelde bağımsız bir yapıdır. Büyük bir mekân ve bu mekânın önündeki sütunlu veya sütunsuz bir bölüm (*ante*) *megaron*'un temel mekânlarıdır. Ana mekânın arkasında bazen daha küçük mekânlar yer alabilmektedir. *Megaron*'un ortasında çoğu zaman sabit ya da taşınabilir bir ocak bulunmaktadır. Uyuma yerlerinin duvara bitişik yapıldığı görülmektedir. Büyük *megaron* 'larda çatıdaki baca açıklığını desteklemek için ocağın dört yanında sütunlar bulunabilmektedir.

Genelde beşik çatı ile örtülü olan bu konut tipi Myken Döneminde gelişmiş ve tüm Antik Çağ boyunca yaygınlaşmıştır⁷. Neolitik ve Tunç Çağlarında Batı, Güney ve İç batı Anadolu'da *megaron* planlı konutlar bulunmaktadır.

Batı Anadolu'da Tunç Çağı içerisinde görülen *megaronlar* büyük oranda Troia'da yapılan kazılarda ortaya çıkarılmıştır (Fig. 2). Troia'nın I evresinde (M.Ö. 3000 -

⁷ Hoepfner, 1996:155.

2500) doğu-batı yönünde uzana bir *megaron* bulunmuştur⁸. Troia II' de (M.Ö. 2500 - 2000), Troia I'de görülen *megaron* tipli konutların kullanımlarının devam ettiği görülmektedir. Bunlar ince uzun, dikdörtgen planlıdır ve girişleri dar cephelerinde bulunmaktadır⁹. Erken Tunç Çağına (M.Ö. 2300- 2100) tarihlendirilen ve tek başına duran “bağımsız *megaron*” tipindeki konutlar Antalya yakınlarındaki Karataş-Semayük'de ortaya çıkarılmıştır. Beycesultan'da M.Ö. 3. binyılın başından itibaren *megaron* planlı ve içerisinde birer ocakları bulunan bitişik olarak yapılmış dikdörtgen konutlar görülmektedir¹⁰.

Hellen Anakarasında ise Erken Tunç Çağından itibaren konutlar çoğunlukla dikdörtgen planlı olarak inşa edilmiştir. Bu dönem konutları genelde doğrudan sokağa açılan büyük bir ana mekândan ve arkasında daha küçük bir mekândan oluşmaktadır. Orta Tunç Çağında ise ön tarafa bir *portiko* eklenmiş ve uzun plan ara duvarlarla birkaç parçaya bölünmüştür.

M.Ö. 2000'lerden sonra Hellen Anakarasında görülen *apsidal* planın göçmenler tarafından getirildiği düşünülmektedir¹¹. M.Ö. 1600'lerden sonra Geç Tunç Çağının başlangıcında Hellen Anakarası'na Minos etkileri ulaşmış ve bununla beraber Geç Tunç Çağında *apsidal* planlı konutlar kısa bir süre görülmüştür. Bu dönemde küçük boyutlu konutlar genellikle dikdörtgen planlıdır.

Geç Tunç Çağı Hellen Anakarasında konutlar arka arkaya dizilmiş şekilde, bir veranda, bir ön mekân, bir ana mekân ve küçük bir arka mekândan oluşmaktadır. Büyük

⁸ Akurgal, 2005: 13.

⁹ Mekânlar bir eksen üzerinde yer alıp iki veya üç tanedir. En büyük mekânın ortasında bir ocak bulunmaktadır. Giriş önü açık bir yarım odadan meydana gelmiştir. Troia VI evresinde ise üç tane ana tip ayırt edilmektedir bunlar; *megaron* (A, B, C ve G), çok odalı *megaron* (V, W, M) ve tek odalı *megaron*lardır (E, F, Q). Bunların içerisinde en dikkate değer olanı M yapısıdır. Burada üç mekân açık bir alanın iki kenarında sıralanmıştır, geriye kalan iki kenar ise bir yokuş ve bir merdiven ile sınırlanmaktadır; böylece ortada bir avlu oluşmuştur. Bu örnek Troia'da saptanan ilk avlulu yapıdır. Bkz. Naumann, 1975: 360-361.

¹⁰ Naumann, 1975: 357.

¹¹ Lawrance, 1967: 55.

dikdörtgen konutların ve sarayların planında ortalarında ocak bulunan bir *megaron* bulunmaktadır.

Geometrik ve Arkaik Dönemler konut mimarisinin çeşitlendiği ve arkeolojik kalıntıların nispeten daha çok olduğu dönemlerdir. *Megaron*, çok mekânlı ve avlulu konutlar, çok mekânlı arka arkaya dizilmiş şekilde yapılmış olan konutlar, tek mekânlı avlulu veya avlusuz konutlar bu dönemlerde görülen konut tipleri arasındadır. Bu dönemlerde, *megaron*lar özellikle Ionia ve Phrygia bölgesinde yaygındır. *Megaron* planlı konutlar; Ionia şehirlerinden Bayraklı, Phokai, Sakız Adası'nın güneyi şimdiki Emborion'un¹² yanı sıra Rhodos ve Girit'de görülmektedir.

Bayraklı M.Ö. 10. yüzyıla tarihlenen “oval ev” ile burada bulunabilen en eski yaşam mekânlarından birine ev sahipliği yapmaktadır (Fig. 3). “Oval Ev” tek bir mekândan oluşmaktadır. Duvarlar kerpiçten yapılmıştır ve üzerinin sazdan bir damla örtüldüğü düşünülmektedir¹³. Bayraklı yerleşmesindeki ilk çok mekânlı ve avlulu konut yapısı ise M.Ö. 750 – 700 arasına tarihlenmektedir¹⁴.

Bu konuttaki mekânların işlevleri ve avlunun sınırı belirlenememiştir. M.Ö. 7. yüzyılın ikinci yarısında ise oval ve *apsidal* yapılar kaybolmuş, yerlerini tamamen dikdörtgen planlı konutlara bırakmıştır¹⁵. Bayraklı'da, M.Ö. 6. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenen ve “çifte *megaron*” olarak adlandırılan bir konut yan yana konulmuş iki *megarondan* oluşmaktadır (Fig. 4).

Soldaki *megaron* özelliği bozulmadan kalmış fakat sağdaki bazı değişikliklere uğrayarak genişlemiş ve ön mekânla *portikosu* kaldırılıp yerine bir avlu oluşturulmuştur. Böylece yan yana dizilmiş olan *megaron*lar aynı çatı altında çok mekânlı bir konuta

¹² Tomlinson, 2003: 67.

¹³ Akurgal, 1993: 16.

¹⁴ Akurgal, 1996: 124.

¹⁵ Akurgal, 1993: 32.

dönüştürülmüştür, arkada iki mekânı daha vardır böylece toplam beş mekân aynı çatı altında toplanmıştır¹⁶.

Bağımsız *megaron* tipolojisi Klasik Dönem ve sonrasında daha çok tapınak mimarisinde kullanılmıştır, konut planı olarak artık görülmezler. Ancak, Phokaia gibi bazı kentlerde Arkaik Dönemde inşa edilen *megaron* planlı konutların Klasik Dönemde de kullanımı devam etmiştir. İonia'da *megaron*ların yanı sıra oval ve *apsidal* planlı konutlar da bulunmaktadır. Bunlar genelde M.Ö.7. yüzyıldan sonra ortadan kalkma eğilimi gösterirler fakat Klazomenai'de M.Ö. 6. yüzyıla kadar varlıkları gözlemlenmektedir. Ayrıca ortak özellikleri mekânlara birbirilerinden geçişin olması ve mekânların avluya açılması olan avlulu ve çok odalı konutlar daha çok kullanılmıştır.

Geç Arkaik ve Klasik Dönemi yansıtan iyi korunmuş durumdaki tipik bir Anadolu yerleşimi Lykia'daki Avşar Tepesi'dir. Burada konutlar mekânsal ve işlevsel açıdan belirleyici bir rol üstlenmektedir.

Yerleşim, konutlara ve topografik koşullara uygun olarak düzenlenmiştir¹⁷. Burada planlar; birden çok mekânın yan yana dizilip bir verandaya açıldığı farklı bir konut tipini içermektedir, mekânları uzun ve dar planlıdır.

Kesin arkeolojik veriler sonucu bilinen ilk ızgara planlı, eşit parselli ve tek tip *prosta*lı konutları barındıran kent M.Ö. 475- 450 yılları arasında Hippodamos tarafından planlanan Pire'dir. Kentin bu planı, daha sonraki yüzyıllarda kurulan tüm kentler üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu kentlerin pek çoğunun özelliği tek tip-konutları içermeleridir. Tek tip-konutlardan oluşan bu tür kentleşmenin Atina demokrasisinin bir sonucu olduğu düşünülmektedir¹⁸. Batı Anadolu'ya özgün bir tip olarak değerlendirilen "*prosta*lı konut" ile aslında ilk önce Atina'nın liman kenti olan Pire'de karşılaşmaktadır. Pire'den bir

¹⁶ Akurgal, 1996: 129.

¹⁷ Kolb, 1996:149.

¹⁸ Hoepfner, 1996: 162.

yüzyıl sonra kurulan Priene’de yine ızgara plan içinde *prostası* konutlar inşa edilmiştir¹⁹ (Fig. 5 ve 6). M.Ö. 4. yüzyılın ortalarında kurulmuş olan Priene’de ızgara plana göre düzenlenmiştir ve konutlar mimari açıdan birbirine benzer hale gelmiştir²⁰.

Klasik Dönemde; Batı Anadolu, Pers egemenliği altında olmasına rağmen konut yapılarında yeni aşamalara ulaşılmış; ancak geleneksel *megaron* kullanımı sürmüştür. M.Ö. 4. yüzyılda yapılmış olan Labranda’daki “Andron A” ve “Andron B” ile Erythrai’da birbirine bitişik iki *megaron* bu konut tipinin Klasik Dönemde de taşıdığı önemi göstermektedir²¹. Klasik Döneme ait en ilginç örnekler; Lariss.a, Priene, Kolophon ve Eski İzmir’de bulunmaktadır. Larisa’da M.Ö. 5. yüzyılın ortasında bir avlunun dört bir yanının bir *megaron* ve üç *oikos* ile çevrildiği böylece birçok mekândan oluşan bir “*peristyl*-konut” tipinin ortaya çıktığı görülmektedir.

Burada *megaron* aslında tek başına bir yapı olma niteliğini korumaktadır. Ancak avlunun batı, güney ve doğu yönlerini çeviren *oikos*larla bu *megaron* aynı zamanda bir kompleksin ana yapısı haline dönüşmüştür²².

Megaron gelişiminde üç önemli aşama bulunur; birincisi *megaronun* kısaltılması, ikincisi bir mekândan ve bir *prostastan* oluşan kısa *megaronun* genellikle yan mekânlara bağlanması, üçüncüsü ise her konutun güney yönünde birer avlunun bulunmasıdır, Priene’de ve Kolophon’da bu üç büyük aşama göze çarpmaktadır²³.

¹⁹ Hoepfner ve Schwander, 1994: 222.

²⁰ Kolb, 1996: 150.

²¹ Akurgal, 1996:130.

²² Akurgal, 1996: 131.

²³ Akurgal, 1996: 132.

I. 2. Anadolu’da Hellenistik Dönemde Konut Mimarisi

Hellenistik Dönemle birlikte Batı Anadolu’da yeni konut tipleri görülmeye başlamıştır. Bu konut tiplerinin arasında *peristyl* plan tipinin uygulamaları yaygın olarak görülmektedir. Bu planda merkezi bir avlunun etrafında sütunlu *portikolar* yer almaktadır. Avlunun arkasında yer alan mekânlar avluya açılmaktadır. İki farklı *peristyl* plan tipi görülmektedir. Bunlar; Rhodos tipi *peristyl* ve normal *peristyl* planıdır, bu iki plan tipolojisi de Batı Anadolu’da uygulanmıştır.

Rhodos tipi *peristyl* konutlarda; önemli ve büyük mekânlar konut bloğunun kuzeyinde yer almaktadır ve diğer üç *portik*ten daha yüksek tutulan kuzey *portiğe* açılmaktadır. Bu düzenlemede kuzeydeki mekânlar kendi büyüklüklerinden çok, önlerinde duran geniş ve yüksek *portik* ile dikkat çekmektedir.

Pergamon, Batı Anadolu’da “*Rhodos Tipi Peristyl*” ve “*Normal Peristyl*” plan tipinin her ikisinin bir arada bulunduğu önemli bir yerleşimdir. Pergamon’daki konutlar M.Ö.3. yüzyılın sonu ve M.Ö. 2. yüzyılın başına tarihlendirilmektedirler. Buradaki I. Eumenes’in Sarayı’nın merkezini bir avlu oluşturmaktadır. Avlunun etrafında *portikler* bulunmaktadır. Batı *portik* dışında diğer *portiklerin* etrafı mekân sıraları ile çevrilmiştir.

Mekânların hepsi *portiğe* açılır ve mekânların kendi aralarında geçişleri bulunmamaktadır (Fig. 7). Pergamon’da “*Normal Peristyl*” konut plan tipine uyan yapı ise II. Eumenes’in Sarayı’dır. Sarayın merkezinde bir kenarı 22.50 m. uzunluğunda olan kare bir avlu bulunmaktadır. Avlunun etrafını çevreleyen *portiklerin* genişliği ise yaklaşık 4–5 m. dir. İçerisinde önemli mekânların bulunduğu *portik* ise diğerlerinden önemli ölçüde büyük değildir²⁴.

²⁴ Gürler, 1987: 6.

Peristyl konutların bilinen örneklerinden biri de Samos'ta bulunmaktadır. M.Ö. 2. yüzyılın ortalarında Samos'ta yapılmış olan “İkiz Villa” iki mekândan oluşmaktadır ve her mekânda *peristyl*li bir avlu bulunmaktadır. Her iki avluda *portik*lerle çevrelenmiştir. Her iki *portiğin* de ikişer kenarında dört mekân, üçüncü kenarlarında iki büyük mekân bulunmaktadır. Denize bakan güney cephede ise mekân bulunmamaktadır ve *portik*ler iki katlıdır²⁵.

Hellenistik Dönemde sahip olduğu konutları açısından önemli bir kent ise Priene'dir. Priene konutlarının özünü dikdörtgen bir ana mekân ve üzeri kapalı girişi ile beraber bir ön mekân oluşturmaktadır. Bu konutun sağında ve solunda arka arkaya duran, ön ve ana mekândan diğer iki küçük mekâna giriş sağlanmaktadır.

Konutun önünde ana girişle ulaşılabilen ve düzgün olmayan bir avlu bulunmaktadır. Avlunun üç tarafı mekânlar ile çevrilidir, bir kenarında ise koridor bulunmaktadır. Ana mekânın önünde iki sütunu bulunan bir ön avlu bulunmaktadır. Wiegand; Vitruvius'un tanımlamasından yola çıkarak bu ön avluya “*prostas*” adını vermiştir²⁶.

Hellenistik Dönemde Güney Batı Anadolu'daki konut mimarisi ile ilgili olarak Karia'da bulunan Labranda ve Knidos'ta da birkaç örnek bulunmaktadır. Knidos'ta bulunan konutlar genelde Hellenistik Dönemde yapılmış ve Roma Döneminde de kullanımları devam etmiştir.

Labranda'da bulunan “Teras Ev II” güneye doğru açılan araziye göre şekillenmiştir, kuzeydeki dört mekân önlerindeki teras ile bağlantılıdır²⁷. Delos

²⁵ Akurgal, 1978: 217.

²⁶ Drerup, 1967: 13.

²⁷ Gürler, 1987: 25.

konutlarında da *peristyls*iz avlulara da rastlanmaktadır ve bu konutlar da yine avlunun üç tarafı mekânlarla çevrilmiştir²⁸.

I. 3. Roma Dönemi Konut Mimarisi

Arkeolojik çalışmalarda “*Roma Konutu*” tanımı ciddi sorunlara yol açmaktadır. Roma dünyasında birçok etnik grup yer almaktadır ve her birinin kendine özgü mimarisi bulunmaktadır. Buna ek olarak zenginlerin konutları ve fakirlerin konutları birbirinden oldukça farklıdır.

Genel anlamda, terminolojide Roma İmparatorluğunun vatandaşlarının çoğu muhtemelen aynı tanıma uymaktadır fakat Roma konutlarına daha çok Roma İmparatorluğu vatandaşları sahiptir, konutlar; çok büyüktür, zengin dekore edilmiştir, giriş odaları sütunludur ve merkez avluya ya da *peristyle* açılmaktadırlar. Örnek olarak Kuzey Afrika’da, Roma İmparatorluğu Döneminde aristokratların konutlarında genellikle iki giriş mekânı avlunun karşısında birbirine bakacak şekilde bulunmaktadır²⁹.

Geleneksel tarihçiler, Roma vatandaşlığı vermek için özellikle Galya ve Britanya’da Romalıların halkı özellikle kasabalarda, bina ve Roma yolu inşa etmek için teşvik ettiklerini ve bunu Roma vatandaşlığı ile ödüllendirdiklerini söylemektedirler.

Diğer yazarlar ise eyaletlerde daha çok yerel mimarinin baskın olduğunu düşündüren kanıtlar bulmuşlardır. Bu durum; Roma kültürüne ve dolayısıyla Roma egemenliğine direniş olarak yorumlanmıştır. Ancak buna rağmen; Roma egemenliğine ya da Roma kültürüne karşı olanlar bile konutlarında Roma sütunları veya mozaiklerinden en azından birini kullanarak Roma vatandaşı gibi davranmıştır. Eyaletler “Romalı” olmayı kabul ettiğinde ekonomik ve sosyal ilerleme açısından daha iyi değişiklikler yaşamışlardır.

²⁸ Chamonard, 1992: 114.

²⁹ Ellis, 2000: 10.

Teoriye göre, imparatorluğun vatandaşları sözde bağlılıklarını göstermek için Roma mimarisini toplumsal bir sözleşme olarak benimsemişlerdir. Bu durumda bölgelerin yerel mimarisi ile daha az karşılaşmaktadır³⁰.

Roma konutlarının en iyi bilinen formlarından biri villalardır. Popüler anlamda Roma villası, zengin dekore edilmiş ve görkemli yapılardır. En görkemli villalar, denize bakan yüksek kayalıklar üzerine yerleştirilmiştir.

Burada mimarlar, zarif bir görünüm, korunaklı bir konut, kayalıklar boyunca revaklarla kaplı alanda yapılan uzun yürüyüşleri müşterilerine sunmak için oldukça çaba harcamışlardır³¹. Villalar; dinlenmek için kullanılan ve kesinlikle imparatorların saraylarının standardında yapılardır. Villaların tarımdaki rolü genellikle arkeolojik kalıntılarla tespit edilmektedirler, bunlar; tarım aletleri, şarap/yağ işlikleri, yağ ve tahıl depolama mekânlarıdır. Pompei ve Britanya'nın kasabalarında bulunan konutların da bu şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir³².

Bir Roma konutunu ideal bir şekilde açıklayan en önemli kaynak; Latin Edebiyatı'dır. Vitruvius'un İtalya'da M.S. 2. yüzyılda yazdığı "Mimari Üzerine On Kitap" adlı kitabından konut mimarisi hakkında bilgiler edinilmektedir.

Konutlar hakkında bilgi veren diğer bir antik yazar; Genç Plinius'tur, 2. yüzyılın başında yazdığı iki mektubunda (2.17 ve 5,6), iki villası hakkında detaylı betimlemelerde bulunmaktadır, bu villalar; İtalya'daki Tusculum ve Laurentium'daki villalarıdır³³. Vitruvius ortalama bir Roma konutunun geniş bir açıklamasını yaparken, Plinius belirli kişilerin konutlarını anlatmaktadır. Cicero, Martial, Petronius, Statius,

³⁰ Ellis, 2000: 10.

³¹ Ellis, 2000: 11.

³² Ellis, 2000: 13.

³³ Ellis, 2000: 14.

Sidonius gibi konutlar hakkında yazarlar referans olarak Plinius'tan ve konutun kendisine özgü düzenlemelerinden bahsetmektedirler³⁴.

I. 3. 1. Roma Dönemi Konut Mimarisinin Gelişimi

Roma M.Ö. 753 yılında kurulmasından M.Ö. 3. yüzyıldaki Pön Savaşlarına kadar etrafındaki kültürlerden etkilenmiştir. Bunların en önemlisi Etrüskler ve Hellenlerdir. Kuzeyde bulunan Etrüskler, Roma tarihinin en erken ve en yakın dış kültürel etkisidir. Sosyal ve aslında ekonomik bağlarından sonra Romalı aristokratların konutlarında Etrüsk etkisi takip edilebilmektedir. Ancak Etrüsk Arkeolojisi yerleşim siteleri yerine mezarlıklar üzerine yoğunlaşmıştır. Bu yüzden Etrüsk konutları hakkında net bir fikir elde etmek oldukça zordur³⁵. Romalılar ile Hellenlerin en erken karşılaşması M.Ö. 8. yüzyıldadır ve Roma'da sivil mimarideki ilk Hellen etkisi bu dönemde görülmektedir³⁶.

Roma'da birkaç tane Arkaik konutun izleri bulunmaktadır. Potansiyel olarak en önemli yapı Regia- Roma forumudur, Regia'nın çok küçük bir planı vardır, Megara Hyblaea'ya benzemektedir³⁷.

M.Ö. 3. yüzyılda bütün bu etkiler “*İdeal Roma Atrium Konutu*” nun formunu belirginleştirmiştir (Fig. 8). M.Ö. 3. ve 2. yüzyılda Hellenistik etkilerin ve *peristyl* planlı konutların görülmeye başlamasından hemen önce *atrium*lu konut planı Roma aristokrat konut türlerinin en önemli temsilcisidir. Bu konut tipolojisinde, ana girişi geçince, koridordan merkezi *atriuma* ulaşılmaktadır. *Atrium* aşağı doğru eğimli bir çatı ile örtülmüştür. Çatının orta kısmı açıktır. Bu açık alan altta bulunan havuzun üzerine denk gelmektedir, yani *impluvium*, *atrium* zemininin merkezindedir. *Impluvium*un altında

³⁴ Ellis, 2000: 15.

³⁵ Ellis, 2000: 23.

³⁶ Ellis, 2000: 25.

³⁷ Ellis, 2000: 26.

normalde su toplamak için sarnıç bulunmaktadır, *atrium* ve evin diğer bölümlerinin üzerinde çatı olukları vardır. Vitruvius, yapılarına göre *atrium*ları beşe ayırmıştır:

1. *Toskana Atrium*: *Atrium*un açıklığını geçen ana tavan kirişlerinin üzerinde ikincil kirişler vardır; çatı olukları duvarların köşelerinden kirişlerin oluşturduğu köşelere içeri doğru eğimlenir; böylece yağmur suları, kirişlerden aşağı ortadaki çatı açıklığından *compluvium*a dökülmektedir³⁸.

2. *Korinth Atrium*: Kirişlerle çatı açıklığı aynı ilkelerle inşa edilirler; fakat ana kirişler yan duvarlardan çıkarak çepeçevre sütunlar üzerinde desteklenir.

3. *Tetrastyle Atrium*: Ana kirişler köşelerde sütunlarla desteklenir, bu düzenleme kirişlerin yükünü hafifletir ve güçlendirir, çünkü büyük bir açıklığı geçmeleri gerekmediği gibi ikincil kirişlerin de yükünü taşımazlar³⁹.

4. *Displuviate Atrium*: Dışa doğru eğimli, çatıyı taşıyan ve yağmur suyunu akıtan kirişler vardır. Bu biçim özellikle kışlık konutlar için uygundur; çünkü yüksek olan çatı açıklığı yemek odalarının ışığını engellemez. Ancak; bakımı zordur çünkü çepeçevre duvarlardan damlayan suyu tutmak için yapılan borular, kanallardan aşağıya akan suyu aktığı hızda alacak kapasitede olmadıklarından dolup taşarlar ve konutların ahşap kısımlarında ve duvarlarında bozulmaya yol açarlar⁴⁰.

5. *Testudinate Atrium*: Açıklığın büyük olmadığı ve üst katlarda büyük mekânların bulunduğu durumlarda kullanılır.

³⁸ Vitruvius, 2005: 130.

³⁹ Vitruvius, 2005: 130.

⁴⁰ Vitruvius, 2005: 131.

Atriumun sonunda evin ana mekânı *Tablinium* vardır. *Tabliniumun* genellikle arkası ve önü açıktır, ama bu açık yönü ahşap bölmeler ile sınırlıdır, ön *atriumun* görünümü engellemiştir ve arkada bahçe vardır.

Tabliniuma doğru diğer iki mekân, *alae* ile çevrilidir⁴¹. Roma Dönemi konutlarında normal olarak *triclinium*, *atriumun* yanında, konutun köşesindedir. *Tablinium* ve *triclinium* konutun misafir odasını oluşturmaktadır. *Tablinium* orijinalinde yatak odasıdır ve aile arşivleri için depolama alanıdır⁴² ancak erken dönemde ana mekân görevini üstlenmiştir⁴³. *Atrium* konutlar İtalya dışında nadiren görülmektedir. İmparatorluğun doğu eyaletleri Hellen etkisinde kalmıştır ve bu nedenle kendi geleneklerini korumaya çalışmışlardır, en önemli gelenekleri ise Hellenistik Dönemden kalma *peristylli* konutlarıdır.

Öte yandan, *peristylli* konutlar bazı batı eyaletlerinde Augustus Döneminden önce gelişmiştir, bu nedenle *atrium* konutlar eski moda gibi görünmeye başlanmıştır. İspanya'da *atriumun* son görüldüğü yer Baetulo'dur, burada M.S. geç 1. yüzyıla ait olduğu söylenen konutun planına göre, bir *tablinium* veya *alea*nın olma ihtimali yüksektir ve konutun sadece küçük bir bölümü korunmuştur⁴⁴.

İtalya dışında oldukça az sayıda *atriumlu* konut bulunmuştur ancak İspanya'da ve güney Fransa'da *atriumlu* konutlara rastlanmaktadır. İspanya ve Fransa'da yerleşimler oldukça fazla tahrip edilmiştir ve bölgede daha birçok konutun olduğu düşünülse de eldeki veriler yetersizdir. Afrika'da *atrium*, *tablinium* ve *alea ile* kombine edilmiş konut örnekleri henüz bulunamamıştır.

⁴¹ Alea, atriumun her iki yanında yer alan kapı yerine perdeler ile kapanan mekânlardır.

⁴² Plinius, 1986: 35.

⁴³ Ellis, 2000: 27.

⁴⁴ Ellis, 2000: 29.

Kuzey Afrika'da *atrium*lu konutların olmayışı, burada yerleşimlerin daha iyi korunmuş olduğu göz önüne alındığında şaşırtıcıdır ve daha erken konutların yerleşimlerin altında kalmış olduğu da düşünülmektedir.

Kuzey Afrika'da güçlü-geleneksel aristokratik konutlar her zaman bulunmaktadır ve Roma topraklarının genişlemesinden sonra *peristyl*li konutların varlığı Kuzey Afrika'da M.S. 3. yüzyıla kadar devam etmiştir. Kartaca ise Roma'dan önce kuzey Tunus'ta konut mimarisi ile güçlü aristokrat geleneğini sürdürmüştür. Bu bölge, bugünkü modern Libya'da yer alan Cyrenaica kolonisidir ve burada güçlü bir Hellen etkisi görülmektedir. Birçok eyalette konutlara ait kanıtlar belirli bir tipoloji ile sınırlıdır. İspanya'da villalara çok fazla örnek varken, kırsal konutlar için örnekler çok daha azdır. Afrika'da ise kırsal konutlara fazlaca kanıt varken, villalara dair bulgular çok azdır.

Augustus Dönemi ve hemen sonrasında hâkim bir aristokratik konut-tarzının ortaya çıktığı görülmektedir. Bu durum bir gelenekten çok bir ideal olarak tanımlanabilir. Eyaletlerdeki ideal konutlar, merkezi bir *peristyl* etrafına sıralanmış mekânları olan oldukça basit bir yapıdan meydana gelmektedir. Sokaktan giriş bir mekân sırasının tam ortasındadır ve ana karşılama mekânı ise bu girişin tam karşısına yerleştirilmiştir. Yatak odaları, ikinci yemek odaları, depolama mekânları, mutfaklar tamamen geleneklere ya da kişisel zevklere göre bu basit temelin etrafına dağıtılmıştır. Bazen konutların girişinde görkemli kabartmalara rastlanmaktadır.

Büyük konutların muhteşemliğini arttırmak için kabartmalar sıkça kullanılan bir dekoratif öğedir. Bu konutlarda bazen, ikinci bir ana avlu konutun özelini rahatsız etmeyecek şekilde girişin hemen yan tarafına bir karşılama bölgesi olarak yapılmıştır.

İkinci avlular bazen konutun arka tarafına hizmetkâr alanı olarak ya da aile için özel bölge olarak bulunabilmektedir. Bu konutlarda hamamlar, genelde girişin yanında bulunmaktadır. Unutulmamalıdır ki, Romalılar için hamam, arkadaşlar ya da iş ortakları ile beraber yapılan sosyal bir aktivite alanıdır, bu yüzden bu mekânlar eğlence mekânları olarak görülmektedir⁴⁵.

I. 3. 2. Hellenistik Dönemde Yapılıp Roma Döneminde Devam eden ve Roma Döneminde Anadolu’da Görülen Konut Tipolojileri

Batı Anadolu’da Roma Döneminde, Pergamon, Ephesos ve Miletos şehirleri Roma’nın elçiliğini yapmışlardır. Bu dönemde; Batı Anadolu’daki *peristyl* planlı konutların her iki grubunda da herhangi bir plansal gelişim tespit edilmemiştir. Genel plan ve düzenleme açısından Hellenistik ve Roma Dönemleri arasında fark görülmemektedir. İlk yapıldıkları dönemler dikkate alınır bazı konutların Geç Antik Döneme kadar kullanıldığı anlaşılmaktadır. Planlar genelde korunmuştur, konutlar onarım görmelerinin yanı sıra dekorasyonlarında da değişikliklere uğramışlardır.

Batı Anadolu’daki konutların planlarında Hellenistik gelenekler devam ederken Romalı özellikler de eklenmiştir. Ephesos’ta “Yamaç Evler” olarak adlandırılan çok katlı konut blokları; Roma Döneminde yaygın kullanım bulmuş bir formun içinde şekillenmiş olan *peristyl* konutları göstermektedirler (Fig. 9).

Buradaki; *peristyller*, *peristylin* bir kenarındaki *nymphœumlar*, *senatoryumlar*, *cubiculumlar* ise Roma yaşantısının şekillendirdiği konutlardan alınan birimlerdir⁴⁶. Hellen etkileri ile M.Ö. 2. yüzyılda aynı konut formu devam ederek İtalya ve eyaletlerinde de benimsenmiştir.

⁴⁵ Ellis, 2000: 41.

⁴⁶ Gürler, 1987: 54.

Roma Döneminde Hellen-Anadolu geleneği kesintisiz olarak devam etmektedir. Anadolu'nun yöresel mimarlığındaki orijinallikler korunmuştur. Roma Döneminde, Anadolu mimarisinde yeni inşa teknikleri ve yöntemleri Romalı özelliklerle birlikte görülmektedir. Roma Döneminde mermer en önemli yapı malzemesidir, yenilik olarak tuğla bantlı moloz duvar örgüsü kullanılmaya başlanmıştır.

Pisidia, Pamphylia, Kilikia ve Suriye bölgelerindeki kentlerde ki konutlar arasında eski gelenekleri takip edenler olmakla birlikte Batı ve Güneybatı Anadolu örneklerinin Romalı yeniliklere daha açık oldukları görülmektedir⁴⁷. Anadolu'da Hellenistik Dönemde yapılmış ve Roma Döneminde de kullanım gören konutların planları *prostash*, *peristyl* avlulu, avlulu, teraslı, *peristyl atrium* ve *portikli* konutlar olarak başlıklar altında incelenmelidir.

Prostash Tip: Dikdörtgen bir ana mekân ve üzeri kapalı girişi olan bir ön mekân oluşturmaktadır. Bu planın sağında ve solunda arka arkaya duran, ön veya ana mekândan girişi bulunan iki küçük mekân daha bulunmaktadır. Kompleksi, ana girişe ulaşabilen düzgün olmayan bir avlu tamamlamaktadır. Ortada yer alan bu avluyu üç kenardan mekânlar çevirmekte, bir kenarında ise koridor bulunmaktadır. Ana mekânın önünde iki sütun içeren *prosta*s bulunmaktadır (Fig.6).

Peristyl Avlulu Tip: Hellen Anakarasından, Anadolu'ya gelmiş olan bu plan tipi en çok kullanılmış olan plan tipidir (Fig. 10). Sütunlarla çevrili merkezi avlu ve bunun gerisindeki *portiklere* açılan mekân dizileri şeklinde ifade edilebilecek genel plan, konutun önemli mekânlarının yer aldığı kanadın vurgulanma biçimine göre alt

⁴⁷ Gürler, 1987: 57.

gruplara ayrılmaktadır⁴⁸. Roma İmparatorluğu süresince *peristyl* konut egemen konut tarzı olmuştur. Her ne kadar M.S 2. yüzyıl ve sonrası konutları için *atrium* tanımı kullanılsa da bu konudaki yorumlar tartışmalıdır ve *atrium*lar tasarımların merkezi ögesi olan *peristyllere* bağlı pozisyondadırlar. *Peristyl*in *atrium* yerine geçmesi M. S 1. yüzyılda olmuştur.

Böylece Pompei’de, birçok aristokrat bitişik mülkiyet olarak *peristyl* tarza dâhil olmuşlardır ve mülklerinin *atriumunu* korumuşlardır. Asya’daki Hellen kolonilerinde *peristyl* plan M. Ö 5. yüzyılın sonlarında ve Megara Hyblaea’da M.Ö 3. yüzyılda ortaya çıkmıştır. *Peristyl* planda; sütun gerekli bir özelliktir. Bu durum; mekânın avluya açılan ön duvarın yapılmaması, doğrudan avluya açılması ve duvar yerine bir ya da iki sütunun konulması anlamına gelmektedir. *Peristyller* ya da kısmi *peristyller*, asimetriğin ve dengesizliğin bir sonucu olmuşlardır⁴⁹. *Atrium* ve *peristyl* arasında belirgin bir farklılık vardır. *Atrium*’un merkezindeki *impluviumun* açık tavanda dikey bir simetrisi vardır. Bu açıklık, yağmur suyu ve güneş ışığının içeriye daha fazla girmesi için yapılmıştır. *Atrium* genelde içten balkonlu iki kat ile yükselir, hâlbuki *peristyl* her zaman bir yatay boşluğa sahiptir. Çok nadir olarak ikinci bir kata sahiptir ve iki katlı *peristyl* genelde tek ekli yerine çift ekli kolon dizilişi üstüne denge amaçlı yapılmaktadır.

Sıra sütunlar her zaman kolonların çokluğuna doğru yataydır- bir orman gibidir⁵⁰. Roma konut mimarisine; *peristyl* plan ile “*oecus*” terimi yerleşmiştir. *Oecus*; *peristyl*in arkasında bahçeye bakan geniş mekândır, aileler genellikle burada oturmaktadır ve Hellen terminolojisinde “*oikos*” olarak kullanılmaktadır⁵¹. *Oikos*, Hellen konut tipolojisinde; Klasik Dönem öncesi ve Hellenistik Dönem sonrası belirli bir anlayış ile

⁴⁸ Gürler, 1987: 86.

⁴⁹ Ellis, 2000: 32.

⁵⁰ Ellis, 2000: 35.

⁵¹ Tekçam, 2007: 154.

farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır fakat Hellen dünyasında Klasik ve Hellenistik Dönem boyunca farklı topluluklar hüküm sürmüştür, bu da farklı tarzlarda *oikos*'un toplumsal ilişkiler ile farklı modellerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır⁵². Konutlardaki bireysel işleyiş ekonomik ve sosyal bağlamda ele alınırken, cinsiyet etkisinin *oikos* (Fig. 11) formunu belirleyen en önemli faktör olduğu düşünülmektedir, aynı zamanda *oikos*, toplumsal ilişkilerde ev halkı ve dışarıdakiler arasındaki ayrımı belirlemesi açısından da büyük önem taşımaktadır⁵³. *Peristyl* konutlar kendi içerisinde gruplandırılmıştır:

1. Rhodos Tipi Peristly: Vitruvius; eğer güneye bakan *portik* diğer üç *portikten* daha yüksek ve geniş olursa bu tip konutun Rhodos *peristyl* olarak adlandırıldığını söylemektedir. Rhodos tipi *peristyl* konut Akdeniz ülkelerindeki Greko-Roman konut mimarlığının kabul gören bir formudur. Akdeniz iklimine uygun şekilde adapte edilmiş konutun geniş ve önemli odaları, Vitruvius'un ifadesine göre güneye yönelirler. Buradaki mekânların cephesinde yer alan kuzey *portik*, iklimin etkilerini azaltmaktadır⁵⁴.

2. Normal Peristyl Avlulu Tip: Normal *peristyl* avlulu tipte, *peristyl* avlunun gerisinde yer alan *portik*lerden her hangi biri diğerlerinden daha geniş ve yüksek değildir. *Peristyl* ile avludan elde edilen mimari bir formda, *peristyl* konutun kalbini oluşturan gerçek bir alan haline gelmektedir. *Peristyl* avlu kare veya dikdörtgen olabilir fakat genellikle dikdörtgendir⁵⁵. Bu plan Akdeniz iklimine adapte edilmiştir ve iklimin gereği, önemli mekânlar yazın serin, kışın ılık olmaları için kuzey kenarına yerleştirilir ve cepheleri güneye dönüktür. Bu kural *peristyl*in iki tipi için de geçerlidir⁵⁶.

⁵² Nevett, 1999: 166.

⁵³ Nevett, 1999: 173.

⁵⁴ Gürler, 1987: 87.

⁵⁵ Karydi, 1998: 11.

⁵⁶ Gürler, 1987: 88.

3. Pastas Peristyl Tip: M.Ö. 4. yüzyılda Ege Denizi'nin batısı için karakteristik özellik olan *pastas* tip, Olynthos'ta klasik şekline kavuşmuştur (Fig.12). Erken örneklerde *pastas* adı verilen koridor *peristylin* gerisinde korunmuştur⁵⁷.

4. Tam olmayan Peristyl Avlulu Tip: Ephesos'ta görülen bu tipte genellikle *portiklerin* eşit genişlikte düzenlenmesine dikkat edilmez. Sütunlu *portik* iki ya da üç kenar boyunca devam etmektedir. Bu planda düzenlenmiş konutlar Delos'ta da oldukça yaygındır ve Akdeniz ülkeleri için karakteristik bir formdur (Fig.13).

5. Çift Peristyl Avlulu Tip: Vitruvius'un ideal Hellen konutu olarak tanımladığı çift *peristylli* avlulu konutlardır (Fig.14).

Avlulu Tip: Bu tipe Anadolu'da şimdiye kadar yalnızca Ephesos'da "Yamaç Evler"de rastlanmıştır. Her ne kadar bu tip *persityl* avlulu tip ile ilişkilendirilmiş gibi görünüyorsa da, Samos Heraion'undaki ve Atina'daki örnekler ayrı bir tipin varlığını ortaya koymaktadır.

Bu tipte mekânlar doğrudan küçük avluya açılırlar. Hellenistik karaktere sahip bulunduğu kuşku olmayan bu form Akdeniz iklimine uygunluğu nedeniyle bölgede, Roma Döneminde de devam etmiş olmalıdır⁵⁸.

Terashlı Tip: Akdeniz iklimine uygun bir diğer tip de terashlı tiptir. Labranda, Knidos, Sillyon ve Olba'da bu tipe giren örnekler bulunmaktadır (Fig. 15). Bu tip Anadolu'da eğimli ve kayalık arazilerde uygulanmıştır. Planı, bir sıra halinde yer alan mekânların önünde uzanan ve bunların açıldıkları bir kısım olarak tanımlanabilir. Örnekler kuzey-güney doğrultusundadırlar. Mekân sıraları kuzeyde yer alıp güneyde bulunan terasa

⁵⁷ Gürler, 1987: 88.

⁵⁸ Gürler, 1987: 89.

açılırlar. Bu form çok eskiden beri Anadolu'da, Ege Adalarında ve Hellen Anakarasında kullanılmaktadır⁵⁹.

Peristyl Atrium Tip: *Peristyl Atrium* tip M.Ö. 2. yüzyılda Hellen etkisi olarak İtalya'ya geçmiştir. Burada, *atrium* fonksiyonu *peristyl*'e yüklenir. Sütunlarla çevrili *peristyl* avlunun ortasına yapılmış *impluvium* evin ihtiyacı olan yağmur suyunu toplamaktadır. Plandaki bu kurgunun İtalya'dan alınıp uygulandığına kuşku olmayan üç örnek Güney Anadolu'da yer almaktadır. Bunlar; Termessos'da, Antiokhea ve Çekmece'de bulunmaktadır⁶⁰. Aynı zamanda Delos ve Kampania konut planlarında da bu plana rastlanmaktadır (Fig. 16).

Portikli Tip: Antiokhea ve civarında ortaya çıkarılmış olan konutların plan tipini ifade etmektedir. Konutlarda avlu olsun ya da olmasın *triklinium*un açıldığı sütunlu bir *portik* daima vardır.

Bölgedeki konut tipi zamanla değişerek yeni eklenen elemanlarla plan tipinin çeşitleri ortaya çıkmaktadır⁶¹. Bu eklemeler aşağıda gruplandırılmıştır:

1. *Triklinum* - sütunlu *portik* - *nymphaeum* düzenlemesine sahip olanlar (Fig 17).
2. Büyük avlulu düzenlemeye sahip olanlar (Fig.18).
3. Merkezi avluyu üç taraftan çeviren mekân dizileri biçimindeki düzenlemeye sahip olanlar (Fig. 19).

⁵⁹ Gürler, 1987: 90.

⁶⁰ Gürler, 1987: 91.

⁶¹ Gürler, 1987: 92.

I. 4. Geç Antik ve Bizans Dönemi Konut Tipleri

Geç Antik Dönem konutlarıyla ilgili olarak veriler farklı kaynaklardan gelmektedir. Örneğin, Geç Antik Döneme ait yazılı kaynaklar, villa ve konutların tanımlarını da içermektedir. Aphrodisias’da bulunan ‘Kuzey Temenos Evi’nde olduğu gibi bazı yazıtlarda konutların mimarının ismi görülmektedir. Bunların dışında Geç Antik konutlarında oldukça sık rastlanan Hristiyan yazıtları, duvar yazıları ve *Chi-Rho* monogramı görülmektedir, Sagalassos’taki büyük villada ve Dura Europos’daki “Dux Sarayı”nda da bu yazıtların örnekleri bulunmaktadır (Fig. 20). Villaların, konutların ve sarayların dış görünüşlerinin resimlerle tasvir edildiği de bilinmektedir.

Arkeolojik kalıntılar ise, Geç Antik Dönem yapılarının fonksiyon ve görünüşlerini tanımlamak için en iyi kanıtı sağlamaktadır.

Bu nedenle, Geç Antik Dönem için bütün bu kaynakların birleşimi ile kusursuz olarak konutların tanımının elde edilebilmesi mümkündür⁶². Geç Antik Dönem konutlarının önceki dönemlerden etkilendiği ve konutların dönemler boyunca sürekli kullanılmış olduğu bilinmektedir.

Örneğin, konutlarda *peristyl* avlu kullanımı Geç Roma Döneminde yayılmaya başlamıştır ve 4. ve 5. yüzyıllara gelindiğinde ise *peristyl* avlulu konutlar büyük kentlerde zenginlik göstergesi haline gelmiştir⁶³. Geç Antik Dönem yazılı kayıtları 4.- 6. yüzyılda Constantinopolis için şık *peristyl* konutlardan ve bazı karışık planlardan bahsetmektedirler. Bu durum 7. yüzyıla kadar iskân görmüş olan Ephesos’taki “Yamaç Evlerle” de desteklenmektedir⁶⁴. Sardes’te, 4. yüzyıla olan yerleşim *akropolisin* kuzey yamacından

⁶² Uytterhoeven, 2007: 28.

⁶³ Mitchell, 1996: 201.

⁶⁴ Gürler, 1987: 95.

vadiye kadar inerken, şehir duvarlarının içinde de yerleşimin büyük bir kısmı yer almaktadır.

Geç Antik Dönem yerleşimleri hakkındaki en fazla bilgiyi Pergamon vermektedir. 4. ve 6. yüzyılların Erken Bizans Döneminde Pergamon açık bir Hristiyan kentine dönüşmüştür⁶⁵.

Suriye’de ise Geç Antik Dönem konutları oldukça fazladır, 2. ve 6.yüzyıl arası Suriye’de çift katlı *portikli* villalar ve konutlar oldukça yaygındır. Benabil’de ve Serdjilla’da oldukça iyi örnekler bulunmaktadır. Suriye’de Hauran’daki konutlar ise yabancı etkilerden uzak tipik yerli bir planı göstermektedirler.

Büyük ve geniş bir mekânın etrafında bitişik ve küçük mekânlar bulunmaktadır, orta mekânın yüksekliği iki kat boyunca devam etmektedir. Geniş kenarda yüksek, ana mekâna açılan iki katlı yan mekânlar bulunmaktadır⁶⁶. *Triklinion* olarak adlandırılan bu geleneksel plan, M. S. 6. ve 13. yüzyıl arasında kullanılmıştır. *Trikolinon* tip Geç Bizans Döneminde Anadolu’da da kullanılmıştır. Geç Bizans Döneminde, avlulu ve *triklinon* tipindeki konutlardan başka, el yazmalarından saptanan konut tipolojileri de bulunmaktadır.

Portikolu tip, teraslı tip, iç avlulu tip, *fasatlı* tip, balkonlu tip ve kuleli tip M.S. 6. ve 15. yüzyıllar arasında görülen konut tipolojilerindedir⁶⁷. Lykia ve Batı Kilikia’da Geç Bizans Dönemine ait oldukça iyi korunmuş konutlar içeren yerleşimler bulunmaktadır. Lykia’da yapılan araştırmalar iki katlı Geç Bizans Dönemi örneklerini

⁶⁵ Gürler, 1987: 96.

⁶⁶ Gürler, 1987: 98.

⁶⁷ Gürler, 1987:100.

ortaya koymuştur⁶⁸. Geç Antik ve Bizans Dönemi konut tipolojilerini aşağıdaki gibi gruplandırılabilir:

İmparator Sarayları: Diokletian Döneminde eski başkentlerin yanı sıra yeni başkentlerde kurulmuştur, eski ve yeni başkentlerindeki imparatorluk sarayları oldukça gösterişli ve dikkat çekicidir (Fig. 21). Bu sarayların mimari ve plansal özellikleri ise; eksensel olmaları, büyük boyutlu, geniş misafir salonları, yemek odaları ve diğer *apsidal* alanlardan (Fig. 22) oluşmaları olarak sıralanabilir⁶⁹.

Piskoposluk Konutları: Geç Antik Dönemde piskoposlar, kent sakinlerinin artan politik bir gücü olarak göze çarpmaktadır⁷⁰. Bu konutların kolayca tanınabilen sivil bir mimarisi vardır (Fig. 23).

Preteuontes Aristokratik Konutlar: Geç Antik Dönem aristokratların kent villaları onların statülerini ve servetlerini gösterir özellikte yapılmıştır böylece alt sınıf müşterilerine ekonomik, politik ve sosyal açıdan üstün oldukları mesajını vermişlerdir. Lüks komplekslerde, resepsiyon odaları, yemek salonları ve büyük bekleme odaları resmi olarak *triclinia* olarak adlandırılmaktadır. Bazı Arkeologlar aristokratik konutları aynı zamanda saray olarak ikinci bir şekilde nitelmişlerdir⁷¹. Dura-Europos'taki "Dux Sarayı" bu akıma iyi bir örnektir (Fig. 20).

Orta Sınıf Konutlar: Geç Antik Dönemin "orta sınıfa" ait konutlar, Arkeolojik kayıtlarda aristokratların konutlarına oranla daha az görülmektedir. Bu konutlar yarı zengin olan aristokratlar, zanaatkâr ve esnaflar, küçük toprak sahipleri ve köylülere aittir. S. P. Ellis "orta sınıf konutların" üç özelliğini tanımlar: sade olması, aristokratik

⁶⁸ Eyice, 1996: 211.

⁶⁹ Uytterhoeven, 2007: 33.

⁷⁰ Uytterhoeven, 2007: 39.

⁷¹ Uytterhoeven, 2007: 41.

mimarinin özelliği olan *peristylin* kullanılması, sınırlı bir alanda ve zayıf bir dekorasyonlarının bulunması. Bu durum; aristokrat konutlarının zayıf bir taklidinin olabileceğini ortaya koymaktadır⁷². “Bir üst orta sınıfın” üyeleri aynı aristokratikler gibi *peristylli* konutlarda yaşamayı tercih edebilmektedir. Birkaç küçük *peristylli* ya da zengin dekore edilmiş konut Kuzey Afrika kazılarında ortaya çıkarılmıştır. Orta sınıf konutların kategorilerine bakınca, aristokratların konutlarından, genişliği ve dekorasyonunun daha basit olduğu görülmektedir.

Bazı durumlarda bu konutlar merkezi bir avlu veya koridor etrafında düzenlenmiştir. Farklı örnekler imparatorluğun diğer bölgelerinde Küçük Asya ve Suriye’de bulunmuştur⁷³.

Apartman Blokları: Ostia ve Roma’da kendi konutlarını alamayacak durumda olan insanlar, yoğun nüfuslu apartman bloklarında yaşamışlardır (Fig. 24). Apartman; kapalı bir merkez alanın (*medianum*) sırayla mekânlara ayrılması olarak tanımlanmaktadır⁷⁴. Erken 20. yüzyılda birkaç apartman Suriye’deki köy kazılarında ortaya çıkarılmıştır. Çok katlı apartmanların örneklerine Mısır- Karanis’te rastlanmaktadır, özellikle Fayum köylerinde apartmanlar ortaya çıkarılmıştır⁷⁵.

Dükkânlar, Atölyeler ve Bir ya da İki Mekânlı Konutlar: Çoğu bir ya da iki mekânlı konutlar eyaletlerde inşa edilmişlerdir, fonksiyonları ise hem konut hem de ticaret amaçlı kullanımdır. Atölye ya da dükkân (*tabernae*), erken dönemde esnafların ve ustaların yaşadığı, kiracısı veya sahibi olunan yerlerdir. Bununla birlikte bazı durumlarda, sözde “dükkânlar” özel yaşam alanı olarak kullanılabilir ve bunların ticari bir rolü

⁷² Uytterhoeven, 2007: 43.

⁷³ Uytterhoeven, 2007: 44.

⁷⁴ Uytterhoeven, 2007: 45.

⁷⁵ Uytterhoeven, 2007: 47.

bulunmaz. Bu farklı örneklere; Sardis'te bulunan Geç Antik Dönem dükkân kalıntılarında rastlanmaktadır, benzer örnekler Constantinopolis, Ephesos ve Sagallos gibi diğer şehirlerde de tespit edilmiştir⁷⁶. Birçok kamu yapısında alt bölümlenmeler yapılmıştır.

Örnek olarak, binaların önceki *portikolu* anıtsal girişleri kümeler halinde küçük mekânlara bölünmüştür ve sokak-meydan gibi alanlara açılmışlardır, özel mülkiyetlerde de bu sistem uygulanmıştır. Bütün bu gelişmeler Roma İmparatorluğunun bütün eyaletlerinde görülmektedir⁷⁷.

Kırsal Orta-Kesim Konutlar: Geç Antik Döneme ait kırsal alanlar, kentsel siteler gibi fazla kazılmamıştır. Bununla birlikte; kırsal alanda esnaf ve köylüler baskın bir nüfuzu oluşturmuştur, köylerde küçük küme ya da sıra şeklindeki konutlarda hep beraber yaşamışlardır. Geç Antik Dönemde; kırsal mimarinin tarımsal sitelerine; Kuzey Afrika ve Güneybatı İspanya'dan da örnekler bulunmuştur. Kuzey Afrika çiftlikleri kalın, dış surlarla çevrilmiş kare binalardan oluşmaktadır. Bazı mekânlar küçük bir avlunun etrafına yerleşmiştir. İspanyol çiftlikleri dış duvarlarla çevrilidir fakat karakteristik olarak karmaşık bir düzene sahiptirler.

⁷⁶ Uytterhoeven, 2007: 46.

⁷⁷ Uytterhoeven, 2007: 45.

BÖLÜM II

DAĞLIK KILIKIA'DA HELLENİSTİK VE ROMA DÖNEMİ KONUTLARI VE ÖZELLİKLERİ

II. 1. Dağlık Kilikia'da Hellenistik Dönem Konutları ve Özellikleri

II. 1. 1. Dağlık Kilikia'da Hellenistik Dönem Konutları

Dağlık Kilikia'da çok sayıda Hellenistik Dönem yerleşimi bulunmaktadır. Ancak bu yerleşimlerdeki iskânların Roma ve Bizans Dönemlerinde de devam etmesi nedeniyle, yerleşimlerdeki Hellenistik Dönem konutlarına ait kanıtların tespit edilmesi zorlaşmaktadır. Bununla birlikte, Karaböcülü, Hisarkale, Korykos ve Özköy gibi yerleşimlerde Hellenistik Döneme ait olduğu düşünülen konutlar vardır ve kısıtlı da olsa bunların özelliklerini bu çalışmada ele almak bölgenin Hellenistik Dönem konut mimarlığı hakkında fikir elde edilmesini sağlayacaktır.

Bölgedeki Hellenistik konut mimarlığı hakkında en açıklayıcı yapılar ise Kilikia kuleleri olarak bilinen ve bazı örneklerinin konut olarak kullanıldığı tespit edilen yapılardır. Bunların iyi korunmuş durumları, bölgedeki Hellenistik Dönem konut mimarlığı için açıklayıcıdır.

Karaböcülü 1 Nolu Konut

Karaböcülü⁷⁸ antik yerleşiminde bulunan konut güney-güneydoğu yönünde uzanmaktadır ve girişi güney cephede yer almaktadır. Konut farklı kullanım evrelerine ve bununla bağlantılı olarak çok sayıda eklentiye sahiptir (Fig. 25 ve 26). Konutun kuzey ve

⁷⁸ Karaböcülü Antik yerleşimi Silifke'nin 10 km kuzeyinde, yüksek tepelik bir alanda kurulmuştur. Karaböcülü için bkz. Hellenkemper ve Hild, 1986; Hellenkemper ve Hild, 1990: 288; Durugönül, 1997: 89; Durugönül, 1998: 286-287; Aydınoglu, 2002: 54; Aydınoglu, 2007: 25.

kuzeydoğusunda bulunan iki mekândaki *polygonal* örgü sistemi Hellenistik Döneme işaret etmektedir. Kuzeydeki ilk mekânın genişliği yaklaşık 5,70 m. duvar kalınlığı 1,10 m.dir.

Duvarlar *polygonal* tarzda, çift sıra örülmüş ve araları moloz taşlar ile doldurulmuştur. Köşelerde büyük taşlar kullanılmıştır. Kuzeydeki ikinci mekânın genişliği 5,50 m.dir ve duvar kalınlığı yaklaşık 1,10 m. dir, *polygonal* duvar örgüsüne sahip, çift sıra ve araları moloz taşlar ile doldurulmuştur (Fig. 27). Kuzeydeki ikinci mekânın orta merkezine yakın ve dışarıya açılan bir kapısı bulunmaktadır. Muhtemelen bu iki mekân arasında da geçişi sağlayan bir kapı veya kemer açıklığı bulunmaktadır fakat tahribattan dolayı tespit edilememiştir.

Güney cephedeki giriş kapısının önündeki avlunun zemini sonraki bir kullanım evresinde - muhtemelen Roma Döneminde- taş plakalar ile döşenmiştir ve burada üretime yönelik donanımlar (baskı kollu *pres*) ve sarnıç bulunmaktadır (Fig. 28). Burada bulunan duvarın ve kapının üzerinde *arşitravlar* bulunmaktadır (Fig. 29).

Avlunun hemen önünde bu kullanım evresinde eklenmiş mekânlar bulunmaktadır, bu mekânlar konutun güney ve güneydoğusuna eklenmiştir, fakat yoğun tahribattan dolayı bu mekânların tam olarak planı çıkarılamamıştır⁷⁹.

Hisarkale Hellenistik Konutlar

Hisarkale⁸⁰ antik yerleşimi içerisinde Hellenistik Dönem kalesinin bulunduğu tepelik alanın yamaçlarında teraslar halinde bir yerleşime ait kalıntılar bulunmaktadır (Fig.

⁷⁹ Bu eklenen mekânların tümünün duvarlarında; özensiz işçilikli *polygonal* bir örgü, çift sıra örülmüş ve aralarında dolgu olarak moloz taşlar kullanılmıştır. Giriş kapısının lentosu üzerinde iki çelenk motifi ortasında muhtemelen sunak olduğu düşünülen kabartmalar bulunmaktadır (Fig.30). Ayrıca konutun önünde bulunan diğer bir kapı lentosu üzerinde *Menorah* kabartması göze çarpmaktadır (Fig. 31), bölgedeki *Menorah* kabartmalarıyla ilgili olarak Bkz. Durugönül ve Mörel: 2012.

⁸⁰Hisarkale; Korykos'un 4 km. kuzeyindedir. Burada Hellenistik Dönem kale yapısı bulunmaktadır, vadi kenarında bulunan Hellenistik kalenin yamaçlarında çok sayıda yapıya ait kalıntılar tespit edilmiştir. Bunların bazıları Hellenistik konutlara aittir ve sonraki dönemlerde kullanıldığının devam ettiği anlaşılmaktadır. Hisarkale için bkz. Durugönül, 1998: 46; Aşkın, 2010: 241-267; Tırpan-Söğüt, 1998: 174; Durukan, 2006: 67; Aydınoglu, 2007: 25.

32). Bu kalıntıların birçoğunun Roma ve Geç Antik Dönem yerleşimine ait oldukları düşünülmektedir. Bununla birlikte, Hellenistik Dönem kalesi ile aynı duvar örgü sistemine sahip bazı yapılar da bu teraslarda tespit edilmiştir ve bunların Hellenistik Dönem mimari özellikleri taşıdığı, sahip oldukları plan özellikleri açısından da konut olarak kullanıldıkları düşünülmektedir (Fig. 33). Antik yerleşimde tespit edilen bu konutlar, tek ya da iki mekândan oluşmaktadır. Konutların yaklaşık olarak kapladıkları alan; çift mekânlı konutlarda 120 m², tek mekânlı konutlarda ise yaklaşık olarak 35m² lik bir alandır. Bununla birlikte konutların belirli bir plana uymadığı sıkışık ve karmaşık bir şekilde yerleşimde bulunduğu görülmektedir (Fig. 34).

Konutların cepheleri; Akdeniz konut geleneğini sürdürerek güneye doğru bakmaktadır. Konutların üzeri açık olan bir ön avluları ve sarnıçları bulunmaktadır bunların yanı sıra konutların inşasında anakayadan da faydalandığı görülmektedir.

Buradaki konutların, arazinin şartlarına bağlı olarak teraslarda inşa edildiği anlaşılmaktadır. Konutların duvarlarında; kesme taşlardan, çift sıra ve moloz taşlarla doldurulmuş olan *polygonal* duvar örgüsü kullanılmıştır (Fig. 35) ve konutların önünde sokaklar tespit edilmiştir (Fig. 36).

Özköy Hellenistik Konut

Özköy⁸¹ antik yerleşimi içerisinde bulunan ve Kuleli Çiftlik 1 olarak adlandırılan konut sahip olduğu *polygonal* duvarları ile yerleşimde ki Hellenistik Dönem konutlarına örnek teşkil etmektedirler⁸². Konut dikdörtgen bir forma sahiptir ve yaklaşık 216 m² lik bir alanı kaplamaktadır (Fig. 37 ve 38). Konutun içerisinde bulunan kemer

⁸¹ Özköy; Mersin ilinin, Silifke ilçesinin Limonlu beldesinden yaklaşık 12 km kuzeyde bulunmaktadır. Özköy için bkz. Hild ve Hellenkemper, 1990; Aydın, 2003; Mörel, 2010.

⁸²Yapı yerleşimin batı yamacında tespit edilmiştir ve sahip olduğu kule formu ve özellikleri değerlendirilerek Mörel tarafından “Kuleli Çiftlik 1” olarak adlandırılmıştır.

parçaları, konutun iki katlı olduğunu ve ikinci katın daha sonra eklenmiş olabileceğine işaret etmektedir. Konutun girişi güney cephededir⁸³ ve muhtemelen bir avlusu bulunmaktadır, ayrıca etrafını çevreleyen avlu duvarının takip edilen uzunluğu yaklaşık olarak 30 m.dir (Fig. 39) ve büyük çoğunluğu yıkılmıştır⁸⁴.

Konutun Hellenistik Dönemden itibaren kullanıldığı sahip olduğu *polygonal* duvar örgüsünden anlaşılmaktadır, aynı zamanda içerisinde bulunan ve farklı özellikler gösteren duvar örgüsü ile konutun incelendiğinde iki evreye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Konutun ilk evresinde iki mekânlıdır ancak sonraki kullanım evresinde güney cepheye bir mekân daha eklendiği tespit edilmiştir.

Konutun; erken evresine ait olduğu düşünülen, iki mekândan ilki yapının güneyinde yer almaktadır. Mekân 1 dikdörtgen planlıdır ve 45 m²'lik bir oturma alanına sahiptir. İlk evrenin diğer mekânı ise Mekân 1'in kuzeyinde yer almaktadır. Mekân 2 dikdörtgen bir plana sahiptir ve yaklaşık olarak 40 m² lik bir alanı kaplamaktadır.

Konutun güneyinde, daha sonraki dönemlerde eklendiği anlaşılan Mekân 3 bulunmaktadır⁸⁵. Mekân 3 dikdörtgen bir plana sahiptir ve yaklaşık olarak 74 m² bir alanı kaplamaktadır ancak mekânın içerisi oldukça tahrip olmuştur ve sadece güney duvarına bitişik şekilde yapılmış bir adet kemerli niş tespit edilmiştir (Fig. 40). Mekân 3'ün ikinci evrede inşa edildiği duvar örgüsünden anlaşılmaktadır. Konutun tüm mekânlarında *polygonal* taşlar, harç kullanılmadan oturtularak kullanılmıştır ancak Mekân 3'te kullanılan *polygonal* taşlar daha büyüktür ve taşların birleşme yerlerinde özensiz işçilik tespit edilmiştir, bu durum Mekân 3'ün daha sonraki bir evreye ait olduğunu ortaya koymaktadır⁸⁶. Duvarlar yaklaşık 1-1.20 m. kalınlığa sahiptir.

⁸³ Mörel, 2010: 10.

⁸⁴ Mörel, 2010: 12.

⁸⁵ Mörel, 2010: 11.

⁸⁶ Mörel, 2010: 11.

Konutun avlu duvarının dışında ve duvara bitişik halde inşa edilmiş üstü düzgün blok taşlar ile örülmüş bir adet sarnıç bulunmaktadır (Fig. 41). Ayrıca avlu içerisinde ana kayaya oyulmuş baskı kollu bir *pres* tespit edilmiştir⁸⁷.

Hellenistik Kuleler

Araştırmanın gerçekleştirildiği alanda, tek başına duran kulelere ait kanıtlar tespit edilmiştir. Bunların günümüze kadar 37 örneği tespit edilmiştir⁸⁸. Bu kuleler işlevlerine göre; ev kuleler, ev ve gözetleme kuleleri, gözetleme kuleleri, savunma kompleksleri şeklinde gruplandırılmıştır⁸⁹. Bu kulelerin bazıları; özellikle sahip oldukları *polygonal* duvar örgülerinden dolayı Hellenistik Döneme tarihlendirilmektedir.

Yukarıda bahsedildiği üzere bölgede genellikle garnizon tarzı bir kentleşmenin olmasından dolayı çok az sayıda tespit edilen sivil mimari örnekleri, bölgenin ihtiyacını karşılayabilecek yeterlilikte değildir. Bu sebeple ev ve gözetleme kuleleri aynı zamanda bölgenin Hellenistik Konut mimarisi hakkında bilgileri de barındırdığı düşünülmektedir. Bölgede ki *polygonal* kulelerin yanı sıra *isodomik* tarzda örülmüş kulelerde konut mimarisi hakkında önemli birer kaynaktır⁹⁰. Bu kuleler arasında yer alan ve “ev ve gözetleme amaçlı kullanılan” örnekler, bölgenin diğer kuleleri kadar büyük boyutlu değildirler. Bunlar genellikle tek mekânlıdırlar ve sadece oturma yönelik değil aynı zamanda depo olarak da kullanılmış olmalıdırlar. Yanlarında tarımsal üretime işaret eden işlik yapıları ve sarnıçlar bulunması bunların günlük amaçlarla kullanıldıklarına işaret etmektedir.

⁸⁷ Mörel, 2010: 12.

⁸⁸ Dağlık Kilikia bölgesi içerisinde bulunan kuleler; Durugönül tarafından 1994 ile 1996 yılları arasında bölgede yapılmış olan yüzey araştırmaları sonucu tespit edilmiştir. Bkz: Durugönül, 1995: 200; Durugönül, 1997.

⁸⁹ Durugönül, 1997: 130.

⁹⁰ Durugönül, 1997: 82.

Hançerli (Fig. 42 ve 43), İmamlı (Fig. 44 ve 45) ve Gücük'te (Fig. 46 ve 47) bulunan *polygonal* kulelerin 5,5 x 5,0 m. arasında ölçülere sahip olduğu görülmektedir.

Bu kadar küçük bir alanda sadece tek bir mekân bulunmaktadır fakat kulelerin çok katlı olmaları; kullanım fonksiyonlarını artırmaktadır. Konut olarak kullanıldığı düşünülen bu kulelerin konumlarının da tarım alanlarına hâkim olduğu görülür⁹¹ fakat yükseklikleri göz önüne alındığı zaman yine de koruma ve etraflarını gözetleme özellikleri taşıdıkları da görülmektedir⁹².

Hançerli, İmamlı ve Gücük'te bulunan *polygonal* kulelerde girişin güney-güneybatı yönünde olduğu tespit edilmiştir. Böylelikle kuleler Akdeniz ikliminin özelliklerinden de yararlanmaktadır. Ayrıca kulelerin pencereleri bulunmamaktadır⁹³ duvarlarında bulunan dar açıklıklar daha çok havalandırma amaçlı kullanılmaktadır. Kulelerin *polygonal* duvar örgü tekniği ile inşa edildikleri görülür⁹⁴, duvarlar çift sıra, içleri küçük moloz taşlarla doldurulmuş ve taşlar örülürken harç kullanılmadan oturtulmuştur. Hançerli⁹⁵, Gücük⁹⁶ ve İmamlı⁹⁷ *polygonal* kuleleri bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Bazı kulelerin giriş kapılarında kabartmalar bulunmaktadır.

Hançerli kulenin kapısının üzerinde kılıç, kalkan, labut ve bir dioskur⁹⁸ takkesi kabartmaları bulunmaktadır⁹⁹. Kulelerin içerisindeki katlar birbirlerinden ya hatılları

⁹¹ Durugönül, 1997: 89.

⁹² Durugönül, 1997: 91.

⁹³ Gücük *polygonal* kulede bulunan pencereler ise muhtemelen daha sonraki bir evrede eklenmiştir.

⁹⁴ Durugönül, 1997:129.

⁹⁵ Hançerli; Seleukia'ya 16 km uzaktadır. Hançerli için bkz.Zoroğlu, 1988: 396; Durugönül, 1987:13.

⁹⁶ Gücük için bkz. Durugönül, 1987: 24.

⁹⁷ İmamlı için bkz. Durugönül, 1987: 20.

⁹⁸ Kilikia Bölgesinde özellikle savunmaya yönelik sur ve kule duvarları üzerinde görülen dioskurlara ait pilos isimli üçgen formlu başlık, Dioskurların savaşçı, atletik ve güçlü yönlerini ifade eder. Bkz. Durukan, 2006: 68.

⁹⁹ Durugönül, 1997: 13.

duvarlarda bırakılan boşluklara yerleştirmek yolu ile veya her katta duvarın incilmesi ile oluşan çıkıntılarının üzerine hatılların oturtulması yoluyla ayrılmaktadır¹⁰⁰.

Durugönül; yaptığı araştırmalar sonucunda *polygonal* kulelerin en erken yapılanma tarihi olarak M.Ö. 2. yüzyılın birinci yarısını önermektedir.

II. 1. 2. Dağlık Kilikia Bölgesindeki Hellenistik Dönem Konutların Özellikleri

Hellenistik Dönemde; Alexander'ın ölümünün ardından komutanları olan “*diadokhoslar*” geride kalan imparatorluğu bölüşmüşlerdir. Kilikia Bölgesi ise önce Seleukosların daha sonrada Ptolemaiosların yönetimine geçmiştir. Bu geçiş sürecinde yaklaşık olarak iki yüzyıl kadar devam eden “Suriye Savaşları” yaşanmıştır. Kolonizasyon hareketi yürüterek daha çok yayılım göstermeyi amaçlayan bu Hellenistik Krallıkların Dağlık Kilikia’da kurdukları kentlerin lokalizasyonunun yapılamamasının temel sebeplerinden birisi burada kurulan birçok koloninin garnizon niteliği taşımasıdır¹⁰¹.

Bu sebeple; bölgede sivil mimari örnekleri ya çok az kullanılmaları, ya tamamen yıkılmış olmaları ya da konut olarak kimliklendirilemiyor olmaları sebebiyle tespit edilememektedir. Bölgede uzun süren hâkimiyet mücadeleleri olası bir yıkımı beraberinde getirmiş olmalıdır. Bu durum günümüze çok az sivil mimarinin ulaşmasının temel sebebini oluşturmaktadır. Dönemler içerisinde yapıların sürekli olarak eklentiler ile kullanılmış olması Hellenistik yapıların kimlik değiştirmesine yol açmış olmalıdır.

Bununla birlikte, özellikle Olba Territoriumunda Hellenistik Döneme ait çok sayıda mimari yapıyla karşılaşmaktadır.

¹⁰⁰ Kanytella 9 Nolu konutun kuzey duvarında da bu şekilde bir yapılanma bulunmaktadır.

¹⁰¹ Aydınöğlü, 2002: 32.

Bunlar genel olarak bölgedeki savunma mimarisine işaret ederler. Ancak Hellenistik Döneme ait bazı yapıların sadece savunma amaçlı değil aynı zamanda ikamet amaçlı olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan Olba Territoriumunda; Hellenistik Dönemde de varlığını devam ettirmiş olan bazı yerleşimlerdeki yapıların ortak özelliklerine değinmek gerekmektedir.

Öncelikli olarak Territorium'da; özenli işçilikli ve *polygonal* duvar tekniğinde inşa edilmiş yapılar bulunmaktadır¹⁰², bu yerleşimlerin hepsinde etraflarını çevreleyen bir savunma duvarı ve bu duvarlar içerisinde ise yerleşime ait mekânlar tespit edilmiştir¹⁰³. Sur duvarları içerisinde yerleşimlerin bulunmasından dolayı bu yerleşimler; Durugönül tarafından “kale yerleşimi”¹⁰⁴ olarak adlandırılır. Bölgede; Hellenistik Dönemde “kale yerleşimi” örnekleri olan Hisarkale ve Karaböcülü’de konut olarak kullanıldığı tespit edilen yapılar bulunmaktadır. Bu konutların ortak özellikleri; özenli işçilikli büyük, *polygonal* ve çift sıradan oluşan duvar örgüsüne sahip olmaları, genelde tek bir mekândan oluşmaları olarak sıralanabilir. Ancak bazı örneklerin daha büyük olduğu ve iki mekâna sahip oldukları görülmektedir. Bu coğrafyadaki yoğun kentleşme, Hellenistik Dönem sivil mimari örnekleri sonraki kullanım evrelerinde ortadan kalkmasına ya da devşirilerek formlarının değişmesine yol açmıştır.

Bölgede, Hisarkale, Karaböcülü ve Özköy’ün yanı sıra Hellenistik Dönemde yerleşim gören ve arkeolojik kanıtlar taşıyan diğer bir yerleşim ise Korykos¹⁰⁵ antik kentidir.

¹⁰² Olba Territoriumu genelinde bu özellikleri taşıyan yerleşimler; Paslı, Adamkayalar, Hüseyinler, Imbrigion Kome (Demircili), Takkadın ve Veyselli yerleşimleridir, bkz. Aydınöglu, 2003: 251-263; Aydınöglu, 2005: 170; Aydınöglu, 2007: 19-26.

¹⁰³ Aydınöglu, 2007: 22.

¹⁰⁴ Aydınöglu, 2007: 23.

¹⁰⁵ Korykos; Mersin’in 50 km güneybatısında, Erdemli ilçesi sınırları içinde Mersin-Silifke karayolu üzerinde yer almaktadır.

Korykos bölgedeki diğer kentler gibi Hellenistik Dönemden başlayan yerleşimini Geç Antik Döneme kadar devam ettirmiştir¹⁰⁶. Burada Hellenistik Dönem yapılanmalarından olan çiftlik evlerinin varlığına işaret eden kanıtlar bulunmaktadır. Kentin 1750 m. kadar kuzey doğusunda birkaç mekândan oluşan kalıntılar tespit edilmiştir¹⁰⁷. Kalıntılar içerisinde bulunan kule formlu kare planlı yapıların birkaç mekândan oluşan bir çiftlik evi olması muhtemeldir (Fig. 48). Çiftlik evinin yakınında iki sarnıcın ve *presin* bulunması burada aynı zamanda bir üretimin olduğuna işaret etmektedir (Fig.49). Bu yapıların yanlarında Hellenistik Dönem mezar evlerinin örneklerinin de tespit edilmesi dönemin konut mimarisi hakkında önemli veriler sağlamaktadır (Fig. 50). Benzer başka örnekler de bölgede bilinmektedir. Özköy'deki örnek kule formu, avlusu, sarnıcı, *presi* ve sahip olduğu Hellenistik Dönem mimarisini¹⁰⁸ yansıtan *polygonal* duvar örgüsüyle Hellenistik konutlar hakkında önemli veriler sağlamaktadır.

Bölgedeki tespit edilen Hellenistik Kulelerin bazılarının sadece gözetleme amaçlı kullanılmadığı aynı zamanda ikamet amaçlı kullanıldığı da bilinmektedir. Duvar örgülerine bakılarak *polygonal* kuleler olarak adlandırılan ve bu sebeple Hellenistik Döneme tarihlendirilen Hançerli, İmamlı ve Gücük kuleleri tarımsal alanlara yapılmış çoğunlukla tek mekânlı ve çok katlı kulelerdir. Bu kuleler sadece depolama amaçlı değil aynı zamanda ikamet amaçlı kullanılmış olmalıdır.

¹⁰⁶ Korykos'ta Hellenistik Dönem yapılanmalar Roma ve Geç Antik Dönemde değişiklik yapılmadan ya da eklentiler yapılarak tekrar kullanılmıştır ve bu yapılar içerisinde *polygonal* kulelerin ve mezar evlerinin yanı sıra çok sayıda üretime işaret eden ana kayaya oyulmuş baskı kollu *presler* de tespit edilmiştir.

¹⁰⁷ Bu kalıntılar içerisinde bir kapı lentosu üzerinde Hermes sembollerinden *kerykeion* ve para kesesi tespit edilmiştir, lentonun yanında başka bir blok üzerinde ise *phallos* betimlemesi bulunmaktadır. Bkz. Aşkın, 2008: 39.

¹⁰⁸ Mörel, 2010: 82.

Bir diğerk ortak özellik ise bu konutların yanlarında yer alan avlu, sarnıç ve *pres* gibi üretim donanımlarının olmasıdır. Kulelerin çevresinde üretim donanımları, sarnıçlar tespit edilmiştir ve bu bir model olarak kabul edilebilir.

Hisarkale örneklerinde de tek mekânlı konutun önünde avlu benzeri bir açıklık ve burada sarnıç bulunması bu duruma işaret etmektedir. Bu konutların yapımında Hellenistik Dönemde bölgedeki yapıların ortak özelliğı olarak bilinen *polygonal* duvar örgüsünün kullanılması ise bir diğerk ortak özellik olarak ortaya çıkmaktadır.

II. 2. Dağlık Kilikia'da Roma Dönemi Konutları

Kilika ve Isauria bölgelerinin Roma İmparatorluğu'nun etkisi altında kalması ile sosyal yaşam ve ekonomik yapısının Romalılaşma sürecine dâhil olduğunu bilinmektedir. M. S. 3. yüzyılda İmparatorluğun genelinde yaşanan ekonomik krizin Kilikia ve Isauria Bölgesindeki kırsal yerleşimleri de etkilediğı, bu bölgelerde 3 yüzyıl ile birlikte yeni yerleşim düzenlemelerine ait izler görülmeye başlanması ile anlaşılmaktadır ve bölgede M.S. 2 yüzyıl sonu 3 yüzyıl başlarında kırsal yerleşimlerin sayısının arttığı görülmektedir.

Bölgede kırsal yerleşimleri sahip oldukları çiftlik evleri, mezarlar, üretim ve depolama yapılarının görülmesi bu tarihsel süreç ile uyum içerisindedir¹⁰⁹. Bölgede Arkeolojik kanıtlardan yola çıkarak Roma Döneminde kullanıldığı tespit edilen iki tip konut vardır. Bunlar çok sayıda örneğı bulunan ve Geç Antik Dönemde de kullanımlarının devam ettiği bilinen çiftlik evleri ve *peristyl* avlulu konutlardır.

Bölgedeki yerleşimlerin dönemler boyu sürekli kullanım görmesi birçok yapının orijinal halinde tespit edilmesini zorlaştırmaktadır. Özellikle Geç Antik Dönem konutlarının kendilerinden önceki Roma Dönemi konutlarını kullanmaları ve çok sayıda

¹⁰⁹ Aydınöğılu, 2010: 256.

eklenti ile geliştirmeleri Roma ve Geç Antik konutlarının i içe geçmesine neden olmuştur. Bu sebeple bölgedeki Roma Dönemi konutlarının tanımlanmasında problemler bulunmaktadır.

Karakabaklı iftlik Evi¹¹⁰

Çiftlik evi kuzey-güney doğrultulu ve dikdörtgen planlıdır ve yaklaşık olarak 110 m² lik bir alanı kaplamaktadır (Fig. 52). Konut iki katlıdır, yanında duvarlarla çevrilidir, bir n avlusu ve avlunun köşesinde yer alan beşgen formlu bir kule ile tahkimli bir çiftlik özelliğine sahiptir (Fig. 53).

Kule, dikdörtgen blok taşlardan oluşan duvar örgüsüne sahiptir, güney ve doğu cephesinde çok sayıda mazgal deliği bulunmaktadır ve aynı zamanda avluya girişi saėlamaktadır¹¹¹. Çiftlik evinin alt ve st katları arasında plansal farklılıklar da söz konusudur. Alt kat, kemerlerle taşınan yüksek tavanlı geniş mekânlara sahiptir ve bu sebeple bu mekânların depolama amaçlı kullanıldıkları düşünülmektedir.

st katın ise sahip olduğu dış cephe kapı ve pencereleriyle daha çok ikamet alanı olarak kullanılmış olmalıdır (Fig. 54). Alt kat, duvarlarla ve bir kemerle iki uzun mekâna ayrılmıştır. Burada bulunan iki adet kemer ve bu kemeri dik kesen diğer bir kemerin varlığı st katı taşımak için kullanılan yapılanmaya işaret etmektedir¹¹². Burada bulunan üç kemerin mekân içinde aynı noktada birleştikleri görülür. Kemerler aynı noktadan çıkmaktadırlar ve mekânın duvarlarında sonlanırlar (Fig. 55).

¹¹⁰ Karakabaklı; Mersin ili Silifke ilçesi, Susanoğlu kasabasının yaklaşık 7 km. kuzeybatısındadır. Sahilden i bölgelere giden antik yol rotası üzerindedir ve Korasion antik kentinin *khorasında* yer almaktadır. Karakabaklı için bkz. Eyice, 1981: 204; Eyice, 1988: 15 vd; Eyice, 1999: 206 vd; Tiryaki, 1999; Varinlioğlu, 2008; Eichner, 2005: 201 vd; Eichner, 2004: 74 vd; Eichner, 2011: 186; akmak, 2010; Hild ve Hellenkemper, 1990: 229; Hill, 1996: 194; Dagron ve Callot, 1988; Sayar, 2008: 282; Aydınoğlu ve akmak, 2011:71; Aydınoğlu, 2010: 249.

¹¹¹ Aydınoğlu ve akmak, 2011: 72.

¹¹² akmak, 2010: 30.

Alt katta pencere bulunmamaktadır ve sadece güneydeki tek kapıdan mekâna giriş sağlanmıştır. Üst katta en dikkati çeken özellik konutun tüm yönlerinde sahip olduğu ikiz pencerelerdir¹¹³. Güneybatı cephenin her iki yanında birer ikiz pencere bulunmaktadır. Kuzey cephede ise korunmuş durumda bir ikiz pencere yer alır. Bununla birlikte diğer cephelerde de bulunması beklenen bu ikiz pencerelerinin tahribat sebebiyle yıkılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Bu ikiz pencerelere üstten eklenen kemerlerle dekoratif bir görüntü sağlamanın yanı sıra pencerelerin ışık alma alanının genişletildiği anlaşılır. İkiz pencereler bitkisel bezemelerle sahiptir ve kaideleri düz çizgilerle profillendirilen devşirme malzeme kullanılarak yapılmıştır¹¹⁴. Pencerelerin ortasında tek bir yuvarlak sütun gövdesi vardır, yanlarda bulunan sütunlar ise dört köşeli, düz olarak inmektedirler ve kaideleri bulunmamaktadır. Pencerelerin ortasında bulunan yuvarlak sütunun üzerinde mekânın içine ve dışına gelen yerlerinde *palmet* süslemeleri vardır. *Palmet*lerin üst ortalarındaysa ayrı bir süsleme vardır.

Oradaki yuvarlak sütunun alt kaidesi bir iç bükey bir de dış bükey olarak şekillendirilerek bir kaide üzerine oturtulmuştur. Pencere kemerlerinin oturduğu kaideler ise çeşitlilik göstermektedir. Kuzeyde bulunan pencerenin doğu bölümünde yer alan kaide düz, sade bir hali vardır. Fakat diğer yanındaki ve mekânın diğer pencere kemerlerinin oturduğu kaideler bir iç bükey ve bir dış bükey olarak şekillendirilmiştir.

Üst katta dikkati çeken bir diğer özellik ise kapılardır ve bunlar konutun üç cephesinde kapılar yer almaktadır. Doğu bölümünde üst katta yer alan kapı tek parça

¹¹³ Aydınöğlu, 2010: 249.

¹¹⁴ Çakmak, 2010: 31.

sövelerden ve lentodan meydana gelmiştir¹¹⁵. Burada kapı her iki yanda ikiz pencerelere sahiptir. Kapının lentosunun üzerinde bir kemer bulunur ve bu kemerin içi taşlarla örülmemiştir. Kapının üzerinde yer alan kemer, yandan gelen pencerelerin kemerleriyle bir bütünlük ve benzerlik gösterirler.

Konutun alt katında yer alan kemerlerin üzerinde kapı ve kapılara ait olan mimari parçalar bulunmaktadır (Fig. 56). Güneydeki kemerin üzerinde sağlam olarak bulunan kapı herhangi bir süslemeye sahip değildir. Kuzeyde bulunan kemerin üzerinde yıkılmış olan kapının oturduğu mimari izler tespit edilmiştir. Sadece güneyde ve kuzeyde bulunan kemerlerin üzerlerinde kapı olması mekânın ikinci katının en az iki odalı olması ve bu odaların doğu– batı yönünde olduklarına işaret etmektedir. Konutun üst katının dışında mekânları dolaşan çıkıntı payeler vardır ve bunlar muhtemelen balkona ait olan bir ahşap yapıyı taşımış olmalıdırlar.

Konutun doğusunda, batısında ve güneyinde de yedi adet balkon konsolları bulunmaktadır. Bu konsolların uzunlukları 0,70 m. genişlikleri 0,40 m.dir. Güneydeki balkon konsolların altı ahşap örgünün oturması amacıyla yatay olarak kanal açıldığı görülür. Konutun doğu yönünde yapıya bitişik çıkıntı bir bölüm bulunmaktadır.

Bu kemerli bir yapılanmadır ve üst katı çevreleyen balkona çıkışı sağlayan merdivenleri taşıdığı düşünülmelidir. Konutun üst örtüsü ile ilgili herhangi bir tespit yapılamamıştır fakat Tiryaki, bu mekânın çatı örgüsünün düz bir çatı olabileceğini düşünmektedir¹¹⁶. Konutun avluya bakan kısmında bir tonoz yer alır. Tonozun yapıya yaslandırılarak inşa edildiği görülür. Bu tonoz üzerine kondurulan merdiven üst kata çıkış

¹¹⁵ Çakmak, 2010: 32.

¹¹⁶ Tiryaki, 1999: 55.

için kullanılır. Bu sebeple bu giriş belki sonraki bir dönemde buraya eklenmiş olmalıdır. Konutun kuzeydoğusunda büyük bir sarnıç ve çeşitli mekânlar ile hemen yanında ise beşik tonozlu *aediculalı* bir anıt mezar bulunmaktadır¹¹⁷.

İki katlı olan konut farklı duvar örgülerine sahiptir. Üst ve alt katların duvar örgüleri arasında görülen bu farklılık yapının en az iki yapım evresine sahip olduğuna işaret etmesi açısından önem taşımaktadır. Alt kat düzgün kesilmiş büyük taş bloklardan inşa edilmiştir¹¹⁸. Üst kat ise küçük kesme taşlardan yapılmıştır¹¹⁹.

Hüsametli Çildiremez Çiftlik Evi

Mersin iline bağlı Erdemli ilçesinde bulunan Hüsametli köyü ve çevresinde çok sayıda köy ve çiftlik yapıları tespit edilmiştir. Bu alan içerisinde yüksek bir tepe üzerinde yer alan Çildiremez'de bir çiftlik evi bulunmaktadır¹²⁰.

Bu çiftlik evinin çevresinde tarım alanları ve teraslar görülmektedir. Çiftlik; Roma Döneminde inşa edilmiştir, daha sonraki dönemlerde de kullanımı devam eden çiftliğe bazı yapılar (konut, kilise vb.) eklenmiştir¹²¹. Çiftlik evinin dikdörtgene yakın bir planı bulunmaktadır ve yaklaşık 64 x 42 m. ölçülerinde bir duvar içerisinde yer alan yapılardan oluşur ve dört köşesinde kuleler bulunmaktadır (Fig. 57). Çiftliklerde kulelerin bulunması, çiftliklere korunaklı bir görüntü oluşturmaktadır ve kulelerin standart bir ölçüsü bulunmamaktadır. Kuleler; yaklaşık olarak 4,5 x 4, 5 m. ölçülerine sahiptirler. Çiftliğin batı cephesinde yer alan iki kulenin sonraki kullanım evrelerinde tamir edildikleri duvar örgülerinden anlaşılmaktadır.

¹¹⁷ Çakmak, 2010: 33.

¹¹⁸ Çakmak, 2010: 29.

¹¹⁹ Çakmak, 2010: 30.

¹²⁰ Hüsametli Çildiremez için bkz. Aydınöğlü, 1999: 157; Aydınöğlü, 2010: 244.

¹²¹ Aydınöğlü, 2010: 244.

Çiftlik günümüzde oldukça tahrip olduğu için iç mekânlara ait planlara ulaşılamamaktadır (Fig. 58). Bölgedeki diğer çiftlikler göz önüne alındığında; muhtemelen iki veya üç katlı olmalıdır fakat yoğun tahribattan dolayı bu durumu netleştirecek herhangi bir arkeolojik veriye ulaşılamamıştır. Çiftliğin güneybatı cephesinde bulunan giriş kapısından itibaren kemerli bir koridor tespit edilmiştir (Fig. 59). Koridor; birçok kullanım evresi geçiren çiftliğin muhtemelen son kullanım evresine aittir. Çiftlik; *polygonal* duvarlar ile çevrilmiştir (Fig.60).

Duvarlara kullanım evreleri süresince, giriş kapısındaki koridor gibi farklı eklentiler yapılmıştır. Fakat yoğun tahribat bu eklentilerin neler olduğu hakkında bilgi sahibi olmamızı engellemektedir. Çiftliğin bulunduğu tepelik alan ile modern yol arasında taş döşeli bir antik yol izlenebilmektedir. Çiftliğin yanında şarap üretimine işaret eden *presler* ve ağırlık taşları tespit edilmiştir, güney batısındaki düzlüğe ise sonraki bir dönemde küçük bir kilise yapılmıştır¹²².

İmamlı Gökkale Çiftlik Evi

İmamlı köyü yakınlarındaki Gökkale'de bulunan çiftlik, yüksek bir tepelik alanın üzerinde yer almaktadır ve taş döşemesi bugünde izlenebilen antik yol ile ulaşımı mümkün olmaktadır¹²³. Burada bir çiftlik evi çevresinde, üretim ve depolama amaçlı

¹²² Aydınöğlü, 2010: 245.

¹²³ İmamlı Gökkale için bkz. Hild ve Hellenkemper, 1990: 260; Keil ve Wilhelm, 1931: 31; Eyice, 1988: 26; Aydınöğlü, 1999: 158; Aydınöğlü, 2007: 110; Aydınöğlü, 2010: 246.

kullanılan yapılar, konutlar, lahit mezarlar, bir anıt mezar, çok sayıda üretim donanımı ve sarnıçlar tespit edilmiştir¹²⁴.

Çiftlik evi güney-batı yönünde uzanmaktadır ve yaklaşık 150 m² lik bir oturma sahiptir. Dikdörtgen bir plana sahiptir ve iyi korunmuş durumdadır (Fig. 61). Çiftlik evinin girişi güney batı cephesindedir ve iki katlıdır. Giriş kapısının önünde kemerli bir yapılanma vardır ve bu kemer üst katın balkonunu taşımaktadır (Fig. 62). İki katlı olan çiftlik evinin zemin katında mazgal açıklıkları bulunmaktadır ve bu durum bu mekânın depolama amaçlı kullanıldığını göstermektedir.

Çiftlik evi dört mekândan oluşmaktadır ve en son mekânda bulunan kemer hem mekânı ikiye ayırmıştır hem de üst katın taşınması için kullanılmıştır. Çiftlik evinin üst katında zemin katta bulunan mazgal açıklıkları yerine pencereler ve kapılar bulunmaktadır (Fig. 63). Ön cephede bulunan pencerelerin üst kısmı yuvarlaktır ve ikiz pencere şeklinde yapılmıştır. Bu pencereler; ön cephede gösterişli giriş kapısı ile birlikte uyumlu ve dekoratif bir görünüm ortaya koymuştur. Üst katta pencere ve kapıların bulunması burasının ikamet amaçlı kullanıldığını ortaya koymaktadır. Çiftlik evinin önünde üzeri avlu olarak kullanılan bir sarnıç bulunmaktadır (Fig. 64).

Çiftlik evinin duvar örgüsü; büyük kesme taşlardan yapılmıştır, batı ve kuzeyindeki yapılanmalar, duvar örgü teknikleri açısından benzerdir bu sebeple, bu yapılar çiftlik evi ile çağdaş olmalıdırlar (Fig. 65). Çiftlik evinin batısındaki yapı üç mekânlıdır ve yaklaşık 240 m² alanı kaplamaktadır muhtemelen üretim ve depolama amaçlı kullanılmış olmalıdır. Çiftlik evinin kuzeyindeki yapılar ise ikamet amaçlı kullanılmış olmalıdır ve bunlar arasında dar bir sokağın varlığı izlenebilmektedir.

¹²⁴ Aydınöğlü, 2010: 248.

Çiftlik içinde ve çevresinde çok sayıda açık alanda ana kayaya oyulmuş baskı kollu *pres* ve *pres* ağırlıkları tespit edilmiştir. Ayrıca çok sayıda sarnıcın varlığı da tespit edilmiştir. Çiftlik evinin yakınında tespit edilen bir anıt mezar, beşik tonozlu *aedicula* mezar tipindedir. Ayrıca bir serbest duran lahit ve mezar kapakları üzerinde kabartma haç bulunan iki adet *chamosorium* mezar bu alanda tespit edilmiştir¹²⁵.

Keşlitürkmenli Çiftlik Evi

Keşlitürkmenli¹²⁶ de bulunan çiftlik evi; Roma Döneminde yapılmış ve daha sonraki dönemlerde de kullanımı devam etmiştir. Çiftlik evi alçak bir tepelik üzerinde yer almaktadır, dikdörtgen bir plana sahiptir ve yaklaşık 500 m² ölçüsündedir (Fig. 66 ve 67). Tüm yapı 1000m² lik bir oturma alanına sahiptir ve konut olarak kullanılan bölüm muhtemelen iki katlıdır. Büyük bir avlusu vardır ve zemini taş döşelidir¹²⁷ (Fig. 68). Çiftliğin etrafı duvarlar ile çevrilidir, duvarların köşelerinde ise kuleler bulunmaktadır ve bu durum çiftliğe tahkimli bir konut izlenimi vermektedir.

Çiftlik evindeki yaşam alanları ve depolama için kullanılmış olması tahmin edilen yapılar bu duvarlar içerisinde yer almaktadır. Merkezi bir avlu da bu duvarlar içerisinde ve avlunun uzun kenarlarında muhtemelen ahşap sundurmalar bulunmaktadır. Çiftliği çevreleyen duvar üzerindeki kuleler; yapının kuzey kenarında iki tane ve güney kenarında da iki tane olmak üzere dört tanedir. Bu kuleler yaklaşık 5 x 6,5 m. ölçülerindedir ve en az iki katlıdır (Fig. 69). Korunan yükseklikten anlaşıldığı kadarıyla, iki kulenin alt katlarından çiftliğe açılan, bir kulenin ise dışarıya açılan kapısı olduğu görülmektedir. İkamet amaçlı kullanılmış olan yapı çiftliğin kısa kenarda yer alır ve bir üst kata sahiptir fakat yoğun tahribattan dolayı, üst katı tanımlayabilecek herhangi bir arkeolojik veriye rastlanmamıştır.

¹²⁵ Aydınoglu, 2010: 248.

¹²⁶ Keşlitürkmenli, Silifke'nin kuzeyindedir ve Seleukeia-Diokaesareia antik yolu üzerinde yer almaktadır.

¹²⁷ Aydınoglu, 2010: 248.

Bu yapının hemen altında büyük boyutlu bir sarnıç vardır, sarnıç tonozlu bir mimariye sahiptir ve avlunun içinden de kullanılabilir. Diğer kısa kenarda bulunan yapılarda üretim ve donanım amaçlı kullanılıyor olmalıdır.

Çiftliğin duvar örgüsü; büyük kesme blok taşlardan yapılmıştır (Fig.70). Çiftliğin kurulduğu alçak tepenin yamacındaki kayalıklar üzerinde ana kayaya oyulmuş baskı kollu *presler* ve zeytinyağı atölyesi olarak kullanılmış olması muhtemel yapılara ait kalıntılar bulunmaktadır. Çiftliği antik yol rotasına bağlayan ara yolun taş döşemeleri korunmuştur¹²⁸.

Özköy Çiftlik Evi

Dağlık Kilikia Bölgesinde Olba Territoriumu içerisinde yer alan Özköy¹²⁹ yerleşimi içerisinde farklı dönemlere ait çok sayıda konutun yanı sıra, çiftlik evleri, atölyeler, depo yapıları, iki kilise ve çok sayıda farklı tipte mezar yapısı bulunmaktadır¹³⁰.

Burada bulunan çiftlik evi; yerleşim içerisinde tepelik bir alanda bulunmaktadır ve yoğun tahribat nedeni ile planı takip edilememektedir (Fig. 71). Buna rağmen 0,60 m. kalınlığında, yaklaşık olarak 2,5 m. lik yüksekliğe kadar korunmuş durumda olan duvarlarının özenli işçiliği ve kuzey cephedeki duvarın 32 metrelik uzunlukta olması burada büyük bir çiftlik evinin bulunduğunu göstermektedir¹³¹. Aynı zamanda yapının etrafında dağınık olarak bulunan üretim donanımları ve sarnıçlar buradaki yerleşimin kırsal karakterine vurgu yapmaktadır.

¹²⁸ Aydınoğlu, 2010: 249.

¹²⁹ Özköy; Mersin ilinin, Silifke ilçesinin Limonlu beldesinden yaklaşık 12 km kuzeyde bulunmaktadır.

¹³⁰ Mörel, 2010: 8.

¹³¹ Mörel, 2010: 15.

Çiftlik evinin ayakta kalan güney cephe duvarı üzerinde iki adet kapı açıklığı ve üç adet mazgal deliği bulunmaktadır. Zemin katta mazgal deliklerinin olması burasının muhtemelen depo olarak kullanımına işaret etmektedir. İç mekânda yer alan iki kemer konsolu ve kemer konsolu olarak kullanıldığı düşünülen niş, burada kemerli bir oluşuma ve üst katın varlığına işaret etmektedir.

Çiftlik evinin inşasında yerel kireç taşının kullanıldığı görülmektedir. Duvarlarda kaliteli bir işçilik gözlenmektedir, düzgün kesilmiş dikdörtgen blok taşlar harçsız olarak bir araya getirilmiş ve *isodom* duvar örgü tekniği kullanılmıştır (Fig. 72).

Çiftlik evinin ana girişi önünde; yerleşime daha sonradan eklenen zeytinyağı atölyesi ve Kilise 1 yapılarının güzergâhında bulunan düzgün kesilmiş parke taşlardan yapılmış bir taş döşeme tespit edilmiştir. Bu sebeple zemin döşemesinin muhtemelen çiftlik evinin sonraki kullanım evresinde yapıldığı düşünülmektedir¹³².

II. 2. 1. Bölgedeki Çiftlik Evlerinin Özellikleri ve Diğer Bölge Örnekleri

Dağlık Kilikia bölgesinin Antik Çağ ekonomisinde tarımsal üretim önemli bir rol oynamaktadır ve bu sebeple üretime yönelik farklı yapılanmalar ortaya çıkmıştır¹³³. Bölgenin Akdeniz iklimine sahip olması, zeytin ve üzüm üretimlerinin yaygınlaşmasına ve çeşitlenmesine imkân sağlamış olmalıdır.

Sahile yakın alanlarda ılıman iklimden kaynaklı zeytin yetiştiriciliği, bölgenin yükseklerinde ise şarap üretimi yapıldığına dair kanıtlar bulunmaktadır¹³⁴. Hellenistik Dönemde var olan toprak kullanım düzenlemelerinde, Roma Döneminde ve sonrasında değişikliklerin olduğunun en önemli kanıtı bölgede bulunan çiftliklerdir. Bölgedeki

¹³² Mörel, 2010: 16.

¹³³ Aydınöğlü, 2010: 243.

¹³⁴ Aydınöğlü, 2010: 254.

çiftlikler toprak kullanım düzenlemesinin araçları olarak karşımıza çıkmaktadırlar ve sözü edilen coğrafyada çok sayıda örnekleri bulunmaktadır.

Çiftlik evleri; üretilen ürünün kontrol edilmesi için tarım arazisinin yakınında ikamet etmek, ürünün işlenmesi, depolamanın yerinde gerçekleştirilmesi ve ürünü korunması amaçlarıyla ortaya çıkmış olmalıdır. Bölgede yapılan araştırmalarda çok sayıda çiftlik tespit edilmiştir¹³⁵. Buralardaki çiftlik evlerinin bazıları büyük boyutludur ve mimari açıdan komplekstirler. Bunlar bir çiftlik kompleksi içerisinde yer alırlar ve toprak sahiplerinin ya da çiftlik yöneticisinin ikamet ettiği bir çiftlik evinin yanı sıra üretim ve depolama amaçlı kullanılan yapıları, çok sayıda konutu, farklı tiplerde mezarları, üretim donanımlarını, kutsal alanları ve sarnıçları içinde barındırmışlardır¹³⁶.

Çiftlik evleri sürekli olarak kullanım görmüşlerdir, yapılar içerisinde bir sonraki dönemlere ait kullanımlar görülmektedir, dönemlerin ihtiyaçlarına yönelik olarak yapılan eklentiler farklı duvar örgülerinden anlaşılmaktadır. Çiftlik evleri inşa edilirken güney ya da güneybatı yönünde olması tercih edilmiştir, bu şekilde konuşlandırılmaları iklimsel özelliklerden kaynaklanmaktadır. Genellikle iki katlı olan çiftlik evlerinin, zemin katlarında bulunan mazgal açıklıkları bu mekânların üretim ve depolama amaçlı kullanılmış olduğuna işaret etmektedir.

Üst katlarda bulunan ve genellikle güneye bakan pencereler, kapılar ve balkon konsolları bu mekânların ikamet amaçlı kullanıldığını ortaya koymaktadır. Bölgedeki çiftlik evlerinde standart bir plan görülmez daha çok zemine ve alana uygun planlamalar görülmektedir. Bölgedeki çiftlik evlerinin bazılarının duvarla çevrili bir alan içerisinde yer aldığı ve böylece tahkimli bir çiftlik görünümünün elde edildiği anlaşılmaktadır.

¹³⁵ Aydınöğlü, 2008: 140.

¹³⁶ Aydınöğlü, 2010: 265.

Keşlitürkmenli'deki iyi korunmuş durumda olan çiftlik, böyle bir örnektir ve bir duvarın çevrelediği içerisinde ikamet ve depolama için kullanılmış olması muhtemel yapılar barındırmaktadır, ayrıca yapılar merkezi bir avlu etrafında yer almaktadır. Avlunun uzun kenarlarında ahşap sundurmalar yer almaktadır¹³⁷.

Çiftlik evlerinin sahip olduğu avlular içerisinde büyük sarnıçlar bulunur ve bazı durumlarda bu sarnıçlar avluyu tamamen kaplamaktadır. Bunların dışında çiftlik evinin içerisine dağılmış çok sayıda sarnıçların varlığı da bilinmektedir. Bölgedeki bazı çiftliklerde görülen bir diğer özellik ise; çiftlik evini çevreleyen duvarın köşelerinde bulunan kulelerdir. Bu kuleler yapıya korunaklı bir görünüm vermektedir. Çiftlik evlerini çevreleyen duvarların bir kenarında tek bir kule içeren örnekler de çok sayıdadır.

Karakabaklı'daki çiftlik evinin sahip olduğu kule beşgen formludur ve aynı zamanda avluya girişi sağlayan kapı işlevine sahiptir. Bölgede bulunan çiftliklerin sahip olduğu kulelerin bir standardı olmadığı görülmektedir.

Bölgede Hüsametli Çildiremez¹³⁸, Keşlitürkmenli'deki¹³⁹ çiftlik evlerinde; etrafı çevreleyen duvarların dış köşelerinde dört adet kule bulunmaktadır. Ayrıca Karakabaklı¹⁴⁰, Sömek Vakıfı¹⁴¹ ve Gacılar¹⁴², da tespit edilen çiftlik evlerinde avlunun sadece bir köşesinde kule yapılanması bulunmaktadır.

Kompleks çiftliklerde, çiftlik evinin etrafında, depolama, üretim ve ikamet amacıyla kullanılan yapılar vardır. Bu yapıların aynı zamanda çiftliklerdeki üretim kanıtları olan üretim donanımlarını da içlerinde barındırırlar. Çiftliklerde çok sayıda konut

¹³⁷ Aydınoglu, 2010: 251.

¹³⁸ Aydınoglu, 2010: 244.

¹³⁹ Aydınoglu, 2010: 248.

¹⁴⁰ Aydınoglu, 2010: 249.

¹⁴¹ Aydınoglu, 2010: 247.

¹⁴² Aydınoglu, 2010: 245.

da tespit edilmiştir. Bunların birçoğu, çiftliklere daha sonraki kullanım evresinde eklenmiştir. Ayrıca çiftlik evlerinin duvarlarında; düzgün işçilikli, büyük kesme taşlardan ve tek sıra örülmüş duvar örgüsünün kullanıldığı görülmektedir.

Bölgede yoğun olarak bulunan bu çiftliklerin tarihlenmesi yapılırken bazı kriterler kullanılmıştır. Öncelikli olarak kullanılan kriter tarihsel süreçtir; yani bölgenin ekonomisinin zenginleşmeye başlaması ile üretimin artmasında görülen paralelliğe dikkat etmek gerekir böylece hangi tarihler arasında çiftliklerin yoğun olarak yapıldığı daha netlik kazanmaktadır. Çiftlik evleri tarihlendirilirken dikkat edilen bir diğer kriter ise yapının çevresinde bulunan varsa diğer yapılar ile karşılaştırılmasıdır¹⁴³. Her iki yapı karşılaştırılırken özellikle duvar örgü sistemleri belirleyici rol oynar. Her döneme ait belirli bir duvar örgü sisteminin olması önemlidir.

Bu kriterlerin yanı sıra çiftlik evleri etrafında yer alan mezarlarda tarihlenme konusunda yardımcı olmaktadır. Bölgede; Sömek Vakıf'ta¹⁴⁴ bulunan çiftlikte; beşik çatılı *aedicula* mezar, Gökkale¹⁴⁵, Eşkintepe¹⁴⁶ ve Karakabaklı¹⁴⁷daki çiftliklerde ise beşik tonozlu *aedicula*lı mezarların tespit edilmesi ve bu örneklerin bölgede M.S. 2. yüzyılın ikinci yarısından itibaren görülmeye başlandığı önerisi, çiftliklerin bu dönemde de varlıklarını kanıtlar niteliktedir¹⁴⁸.

Ayrıca; Gökkale, Karakabaklı ve diğer çiftliklerde bulunan *chamosorium* mezarların kapaklarında haç motifinin bulunması bu mezarların Roma Döneminden Erken

¹⁴³ Bölgede; Hayatınbaşında tespit edilen kule formu çiftlik evinin, sahip olduğu ölçüler ve duvar işçiliği, bölgedeki Hellenistik Dönem kuleleri ile paralellik gösterir. Bu alanda, çiftlik evinin arkasında yer alan bir kaya nişi içerisinde yapılmış kartal kabartması bu alanın Hellenistik Dönemden itibaren kullanıldığını gösterir. Bkz. Aydınöğlü, 2010: 254.

¹⁴⁴ Aydınöğlü, 2010: 247.

¹⁴⁵ Aydınöğlü, 2010: 248.

¹⁴⁶ Aydınöğlü, 2010: 246.

¹⁴⁷ Aydınöğlü, 2010: 249.

¹⁴⁸ Aydınöğlü, 2010: 255.

Bizans Dönemine kadar kullanıldıklarını ortaya koymaktadır. Kullanılan diğer bir tarihleme kriteri ise diğer bölgede örneklerdir.

Dağlık Kilikia'da bulunan çiftlik evlerinin benzerlerine diğer bölgelerde de rastlanmaktadır. Bu özellikteki çiftliklerin benzerleri Lykia, Pamphylia, Filistin, Suriye ve Afrika'da karşımıza çıkmaktadır. Lykia, Pamphylia ve Pisidia bölgelerinin sınırında bulunan Trebenna'nın çevresinde bulunan çiftliklerin kente yakın olmaları ve ulaşım için yollarının olması, çiftliklerin etrafında muhtemelen depolama ve üretim amaçlı yapıların bulunması, çiftlik yakınında mezarların bulunması gibi özellikler ile Dağlık Kilikia'da bulunan çiftlikler ile ortak özellikler gösterirler.

Bunların yanı sıra çiftlik evlerinin iki katlı olması, zemin katların depo-mutfak amaçlı üst katların ise ikamet amaçlı kullanılmış olmaları ve tarımsal alanlara hâkim şekilde konuşlandırılmış olmaları tespit edilen diğer benzerliklerdir¹⁴⁹.

Lykia'nın doğusunda bulunan Avşar Tepesi'nin güney batısında tespit edilen on adet kuleli çiftlikte, Hoyran ve Trysa çevresindeki otuz beş çiftlikte, ayrıca Oğlansarnıcı ve Yurtene'de tespit edilen çiftliklerde; avluların ve çevrelerinde mekânların olması, üretim donanımlarının, mezarların ve sarnıçların bulunması Dağlık Kilikia Bölgesi örnekleri ile benzerliklerini ortaya koymaktadır.

Benzer şekilde çiftliklerde bulunan kule yapılanmasının Kuzey Afrika ve Yakın Doğu'daki çiftliklerinde de kullanılan bir özellik olduğu bilinmektedir. Bu tür kuleli çiftliklerin en önemli ortak özelliği güvenlik kaygısı taşıdıkları için korunaklı bir görünüme sahip olmayı amaçlamalarıdır. Tunus'da, Henscir Sidi Hamdan yerleşiminde

¹⁴⁹ Aydınöğlu, 2010: 257.

dikdörtgen bir avlu etrafında gelişen bir çiftlik tespit edilmiştir¹⁵⁰. Nahal Govta ve güney kıyısında bulunan çiftlik ise deniz seviyesinden 900 m. yüksekte küçük bir dağ üzerinde bulunmaktadır. Bu tipik kompleks Roma-Bizans ve Filistin tipolojilerinin karışımı ile inşa edilmiştir, kompleks 800 m² bir alana yayılmıştır, yapılan kazıda bir kule, bir avlu ve konut biriminin yanında bir hayvan ağılı bulunmuştur. Çiftçi ailesi tarafından kullanılan konut dikdörtgen planlıdır, duvarları büyük taşlardan inşa edilmiştir ve konutun girişi avlunun batı cephesindedir. Konutun güneyinde ana yaşam alanı için zemini mozaik döşemeli, 45 m² büyüklüğünde bir mekân ayrılmıştır.

Duvarları 1-1,5 m. kalınlığında olan bir dikdörtgen kule (5,8 x 4 m.) konutun yanında bulunmuştur. Dar'a göre, kule tarımsal ürünler (şarap-zeytinyağı) işleme veya depolamak için kullanılmaktadır¹⁵¹. Bu çiftlik, bu tip kuleli çiftliklerin Dağlık Kilikia bölgesi dışında da görüldüğüne örnek olarak değerlendirilmelidir.

Filistin'de de Judea Çölünün uzantıları boyunca farklı çiftlikler tespit edilmiştir¹⁵². Kudüs'ün 9 km kuzeydoğusunda Khirbet et- Tinat'ta bulunan çiftlik evi doğu-güney cephelidir, iki veya üç mekânın cephesi avluya bakmaktadır avlunun uzun dikdörtgen bir yapısı vardır. Çiftlik evinin doğuya doğru bakan girişi avluya açılmaktadır ve çiftlik evinin üç mekânı bulunmaktadır, kuzeydeki mekân diğerlerinden daha büyüktür ve ana yaşam alanı olarak kullanılmıştır.

Hebron'un 8 km. kuzeydoğusunda Rujum el-Kasr'da bulunan çiftlik kuleli ve kompleks olan çiftlik yapısına örnektir. Konutun zemininde bulunan Bizans Dönemine ait seramikler ile konut M.S. 4. ve 6. yüzyıla tarihlendirilir. Dikdörtgen bir avlusu vardır 760 m² ölçüsündedir avlunun batı cephesinde duvarlar ile çevrili bir kule yapısı bulunmaktadır,

¹⁵⁰ Aydınöğlü, 2010: 258.

¹⁵¹ Hirschfeld, 1997: 59.

¹⁵² Hirschfeld, 1997: 49.

kulenin içerisinde üç mekân tespit edilmiştir, bunlardan ikisi küçük diğeri büyüktür, mekânlar avlunun güney duvarı üzerinde inşa edilmiştir, avluda üzeri çatı ile kapatılmış ve kuzey duvarına bitişik olarak yapılmış bir havuz bulunmaktadır¹⁵³.

II. 2. 2. Peristyl Avlulu Konutlar

Bölgede sürdürülen araştırmalarda bazı yapıların *peristyl* avlulu oldukları tespit edilmiştir. Bu tür konutların çoğunlukla büyük konutlar olduğu ve bölgedeki toprak sahipliğine işaret ettiği anlaşılmaktadır. *Peristyl* avlulu konutlarda, sütunlarla çevrili merkezi avlu ve bunun gerisindeki *portiklere* açılan mekân dizileri şeklinde ifade edilebilecek genel plan uygulanmaktadır¹⁵⁴. *Peristyl* avlulu tipte; sütun gerekli bir özelliktir. Bu; mekânın avluya açılan ön duvarının yapılmaması, doğrudan avluya açılması ve duvar yerine bir ya da iki sütunun konulması anlamına gelmektedir. Bu tanımlamalar ışığında bölgede bulunan *peristyl* avlulu konutlar değerlendirilmiştir.

Karaböcülü *Peristyl* Avlulu Konut

Karaböcülü antik yerleşiminde bulunan *peristyl* avlulu konut güney-güneydoğu yönünde uzanmaktadır (Fig. 73). Konutun geneli oldukça tahrip olmuştur bu sebeple tam olarak bir plan çıkarılamamıştır fakat avludaki sütunların beş tanesi korunmuş durumdadır. Konutun *peristyl*li bir avlusu bulunmaktadır. Köşede bulunana sütun blok biçimindedir, diğer sütunlar ise yuvarlaktır (Fig. 74-75 ve 76). Sütunlar üzerindeki *arşitrav*ların bir kısmı korunmuştur.

Peristyl avlulu konutun kuzeyinde iki büyük giriş kapısı yer almaktadır ve bu kapılar üzerinde *labut* kabartması bulunmaktadır, bu kapıların büyüklüğü *peristyl* avlunun kuzeyinin özellikle vurgulandığına işaret etmektedir (Fig. 77 ve 78).

¹⁵³ Hirschfeld, 1997: 50.

¹⁵⁴ Gürler, 1987: 86.

Ayrıca kuzeydeki *portikonun* izlenebilen genişliğine bakıldığında, doğudaki *portikoya* göre daha dar tutulduğu görülmektedir, bu durum iki mekânın önemi ile bağlantılıdır. Bununla birlikte Batı Anadolu da yaygın olarak görülen Rhodos tipi *peristyl* avlulu konut tipolojisinde olup olmadığını kanıtlamak zordur ancak bölge örneklerinde *persityl* avlulu konutlarda önemli mekânlar kuzey cephede kullanılmaktadır. Bu sebeple bu tür planlar bölgenin plan özellikleri içinde yer almaktadır.

Peristylin avluya bakan *portikolara* açılan odaların birbirleri arasında geçişlere sahip olmadığı Karaböcülü *persityl* avlulu konutta net olarak görülmektedir. Doğudaki geçiş, *portikonun* başlangıcında ve bitişinde bulunan kapı ile sağlanmaktadır, kuzeyde bulunan mekânların kapılarının ve doğuda bulunması gereken mekânların kapılarının bu *portikoya* açıldığı tespit edilmesi bütün mekânların *peristylli* avluya açıldığını göstermektedir. Karaböcülü örneğinde büyük bir giriş kapısı ile vurgulanmış doğudaki *portikonun* bir benzerinin konutun batısında da olduğu buradaki büyük boyutlu kapıdan anlaşılmaktadır.

Konutun içerisinde birçok sütun kaidesi, sütun parçaları ve *arşitrav* parçaları bulunmaktadır. Konutun yanında konut ile bağlantılı zeytinyağı atölyesi görülmektedir bu da aynı zamanda bu yapıda üretimin olduğunu bir göstergesidir. Konutun *polygonal* duvarları sonradan devşirilmiştir ayrıca konutun doğusunda mekânlar devam etmektedir fakat yıkıntı sebebi ile tam olarak duvarlar ve mekânlar takip edilememektedir.

Emirzeli *Peristyl* Avlulu Konut

Emirzeli¹⁵⁵ antik yerleşimi içerisinde *peristyl* avlulu bir konut bulunmaktadır (Fig. 79). Konutun güney cephesi Dor sütunları ile çevrilidir¹⁵⁶. Günümüzde bu *peristylli* konutun altı Dor sütunu ve beş *arşitravı* korunmuş durumda ve ayakta. Sütunların altında ölçülebilen yüksekliği 0,16 m. olan bir *stylobat* görülmektedir (Fig. 80 ve 81). Emirzeli *peristyl* avlulu konut içerisinde bulunan sütunlar iki tamburdan oluşmuştur, sütun başlığı ayrıca eklenmiştir. Bölge örneklerinde genellikle sütun başlığı bu iki tambur ile birlikte verilirken burada üçüncü bir mimari eleman olarak verilmiş olması dönemsel farklılıktan kaynaklanıyor olmalıdır. Bunun yanı sıra bölge örneklerinin aksine burada *arşitravlar faskia* içermez ve sütunlar taşçı tarağı ile şekillendirilmiştir, diğer örneklerde ise sütunlar düz ve pürüzsüzdür. Emirzeli yerleşiminde *peristyl* avlulu konutun etrafında birçok mimari kalıntı bulunmaktadır fakat yoğun tahribat nedeni ile planlar alınamamıştır.

Imbrigion Kome *Peristyl* Avlulu Konut

Peristyl avlulu konut örneğinin bulunduğu diğer bir yerleşim ise Imbrigion Kome'dir¹⁵⁷. Hild-Hellenkemper, Imbrigion Kome'de bulunan bir yapının Dor sütunları kullanılmış *peristyl* avlulu bir konut olduğunu söylemişlerdir¹⁵⁸.

Yapılan son çalışmalarda konutun, ortasında *peristylli* bir avlusu olan bir konut olduğu, geniş bir alanı çevreleyen duvarlarının bulunduğu ve giriş kapısının üzerinde kabartmaların olduğu tespit edilmiştir (Fig. 82 ve 83).

¹⁵⁵ Emirzeli; Korykos Antik kentinin 11 km kuzeyinde bulunmaktadır. Emirzeli için bkz. Eyice, 1981: 204 - 209; Eyice, 1982: 355 -367; Hellenkemper, 1984:182- 356; Hild ve Hellenkemper,1990: 249; Durugönül,1997: 253- 254; Aydınöğlü, 2007: 25.

¹⁵⁶ Hild ve Hellenkemper, 1990: 249.

¹⁵⁷ Imbrigion Kome Antik yerleşimi Silifke'nin 8 km kuzeyinde bugünkü Demircili'dir. Imbrigion Kome için bkz. Keil ve Wilhem, 1931; Maschatschek, 1974: 251- 261; Zoroğlü,1988: 394; Heberdey ve Wilhem,1896: 82; Wegner, 1974: 575-583; Hild-Hellenkemper, 1990: 275; Durukan, 2006: 66; Aydınöğlü, 2007: 25.

¹⁵⁸ Hild ve Hellenkemper, 1990: 275.

Ayrıca *peristylin* mekânlara bakan tarafında, *arşitravın* üzerinde bulunan blokta hatıl delikleri tespit edilmiştir (Fig. 84). Bu durum *peristylin* arkasında bir *portikonun* olduğuna ve *portikonun* bir üst örtüye sahip olduğuna işaret etmektedir. Aynı zamanda yerleşim içerisinde su olukları, mekânlar ve atölye tespit edilmiştir fakat yoğun tahribattan dolayı planları çıkartılamamıştır.

Paslı *Persityl* Avlulu Konut

Paslı¹⁵⁹ yerleşiminin kuzeyinde kuzey sur duvarının hemen dışında yaklaşık 700 m² lik bir alana yayılmış ve dikdörtgen planlı bir konut bulunmaktadır (Fig. 85). Konutun avlusu yaklaşık 300 m² lik bir alanı kaplamaktadır¹⁶⁰.

Konutun etrafı yüksek duvarlar ile çevrilidir ve girişi güneydoğu cephesindedir. Konutun ön cephesi antik yol rotasına bakmaktadır ve ön cephe duvarlarında küçük mazgal açıklıkları tespit edilmiştir. Girişin açıldığı avlu içerisinde birçok sütunun olması bu konutun *peristyl* avlulu bir konut olduğunu göstermektedir (Fig. 86). Sütunlar yerel kireç taşından yapılmıştır, tamburları bulunmaktadır fakat *arşitrav* tespit edilememiştir.

Peristyl avlunun kuzeybatısında bir *portik* ve *portiğe* açılan iki büyük kapı bulunmaktadır.

Bu kapılardan biri de güneybatı cephesinde bulunur ve yine *portiğe* açılmaktadır. *Portiğin* arkasında mekânlar bulunmaktadır ve mekânların iki katlı olduğu kapı lentolarından anlaşılmaktadır. Benzer şekilde kuzeydoğu cephede de *portik*, *portiğe* açılan kapılar ve arkasında mekânlar bulunmaktadır böylece avlunun iki cephesinde mekânların varlığı tespit edilmiştir (Fig. 87).

¹⁵⁹ Paslı için Bkz. Hild ve Hellenkemper, 1990: 376; Tırpan, 1994: 418-419; Aydınoglu, 2003: 251 - 252.

¹⁶⁰ Aydınoglu, 2013: 13.

Konutun güneydoğusunda büyük bir sarnıç ve kapı açıklığı bulunan bir mekân daha bulunmaktadır. Konutun kuzeybatı cephesinde mekânların bulunduğu alanda geniş bir koridor ve koridora açılan arka odalara ait kapılar bulunmaktadır. Burada kemer parçaları tespit edilmiştir ayrıca mekânlar arası geçişi sağlayan kapılar ve ikinci katın varlığına ait izler bulunmaktadır. Konutun kuzeybatısına eklenen mekânlar ile genişletilmiş olduğu görülmekte fakat tahribat ile bu genişleme takip edilememektedir.

Avlunun içerisinde sonraki dönemlere ait duvar eklentileri vardır¹⁶¹. Kuzeyde bulunan mekânın duvar tekniği ile dışta çevreleyen duvar tekniği aynıdır, duvarlar; özenli şekilde işlenmiş büyük kesme blok taşlardan örülmüştür. Güneydoğuda girişin sol tarafında bulunan sarnıç ana kayaya yapıldığı için yükseltilmiştir, üzeri blok taşlarla yapılmış olan kemerler ile kapatılmıştır (Fig. 88) . Sarnıcın avluya bakan kısmındaki ana kayanın yüzeyine kemerli bir niş oyulmuştur, niş muhtemelen çeşme olarak kullanılmıştır.

Karakabaklı 3 Nolu Konut

Karakabaklı antik yerleşimi içerisinde bulunan 3 Nolu konut dikdörtgen bir planlıdır ve 286 m² lik bir alanı kaplamaktadır¹⁶² (Fig. 89). Günümüze kadar yapılan çalışmalarda, Tiryaki ve Eyice tarafından Geç Antik Dönem *peristyl* avlulu konut olarak tanımlanmıştır.

Zeyrek; konutu klasik geleneğini korumuş bir Geç Roma Dönemi konutu olarak nitelendirmiş, Eichner ise *persityl* avlulu bir konut olarak tanımlamıştır¹⁶³. Son dönemde Aydınöglü ve Çakmak tarafından yapılmış olan çalışmalarda ise konutun bir çalışma yapısı olduğu tespit edilmiştir. Konut kuzey- güney yönünde uzanmaktadır ve

¹⁶¹ Aydınöglü, 2013: 13.

¹⁶² Bu yapı daha önceki çalışmada Karakabaklı A Konutu olarak tanımlanmıştır, bkz. Çakmak, 2010: 38- 40; Tiryaki, 1999: 47; Eyice, 1996: 214; Eichner, 2004: 76- 77; Zeyrek, 2005: 45; Eichner, 2011: 224- 241.

¹⁶³ Çakmak, 2010: 38.

girişini güney cephesinde bulunan avlunun doğu-batı ve güney cephelerinden sağlanmaktadır (Fig. 90). Avlu sonraki bir kullanım döneminde eklenmiştir, dikdörtgen formdadır ve yaklaşık olarak 115 m²'lik bir alanı kaplamaktadır.

Avlu içerisinde tespit edilmiş olan sütun ayakları, burada bir üst mekânın olduğunu gösterir. Mekân içine bakıldığında çok sayıda üzerinde silme bulunan *arşitrav* bloğu, sütun başlığı gibi işlenmemiş mimari parçaların varlığı tespit edilmiştir (Fig. 91). Bu mimari elemanlar *peristylli* bir avlu olduğunu ispatlamaktadır¹⁶⁴. Konutun içinde dört ayrı mekân daha bulunmaktadır. Mekânlar kareye yakın bir formdadır, güneydeki *peristylli* avluya geçişi sağlayan birer kapıya ve dikdörtgen formlu nişlere sahiptirler.

Bu mekânların ikisi de aynı plandadır ve ikişer mekândan oluşmuşlardır. Güneyde yer alan her iki mekân taşıyıcı kemerle iki ayrı mekâna ayrılmışlardır¹⁶⁵.

Duvarlarda bulunan nişler dikdörtgen formdadır ve muhtemelen ahşap rafların oturması için kullanılmışlardır (Fig. 92). Nişler dışında mekânların içerisinde pencereler ve mazgal delikleri de bulunmaktadır. Doğu duvarda dört adet mazgal deliği bulunmaktadır ve bunların mekâna ışığın ve ısının daha az girmesi amacıyla yapıldıkları anlaşılmaktadır. Bu durum konutun ilk kullanım evresinde üretime yönelik olduğuna işaret etmektedir.

Konutta sonraki dönemde tekrar bölümlendirildiği anlaşılan diğer mekânlarında üst kata sahip olduğuna işaret eden kemerleri ve konsolları bulunmaktadır. Ancak yoğun tahribattan dolayı kesin olarak anlaşılmamıştır. Konut içerisinde iki tane

¹⁶⁴ Çakmak, 2010: 39.

¹⁶⁵ Tiryaki, 1999: 49.

sarnıç ve depolama amaçlı kullanılmış olması muhtemel ana kayaya *pythos* şeklinde oyulmuş yapılanmalar vardır¹⁶⁶ (Fig. 93).

Konutun duvarları tek sıra kesme blok taşlardan yapılmıştır ve dıştan düz olan duvarlar içte işlenmeden bırakılmıştır (Fig. 94). İç mekândaki duvar örgüleri ve plan farklılıkları konutun farklı evrelerde kullanıldığına işaret etmektedir. İç mekânlarındaki duvarlar küçük kesme taşlardan örülmüştür ve ana mekânın duvarlarına birleştirilmiştir (Fig. 95). Ayrıca iç mekân duvarlarında kullanılan taşların küçük özensiz ve kesme taşlar olması bunların devşirme malzeme ile yapılmış olduğunu göstermektedir.

II. 2. 3 Bölgedeki *Peristyl* Avlulu Konutların Özellikleri ve Diğer Bölge Örnekleri

Dağlık Kilikia Bölgesinde tespit edilen *peristyl* avlulu konutlar genel olarak ortak bir planı sergilemektedirler. Bölgede; Karakabaklı, Karaböcülü, Emirzeli, Imbrigion Kome ve Paslı yerleşimlerinde tespit edilen *peristyl* avlulu konutlar; bölgenin Roma Dönemi içerisinde yaygın olan *peristyl* avlulu konut tipolojisini benimsediğini ve kullandığını göstermektedir.

Adı geçen yerleşimler içerisindeki konutlar genellikle üzeri açık avluları içerisinde ayakta veya in-situ halde bulunan sütunlar, *arşitrav*lar ve birçok mimari elemanın tespit edilmesi ile tanımlanmışlardır. Konutların hemen hemen hepsinin üzeri açık olan avlusu içerisinde *peristyl* oluşum tespit edilmiştir.

Karakabaklı ve Paslı dışındaki konutların planları yoğun tahribat nedeni ile çıkarılamamıştır. Karakabaklı'da bulunan *peristyl* avlulu konutun avlusu içerisinde bulunan köşe sütununun üzerinde silme bulunan bir *arşitrav* bloğu bulunmaktadır.

¹⁶⁶ Çakmak, 2010: 40.

Karaböcülü’de bulunan *peristyl* avlulu konutun üzeri açık bir avlusu içerisinde bulunan sütunlardan beş tanesi korunmuş durumdadır. Bu sütunlardan köşelerde bulunanları blok biçimindedir, diğer sütunlar ise yuvarlaktır. Sütunlar üzerindeki *arşitrav*ların bir kısmı korunmuştur. Karaböcülü *persityl* avlulu konutta kuzeyde *portikoların* başlangıcında bulunan ve dışa açıldığı tespit edilen büyük giriş kapısının aynısı doğu cephesinde de bulunmaktadır. Bu durum *peristyl* arkasında bulunan *portikoların* varlığına işaret etmektedir.

Arkada bulunan mekânlar arasında geçişler bulunmamakta, geçişler *portikolardan* sağlanmaktadır, tüm bu kanıtlar bütün mekânların avluya açıldığının göstergesidir. Aynı zamanda *portikolar* bir üst örtüye sahiptir. Aynı sisteme Imbrigion Kome’de bulunan *peristyl* avlulu konutta da rastlanmaktadır. *Peristylin* mekânlara bakan tarafında, *arşitravın* üzerinde bulunan blokta hatıl delikleri tespit edilmiştir. Bu durum *peristylin* arkasında bir *portigonun* olduğuna ve *portigonun* bir üst örtüye sahip olduğuna işaret etmektedir. Paslı *peristyl* avlulu konut içerisinde bulunan kapılar ve bu kapıların *portigoya* açıldığı tespit edilmiştir fakat burada *portikonun* herhangi bir üst örtüsünün olup olmadığı tam olarak anlaşılamamaktadır.

Paslı’da aynı zamanda arka mekânlar arasında geçişin *portikodan* değil de mekânların arasından sağlandığına işaret eden kapılar tespit edilmiştir. Bölgede bulunan *peristyl* avlulu konutlardan bir diğeri de Emirzeli antik yerleşimi içerisinde yer almaktadır. Emirzeli’de bulunan konut bölge örneklerinden bazı farklılıklar gösterir bunun sebebi ise muhtemelen dönemsel özelliklerdir. Emirzeli *peristyl* avlulu konut; güney cephesinde yedi tane Dor sütunu ve beş *arşitrav* bloğu bulunmaktadır. Bölgede bulunan *peristyl* avlulu konutlarda kullanılan sütunlar *Dor* tarzındadır ve köşelerde kullanılan sütunlar ise Emirzeli *persityl* avlulu konut dışında dikdörtgen blok şeklindedir.

Karakabalı örneğinde ise işlenmemiş blok sütunlar köşelerde“ L” şeklinde yerleştirilmiş ve köşe ayağı olarak kullanılmıştır. *Peristyl* avlulu konutlarda kullanılan sütunların iki tamburdan oluştukları ve bazı durumlarda sütun başlığını da içerdikleri görülmektedir sadece Emirzeli örneğinde sütun başlığı üçüncü bir parça olarak eklenmiştir.

Sütun başlıklarının hepsinin kare bir *abakustan* ve dışbükey bir *ecinustan* oluştuğunu ancak Emirzeli örneği dışında bu ayırımın çokta uygulanmadığı görülmektedir. Sütunların üzerinde bulunan *arşitravlar* ise süslemesizdir ve tüm örneklerde iki ya da üç *faskiyalı* olup dışa çıkıntı yapan *profil* ile sonlandırılmışlardır, sadece Emirzeli örneğinde *arşitrav* blokları *faskiya* içermezler.

Emirzeli'deki sütunların taşçı tarağı ile şekillendirildiği diğer örneklerde ise sütunların düz ve pürüzsüz olduğu görülmektedir. Bölgede bulunan *peristyl* avlulu konutların çevresinde genellikle zeytinyağı atölyeleri tespit edilmesi bu konutlarda aynı zamanda üretiminde yapıldığının göstergesidir. Genellikle *peristyl* avlulu konutlar iki katlıdır ve sonraki dönemlerde üst katlar bölgede birçok konutta olduğu gibi Geç Antik Dönemde tekrar bölümlendirilmiştir.

Bölgede tespit edilen örneklerin, içlerinde buldukları yerleşimlerin sahip oldukları özelliklerden yola çıkarak Roma Döneminden itibaren kullanımda oldukları anlaşılmaktadır. Ancak *peristyl* avlulu konuların farklı kullanım evrelerine sahip oldukları görülmektedir. Bu örneklerin hepsinin içlerinde yer aldıkları yerleşimlerin Geç Antik Döneme ait olmaları, bu konutların bu döneme kadar kullanılmış olduklarına işaret etmektedir. Bununla birlikte, sahip oldukları bazı bezeme özellikleri, bu konutların Roma Döneminde inşa edilmiş olabileceklerini göstermektedir.

Paslı örneğindeki *peristyl* avlulu konutun yerleşimdeki mezar anıtlarıyla aynı mimari özellikleri taşıdığı ve bu sebeple 3 yüzyıl içerisinde tarihlenmesi gerektiği önerilmektedir¹⁶⁷.

Karaböcülü ve Emirzeli'deki konutlarda tespit edilen arşitrav bloklarının benzerlerine bölgedeki tapınak mezarlar üzerinde rastlanması da bu benzerliğe işaret etmektedir.

Kanytella T6 tapınak mezar *arşitravları*, D2 tapınak mezarın Dor sütunları ve sahip oldukları özellikleriyle *peristyl* avlulu konutlarda bulunan *arşitravlar* ve sütunlar benzerlikler taşımaktadırlar¹⁶⁸. Bu durumda Karaböcülü ve Emirzeli *peristyl* avlulu konutlarının *peristyllerinin* yaklaşık olarak 3. yüzyılın başlarında yapıldığı önerilmektedir. Bununla birlikte bu kırsal yerleşimlerin ve yerleşimlerdeki yapıların Geç Antik Dönemde kullanımlarının devam etmesi geleneğinin aynen ya da eklentilerle devam ettirildiğini göstermektedir. Karakabaklı 3 Nolu Konut örneğinde olduğu gibi Roma Dönemi yapıları içine Geç Antik Dönemdeki kullanım evresinde *peristyl* avluların eklendiği de görülmektedir.

İmparatorluğun doğu eyaletleri, daha çok Hellen etkisinde kaldıkları için Hellenistik Dönemden kalma *peristylli* konutları kullanmayı tercih etmişlerdir. Kuzey Afrika'da M.S. 3. yüzyıla kadar *peristyl* avlulu konutlara rastlanmıştır¹⁶⁹. Batı Anadolu'da Pergamon, Ephesos ve Miletos kentlerinde Hellenistik ve Roma Dönemlerinde kullanımı

¹⁶⁷ Aydınöğlu, 2013: 14.

¹⁶⁸ Durukan, Kanytellis T6 tapınak mezarını M.S. 2.yüzyılın 2. Çeyreğine tarihlenmesini önerir, (Durukan; 2009: 365.) Durukan tarafından bölgede yapılan araştırmalar sonucunda; tapınak mezarlar çatı tiplerine göre üçe ayrılmıştır. Karaböcülü ve Emirzeli'de bulunan arşitrav frizleri bu açıdan; "Tip 1a" olarak adlandırılan "tonozlu ve harçlı çatılar" (Durukan; 2009: 347) grubunda yer alan Kanytellis T6 tapınak mezarın arşitravları ile ve Durukan tarafından D2 olarak adlandırılan tapınak mezarın Dor sütun başlıkları arasındaki benzerlikler dikkat çekicidir. Her iki tapınak mezar farklı gruplarda değerlendirilse de arşitrav yapılarındaki benzerlik dikkat çekicidir. Durukan, D2 tapınak mezarının M.S. 2.yüzyılın sonu ile M.S 3. yüzyılın hemen başlarına yani Septimus Severus Dönemine tarihlenmesi gerektiğini önerir, bkz. Durukan; 2006: 129.

¹⁶⁹ Ellis, 2000: 31.

devam etmiş hatta Geç Antik Döneme kadar kullanıldığı tespit edilen *peristyl* avlulu konutlar bulunmaktadır.

Ephesos'taki "Yamaç Evler" Roma Döneminde yaygın kullanılan *peristyl* avlulu konutlara iyi birer örnektir¹⁷⁰. Ephesos'ta, Panayır Dağı eteklerinde merkezi *peristylli*, 35 x 35 m. boyutunda kare planlı büyük bir villa tespit edilmiştir¹⁷¹. Bu konutların yanı sıra, Batı Anadolu'da orta seviyedeki ailelerin kullandığı anlaşılan birkaç *peristylli* konuta daha rastlanmıştır; Ephesos'ta bulunan "Hanghaus 2" konutu ve Sardes'te bulunan "Bronzların Evi (House of Bronzes)" adlı konutlar bu duruma örnek verilebilir¹⁷².

Bölgeler açısından baktığımızda Dağlık Kilikia bölgesindeki örneklerin benzerlerini başka bölgelerde de görmek mümkündür. Horvat Sumaga'daki kazılarda yaklaşık olarak 25 x 35 m² lik insulalar üzerine 800 m² lik alanları kaplayan konutlar tespit edilmiştir. Bunlar depolar, koridorlar ve yaşam ünitelerinden oluşmaktadır. Muhtemelen avluları ve üst katları taşıyan kemerleri bulunmaktadır¹⁷³. Nüvizmatik ve seramik buluntular M.S. 3 ve 5. yüzyıllarda yapıldıklarını işaret etmektedir¹⁷⁴.

Bunların yanı sıra; Kuzey Suriye'de Tata ve Naccache tarafından Sunbul adlı yerleşim içerisinde tespit edilmiş olan *peristyl* avlulu konut Dağlık Kilikia *peristyl* avlulu konutları ile benzerlikler taşımaktadır. "Altı Nolu Konut" olarak tanımlanan *peristyl* avlulu konutun; avlusu içerisinde ayakta kalan üç sütunu ve sütunlar üzerinde silmeli *arşitrav*

¹⁷⁰ Gürler, 1987: 54.

¹⁷¹ Ellis, 1997: 41.

¹⁷² Ellis, 1997: 46.

¹⁷³ Dar, 1988: 40.

¹⁷⁴ Dar, 1988: 41.

blokları bulunmaktadır¹⁷⁵. Sütunlar *Dor* tarzındadır ve üzerlerinde *Toskana* tarzı sütun başlıkları kullanılmıştır.

Ayrıca konutun pencere ve kapıları üzerinde bulunan *Akhantus* yapraklı bezemeler oldukça özenli yapılmıştır¹⁷⁶. Dağlık Kilikia Bölgesi içerisinde yoğun şekilde karşımıza çıkan avlulu konut tipolojisi aslında Akdeniz bölgesi boyunca görülmektedir.

Tipik bir konut elemanı olan bir ya da bir kaç avlulu konut tipolojisi Filistin ve Suriye bölgesinde de yaygın olarak bulunmaktadır, konutlar sosyal farklılıkları vurgulamak amacıyla daha büyük yapılmış ya da daha sonraları bir avlu eklenerek daha gösterişli bir hale getirilmişlerdir ve bu duruma bölgede oldukça sık rastlanmaktadır. Ayrıca; Hirschfeld araştırmaları sonucunda bölgede; *peristyl* avlulu konutlarda avlunun sütunlar ile çevrilmesinin karakteristik bir özellik olduğunu vurgulamıştır. Bu plan tipi; Filistin'de, Geç Roma ve Erken Bizans Dönemlerinde sadece dört yerleşimde "Umm el-Jimal, Sepphoris, Aphek ve Kudüs" te tespit edilmiştir.

Hirschfeld; konutların kompleks ya da basit olarak planlandığını belirtmektedir. "Basit Ev" olarak tanımladığı konutların; özellikle kırsal yapılar olduğunu ve halkın büyük çoğunluğu tarafından kullanıldığını söylemektedir. "Avlulu konutların" ise nispeten daha zengin kişilere ait geniş konutlar olduğunu ve kentlere özgü özel bir yapı karakteristiği taşıdıklarını ifade etmektedir. Nitekim Kuzey Filistin'de "basit konut" tarzı konutlar Horvat Kanaf'ta gerçekleştirilen kazılarda kırsal yerleşimlerde bulunmuştur.

Benzer örnekler Levant Bölgesindeki Golan¹⁷⁷ ve Galilee'de¹⁷⁸ bulunmaktadır. Galilee yakınlarında bulunan Sepphoris'deki saray yapısı ve Golan yakınlarındaki Chorazin'de bulunan A ve B kompleksleri bu duruma örnek gösterilebilir¹⁷⁹.

¹⁷⁵ Tate ve Naccache, 1990: 381.

¹⁷⁶ Tate ve Naccache, 1990: 382.

Bunlar, her ne kadar Dağlık Kilikia örneklerine göre daha kompleks yapılanmalar olsa da sahip oldukları *peristyl* avluları ve bunun etrafında gelişen mekânları ile benzerlikler taşımaktadırlar.

Galor'a göre ise; konutlarda avlunun yer alması için ekonomik durum ya da konutun büyüklüğü sadece dikkate alınmamalı aynı zamanda konutun yapıldığı arazinin de uygun olup olmadığına da bakılmalıdır.

¹⁷⁷ Golan için bkz. C. Dauphin, 1979; C. Dauphin ve Schonfield, 1983.

¹⁷⁸ Galilee ve Golan; Roma ve Geç Antik Dönemde Suriye ve Filistin sınırları içerisinde yer alan en büyük antik yerleşimlerdir. Bkz. Z. Yeivin, 1973; E. Meyers, 1978; C. Dauphin, 1979; C. Dauphin ve Schonfield 1983.

¹⁷⁹ Galor, 2003: 50.

BÖLÜM III

DAĞLIK KILIKIA'DA GEÇ ANTİK DÖNEM KONUTLARI VE ÖZELİKLERİ

Dağlık Kilikia Bölgesinde çok sayıda kırsal yerleşim bulunmaktadır ve bu yerleşimlerin sahip oldukları kalıntılar son kullanım evreleri olan Geç Antik Döneme aittir. Bu kalıntılar arasında çok sayıda iyi korunmuş durumda konutlarda bulunmaktadır. Bu kırsal konutlar birçok açıdan benzerlik taşımaktadırlar. Bununla birlikte, yerleşimlerdeki kırsal konutların dışında, Geç Antik Döneme ait “büyük boyutlu kırsal konutlar” da tespit edilmiştir ve bunlara da aşağıda değinilecektir. Bu çalışmada, çok sayıdaki örnek arasından seçim yapılmış ve bu konutlar hakkında bilgi verebilecek bazı konutlar ele alınmıştır. Bununla birlikte, Geç Antik Dönem konutlarının önceki dönemlerde yapılmış daha sonra devşirilerek yeniden kullanılmış oldukları da görülmektedir.

Bu çalışmada ele alınan Geç Antik Dönem kırsal konutları için Karakabaklı antik yerleşimi seçilmiştir¹⁸⁰. Burası sahip olduğu iyi korunmuş kalıntılarıyla bölgedeki önemli kırsal yerleşimlerden biridir ve kentsel mimari özellikleri taşıyan yapılarıyla da Geç Antik Dönem için önemli bir merkezdir. Konut örneği ele alınan bir diğer yerleşim ise Öküzlü'dür. Burası da sahip olduğu özellikleriyle bölgedeki kırsal yerleşimlerden biridir ve çok sayıda atölye, konut ve iki kiliseye sahip olmasıyla dikkat çekmektedir.

¹⁸⁰ Karakabaklı antik yerleşimi Mersin iline bağlı Silifke sınırları içerisinde, sahilden iç bölgelere giden antik yol rotası üzerindedir, Korasion'ın *khora*sında yer almaktadır ve bugün Mersin ili Silifke ilçesi, Susanoğlu kasabasının yaklaşık 7 km. kuzeybatısındadır Karakabaklı için bkz. Eyice,1981: 204; Eyice, 1988: 15 vd; Eyice, 1999: 206 vd; Tiryaki, 1999: 24; Varinlioğlu, 2008; Eichner, 2005: 201 vd; Eichner, 2004: 74 vd; Eichner, 2011: 186; Çakmak, 2010; Hild ve Hellenkemper, 1990: 229; Hill, 1996: 194; Dagron ve Callot, 1988; Aydınoğlu ve Çakmak, 2011:71; Aydınoğlu, 2010: 249.

III. 1. Dağlık Kilikia'da Geç Antik Dönem Kırsal Konutları

Karakabaklı 1 Nolu Konut

Yapı; Karakabaklı'da bulunan kiliseye 180 m. ve antik yola 80 m. uzaklıktadır, kuzeybatı-güneybatı doğrultuludur¹⁸¹. Konut dikdörtgene yakın bir formdadır, iki katlıdır ve arka arkaya dizilmiş olan mekân sistemine sahiptir (Fig. 96 ve 97). 110 m² lik bir alanı kaplayan konutun, üst katla birlikte bu alanın iki katına sahip olduğu düşünülmelidir. Zemin kat ara duvarlar ile üç mekâna bölünmüştür. Bunlardan biri avlu diğerleri ise Mekân 1 ve Mekân 2 olarak adlandırılmıştır.

Ön cephede, büyük geniş kemerli giriş ilk mekân olan ön avluya girişi sağlamaktadır. Ön cephede duvarlar 1 m. kadar içe doğru uzamaktadırlar ve buradan sonra kemer ayağına bağlanmaktadır. Burada büyük bir kemer açıklığı oluşmuştur. Kemer kaideleri *in-situ* halde bulunmaktadır (Fig. 98). Ön avlunun sağ tarafında iki kollu bir merdiven bulunmaktadır. Merdivenin altında tonozlu bir alt yapı vardır ve içinin niş olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır¹⁸² (Fig. 99). Merdivenin hemen yanında bir sarnıç bulunmaktadır¹⁸³. Mekân 1 avlunun arkasındadır ve avlu ile arasında geniş bir kemerli açıklık vardır. Burası kemerli bir üst yapıya sahiptir. Buradaki kemere ait ayaklardan biri doğu duvarında *in-situ* halde korunmuştur ve bu haliyle merdivenin altındaki tonozlu yapının hemen bitişiğindedir (Fig. 100).

Mekân 1'in batı duvarında içeriden dışarıya doğru daralan bir mazgal açıklığı bulunur. Mekân 2 ise Mekân 1'in hemen ardında yer almaktadır ve girişi bir kapı ile sağlanmaktadır. Mekân 2, 19 m² büyüklüğündedir (Fig. 101). Mekânın doğu duvarında

¹⁸¹ Bu konut daha önce de değerlendirilmiştir, bkz. Eichner, 2011: 200; Tiryaki, 1999: 25.

¹⁸² Bölgede tonozun üzerinde merdiven yapımına oldukça fazla rastlanmaktadır, Eichner, 2011: 203.

¹⁸³ Eichner avlu olarak kullanılan bu bölümü evin Ia odası olarak değerlendirmiştir, Eichner, 2011: 200.

küçük bir dikdörtgen pencere ve batı duvarında da bir pencere boşluğu vardır. Ancak kuzey duvarı penceresizdir. Bu mekânın doğu ve batı duvarlarında içeriden dışarıya doğru daralan birer mazgal deliği bulunmaktadır.

Konutun doğu-batı ve kuzey duvarında toplam altı niş bulunmaktadır. Nişlerin boyutları, yerleri ve işlevleri farklıdır. Konutun duvarları üzerinde üst katı taşıyan hatıllara ait delikler görülmektedir. İkinci kat seviyesindeki duvar izlerinden üst katın üç mekândan meydana geldiği önerilmektedir¹⁸⁴. Konutun ikinci katında, kuzeydeki Mekân 1'in sadece doğu ve batı duvarı korunmuştur, kuzey duvarı ise penceresizdir. İkinci katın, kuzey ve batı duvarlarının her birinde birer niş vardır. Ayrıca kuzey duvarında bulunan kiriş delikleri üst katın/çatının hatıl delikleri olabilir.

İkinci katta, Mekân 2'nin doğu ve batı duvarlarında birer pencere açıklığı bulunmaktadır. Kuzey-Güney yönünde kirişler 3,75 m. lik bir açıklığa yayılmıştır, bu yüzden zemin katta üst kat odaları için taşıyıcı bir kemere gerek duyulmamıştır¹⁸⁵. Üst kat döşemesi, büyük olasılıkla ahşap kirişlerin üzerine düz taşların döşenip onun üzerine de sıkıştırılmış killi toprak serilmesiyle elde edilmiştir¹⁸⁶.

Karakabaklı 1 Nolu Konut; küçük kesme taşlardan oluşan çift sıra duvar örgüsüne sahiptir, taşların arasında ise küçük moloz taşlar kullanılmıştır. Küçük kesme taşlar; düzenli ve yatay tabakalar şeklinde yerleştirilmiştir.

Duvar işçiliği kaliteli değildir. Bu düzgün taşların arkaları duvar kalınlığının içerisine doğru kuyruk şeklinde uzatılmış, böylece duvarın statik olarak bütünlüğü

¹⁸⁴ Tiryaki, 1999: 25.

¹⁸⁵ Eichner, 2011: 208.

¹⁸⁶ Tiryaki, 1999: 27.

sağlanmıştır¹⁸⁷. Duvarlarda kireç katkılı güçlü bir harç kullanılmıştır (Fig. 102). Konuta daha sonraki aşamalarda eklenen duvarların sahip olduğu örgü de aynı şekilde yapılmıştır (Fig. 103). Böylece daha sonra eklenen duvarlar konutun görünümünde herhangi bir farklılık ortaya çıkarmamıştır.

Konutun ön cephesinde kemerli avlunun dışında bir sarnıç bulunmaktadır. Ayrıca dışta, doğu duvarının yanında bir sarnıç ve bir *chamosorion* mezar vardır. Konutun çevresinin tarımsal amaçlarla kullanıldığının bir diğer göstergesi de arkasında, kuzeydoğu cephesinde bulunan *pres*lerdir.

Karakabaklı 2 Nolu Konut

Yapı; güney-kuzey doğrultuludur, dikdörtgen forma sahiptir ve zemin katında yaklaşık olarak 250 m² lik bir alanı kaplamaktadır (Fig. 103 ve 104). İki katlı olan konutun 120 m² ölçüsünde “L” şeklinde bir ön avlusu vardır, avlunun etrafı duvarlar ile çevrilidir ve doğu cephesinde dışarıdan girişi sağlayan bir kapı bulunmaktadır.

Geç Antik Dönem konutlarında avluya farklı girişlerin verilmesi sıkça karşılaşılan bir durumdur ve bu konutta da bu durum karşımıza çıkmaktadır. Konutun ana girişi doğu cephesinde bulunan ve üzeri tonozla kapatılmış bir kapı ile sağlanmaktadır (Fig. 105). Güney cephede avluya açılan kemerli bir giriş daha bulunmaktadır.

Bu girişin kemer açıklığı yaklaşık 4 m. dir. Daha sonraki kullanım evrelerinde bu kemerli giriş kapatılarak, altına bir kapı eklendiği anlaşılmaktadır (Fig. 106). Bu kemerli giriş, konut ile avlu arasındaki geçişi sağlamaktadır. Avlunun güneydeki ön cephesinde de bir kapı olmalıdır fakat tahrip olmuştur. Avlunun doğusunda bir sarnıç

¹⁸⁷ Tiryaki, 1999: 28.

bulunmaktadır. Kemerli giriş üzerinde bulunan payeler üst katın balkonuna aittir. Kemerli girişin hemen ardında Mekân 1 bulunmaktadır (Fig. 107).

Mekân 1'in kareye yakın bir formu vardır ve yaklaşık 98 m² ölçüsündedir, Mekân 1 kemerle ikiye ayrılmıştır ve kemer açıklığı ise yaklaşık olarak 4,20 m. dir (Fig. 108). Mekân 1'in doğu cephesindeki duvarda ana girişi kapısı vardır. Bu duvar üzerinde kemerli ve nispeten kapıya göre daha küçük bir niş bulunmaktadır ve niş 1,08 m genişliğindedir (Fig. 109). Mekân 1'in batı duvarında dışarıya açılan küçük bir kapı ve kuzey duvarında bir pencere ile bir kapı daha bulunmaktadır. Bu kapı ile kuzeydeki Mekân 2'ye giriş sağlanır.

Mekân 1'in kuzey duvarları üzerinde, üst katları taşıyan hatıllar için taştan konsollar yer alır, ahşap hatıllar için açılan hatıl delikleri ise Mekân 1'in doğu-batı cephesinde görülmektedir. Mekân 2, kare formudur duvarların bir kısmı tahrip olduğu için kapladığı alan tam olarak anlaşılamamaktadır. Mekân 2'nin doğu duvarının hemen yanında bir sarnıç bulunmaktadır ve kuzey duvarında bir kapı açıklığı tespit edilmiştir. Bu kapıdan kuzeyde bulunan ve dikdörtgen formlu olan Mekân 3'e giriş sağlanmaktadır.

Mekân 3'ün duvarlarının birçoğu tahrip olduğu için kapladığı alan tam olarak hesaplanamamıştır. Mekân 2'nin doğu duvarında bulunan bir kemerle yandaki Mekân 4'e geçiş sağlanmıştır.

Mekân 4'ün duvarları tahrip olduğu için tam olarak kapladığı alan belli değildir ve mekânın güney duvarında bulunan bir kapı ile "L" şeklindeki avluya geçiş sağlanmıştır. Konutun ikinci katının güney cephesinde korunmuş olan bir ikiz pencere ve pencerelerin solunda bir kapı açıklığı bulunmaktadır (Fig. 110), kapının altında bulunan payelerden burada bir balkonun olduğu anlaşılmaktadır. Batı cephesinde de pencereler bulunmaktadır.

Konutun iç mekânlarında küçük kesme taşlar kullanılmıştır, içi moloz taşlar doldurulmuş ve harç kullanılarak örülmüş çift sıra duvar örgüsü kullanılmıştır (Fig. 111).

Konutun dışını çevreleyen kuzey cephedeki duvarların bir sonraki evrede eklendiği duvar örgüsündeki farklılıktan anlaşılmaktadır. Konutun doğu ve kuzey cephesindeki dış duvarların yapımında büyük kesme taşlarla çift sıra sistemde özensiz işçilikli *polygonal* duvar örgüsü kullanılmıştır. Güney cephedeki duvar ise girişi sağladığı için mekâna uydurulmaya çalışılmış ve daha küçük taşlardan çift sıra örülmüştür. Duvar kalınlığı iç mekânlarda yaklaşık olarak 0,50- 0,60 m. arasındadır. Kuzey ve batı duvarlarda ise yaklaşık olarak 0,70- 0,80 m. arasında değişkenlik göstermektedir.

Karakabaklı 4 Nolu Konut

Yapı; güney-güneydoğu yönlüdür, dikdörtgen bir formdadır ve yaklaşık olarak 130 m²lik bir alanı kaplamaktadır (Fig.112 ve 113). Önünde, yaklaşık 44 m² lik bir alanı kaplayan bir avlusu bulunmaktadır. Avlu yamuk dikdörtgen bir forma sahiptir ve etrafı duvarla çevrelenmiştir, güney-doğu ve batı duvarları büyük blok kesme taşlardan ve tek sıra duvar örgüsüne sahiptir (Fig. 114).

Konutun içerisinde iki mekân bulunmaktadır. Avlunun hemen ardındaki Mekân 1 yaklaşık olarak 42 m² lik bir alanı kaplamaktadır ve kemerle ikiye bölünmüştür (Fig. 115). Mekân 1'in iç duvarlarının yapımında küçük kesme taşlardan, çift sıra, harç kullanılarak örülmüş duvar örgü sistemi kullanılmıştır. Mekân 1'in hemen ardında kuzey cephede Mekân 2 bulunmaktadır ve yaklaşık 41 m² ölçüsündedir.

Mekân 2'nin girişi, Mekân 1'in kuzey duvarından bir kapı ile sağlanmaktadır. Mekân 2'nin batı ve kuzey duvarlarında büyük blok kesme taşlardan oluşan tek sıra duvar örgüsü kullanılmıştır. Doğu duvarı ise çift sıra *polygonal* duvar tekniği ile örülmüştür.

Konutun dış duvarlarının yapımında büyük blok taşlar kullanılmıştır. Duvar kalınlığı yaklaşık olarak 0,90 m. dir. İç mekânlarda ise küçük kesme taşlardan, çift sıra ve harç kullanılarak yapılmış bir duvar örgüsü görülmektedir. Duvar kalınlığı ise yaklaşık 0,55 m.dir. Konutun ikinci katına ait herhangi bir kanıt elde edilememiştir.

Karakabaklı 5 Nolu Konut

Konut güney-güneybatı doğrultuludur ve Karakabaklı 4 Nolu Konut ile yan yanadır (Fig. 112 ve 116). Konut dikdörtgen bir forma sahiptir ve yaklaşık olarak 115 m² lik bir alanı kaplamaktadır, güneydoğu cephesinde iki ayrı girişi vardır. Her iki giriş de sokağa açılmaktadır. Girişlerden ilki ön avludan sokağa açılmaktadır. Avlu içerisinde bir sarnıç bulunmaktadır. Diğer giriş ise güneydoğudaki Mekân 1 ile sokak arasındaki bağlantıyı sağlamaktadır.

Mekân 1 kare bir forma sahiptir, yaklaşık 31m² lik bir alanı kaplamaktadır ve aynı zamanda avludan da bir kapı ile bu mekâna giriş sağlanmıştır. Mekân 1'in hemen arkasında Mekân 2 bulunmaktadır ve yaklaşık 22 m² lik bir alanı kaplamaktadır.

Konutun duvarları yaklaşık olarak 0,70 m. ile 0,93 m. arasında çeşitli kalınlıklara sahiptir. Duvarlar; *polygonal* ve çift sıra içi moloz dolgulu taş örgüsüne sahiptir (Fig. 117). Konut önde bir avlusu ve arkada bir cephe üzerinde sıralanmış mekânları ile Geç Antik Dönem konut özelliğini taşımaktadır.

Karakabaklı 6 Nolu Konut

Yapı; kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda yer almaktadır ve Karakabaklı 5 Nolu Konut ile yan yanadır (Fig. 112). Konut dikdörtgen bir forma sahiptir ve yaklaşık 60 m² lik bir alanı kaplamaktadır, girişi güneydoğu cephedeki bir kapıdan sağlanmaktadır.

Giriş kapısının hemen yanında bir sarnıç bulunmaktadır. Giriş kapısının ardında Mekân 1 bulunmaktadır, bu mekân dikdörtgen formdadır ve yaklaşık olarak 42 m² lik bir alanı kaplamaktadır. Mekân 1'in kuzeybatı duvarında bir kapı bulunmaktadır.

Mekân 2 ise dikdörtgen formdadır ve yaklaşık olarak 9 m² lik bir alanı kaplamaktadır. Konutun ikinci katının varlığına ait herhangi bir veri elde edilememiştir. Konutun güneybatı cephesinde bulunan duvarı *polygonal*, çift sıra ve içi moloz dolgulu olarak örülmüştür. Diğer duvarlar ise küçük kesme taşlardan, çift sıra ve içi harçla doldurularak örülmüştür. Duvarların kalınlığı 0,60 m. ile 0,90 m. arasındadır (Fig. 118).

Konutun dış duvarının bitişiğinde sarnıçlar bulunmaktadır (Fig. 119), ilk sarnıç dikdörtgen ağızlıdır, ikinci sarnıç ise önceden şarap/zeytinyağı yapımında kullanılan işliğin daha sonra işlevinin değiştirilmesi ile elde edilmiştir (Fig. 120). Sarnıçlar dışında konutun kuzeyinde iki adet *chomosorium* mezar tespit edilmiştir.

Karakabaklı 7 Nolu Konut

Yapı; güney-güneybatı yönünde uzanmaktadır, dikdörtgen bir formu vardır fakat bir kısmı tahrip olduğu için kapladığı alan tam olarak tespit edilememiştir (Fig.121 ve 122). Konutun girişi güney cepheden iki ayrı kapı ile verilmiştir ve bunlar sokağa açılmaktadır (Fig. 123). Bu girişlerin hemen ardından uzun dikdörtgen formda bir koridor bulunmaktadır Koridorun korunmuş olan kısmı yaklaşık 35 m² lik bir alanı kaplamaktadır (Fig. 124). Koridorun hemen arkasında dikdörtgen bir formda olan Mekân 1 bulunmaktadır, Mekân 1 kemer ile ikiye bölünmüştür ve koridora açılan bir kapısı bulunmaktadır (Fig. 125). Mekân 1 yaklaşık olarak 22 m² lik alanı kaplamaktadır. Mekân 1'in hemen yanında Mekân 2 bulunmaktadır.

Mekân 2'nin koridora açılan bir giriş kapısı bulunmaktadır ancak bu mekânın kapladığı alan yoğun tahribat nedeni ile tam olarak tespit edilememektedir. Mekân 1 ve Mekân 2'nin arasındaki geçişler muhtemelen koridordan sağlanmaktadır çünkü mekânlar arasında herhangi bir kapı tespit edilememiştir.

Konutta bulunan tüm mekânlar ve koridor ikinci bir kata sahiptir. Koridorun üst katında, doğu cephede küçük kemerli bir niş bulunmaktadır. Mekân 1'in üst katında doğu cephede dikdörtgen bir pencere açıklığı, kuzey cephesinde ise dikdörtgen bir niş bulunmaktadır (Fig. 126). Konutun doğusundaki alanda bir avlunun varlığı izlenebilmektedir. Bununla birlikte tam sınırların belirlenmesi yoğun dolgu ve bitki örtüsü sebebiyle mümkün değildir. Konutun önündeki koridordan bu avluya açılan kemerli bir giriş söz konusudur.

Konutun duvarları harç kullanılarak, küçük kesme taşlardan, çift sıra ve içerisinde moloz taşlar kullanılarak örülmüştür. Duvarların yaklaşık olarak kalınlığı 0,55 - 0,60 m. arasında değişiklik göstermektedir (Fig. 127).

Öküzlü¹⁸⁸ 1 Nolu Konut

Yapı, Öküzlü yerleşimindeki zemini taş döşeli bir sokak üzerindedir ve önünden geçen sokağa uydurulmak için yamuk yapıldığı anlaşılmaktadır (Fig. 128). Konut doğu-batı yönünde uzanmaktadır ve kuzey cephesi oldukça tahrip olmuştur, bu nedenle kapladığı alan tam olarak tespit edilememiştir (Fig. 129). İki katlı olan konut iki farklı kullanım evresi bulunmaktadır. İlk kullanım evresinde kullanılan *polygonal* duvar örgüsü bazı mekânlarda temel seviyesinde veya çok az korunmuş bir şekilde karşımıza

¹⁸⁸Öküzlü; sahildeki Limonlu kasabasının yaklaşık 10 km. kuzeyinde yer almaktadır.

çıkılmaktadır fakat konutun ikinci yapım evresinde; küçük kesme taşlardan, çift sıra ve içerisi moloz taşlar kullanılarak örülmüş duvar örgüsünün kullanıldığı görülmektedir.

Konutun ilk yapım aşamasına ait *polygonal* örgüye sahip kuzey duvar üzerine, ikinci yapım evresinde küçük kesme taşlar kullanılarak örülmüş bir duvar daha yapılmıştır, mekânlar çift sıra, küçük kesme taşlardan örülmüştür (Fig. 130). Mekân 1 ve 2'nin ikinci evrelerinde üst katlarda küçük kesme taşlar kullanılmıştır¹⁸⁹.

Zemin katta toplamda dört mekân tespit edilmiştir. Mekân 1 yaklaşık olarak 68 m² lik bir alanı kaplamaktadır ve antik sokağa uydurulmak için yamuk bir şekilde yapılmıştır. Mekân 1'in doğu cephesinde bulunan giriş kapısı direk olarak sokağa hizalanmıştır. Mekân 1, Eichner tarafından 1a, 1b ve 1c olarak üç odaya bölünmüştür. Bu bölümlenme mekân içerisinde bulunan kemerler nedeniyle yapılmıştır (Fig. 131). Konutun içerisinde destekleyici olarak kullanılan kemerler bölge için karakteristik bir özelliktir¹⁹⁰. Mekân 1'in kuzey duvarı üzerinde bir kemer ayağı bulunmaktadır, bu kemer ayağı üç kemer tarafından ortak kullanılmıştır. Yani tek kemer kaidesi ve üç kemer ile Mekân 1, üç odaya bölünmüştür (Fig. 132). Giriş kapısının hemen ardındaki oda 1a olarak adlandırılmıştır ve kemer ile bölünerek 1b odası elde edilmiştir. Mekân 1'in kuzeyinde 1a ve 1b odalarının yanında uzunlamasına yerleştirilmiş olan 1c odası bulunmaktadır. 1a, 1b ve 1c odaları arasında bulunan duvar üzerinde iki kemer yan yana bulunur ve bu kemerleri dik kesen bir diğer kemer 1a ve 1b odaları arasındadır¹⁹¹.

¹⁸⁹ Eichner, 2011: 98.

¹⁹⁰ Eichner, 2011: 97.

¹⁹¹ Eichner, 2011: 99.

Bu mekânların üst katında da aynı seviyede kullanılmış olan kemerler bulunmaktadır. Güney duvarı 2 m. boyundadır, sadece doğu duvarı zemin seviyesinden elde edilmiştir¹⁹².

Mekân 2, yaklaşık olarak 29 m² lik bir alanı kaplamaktadır kemerle iki odaya ayrılmıştır¹⁹³. Mekân 2 ile Mekân 1 arasındaki geçiş kuzeydoğuda bulunan kapı ile sağlanmaktadır¹⁹⁴. Mekân 2'nin doğu duvarının iki katı da korunmuştur, diğer duvarlar sadece zemin kat seviyesinde korunmuştur, güneybatı ve kuzeydoğu köşeleri yıkılmıştır. Batı ve doğu duvarlarında mazgal delikleri bulunmaktadır.

Mekân 1'in kuzey duvarındaki kemerli bağlantı, üçüncü ve dördüncü odaya bağlantı kurar ve bu mekânlar ilk evreye ait olan *polygonal* duvar örgüsünün üstüne yapılmıştır. Kemer ayaklarının yay şeklindeki profili Mekân 1'in kemer ayakları profiline uygundur. Mekân 3 ve 4'ün duvarları orijinaldir, Mekân 3'te harç izleri ve çıkıntılı taşlar vardır. Mekân 3 ve 4 iki katlıdır¹⁹⁵.

III. 1. 1. Geç Antik Dönem Kırsal Konutların Özellikleri ve Diğer Bölge Örnekleri

Geç Antik Dönemde bölgede ekonomik bir canlanmayla birlikte yoğun imar faaliyetlerinin yaşandığı bilinmektedir. Özellikle Hıristiyanlığın yaygınlaşması ile kilise yapımında artış görülmektedir. Konutlar ise bu dönem kırsal yerleşimlerin ana unsurlarından biridir. Bu konutların iyi korunmuş halde olmaları, bölgedeki kırsal yerleşimlerdeki Geç Antik Dönem konutlarının anlaşılabilmesinde önemli katkı sağlamaktadır. Bölgede tespit edilen Geç Antik Döneme ait kırsal konutlar sahip oldukları bazı ortak özellikleriyle dikkat çekicidirler.

¹⁹² Eichner, 2011: 100.

¹⁹³ Eichner, 2011: 102.

¹⁹⁴ Eichner, 2011: 101.

¹⁹⁵ Eichner; 2011: 103.

Bölgedeki Geç Antik Dönem kırsal konutları ortak özellikler gösterir. Konutlar genellikle farklı boyutlara, etraflarını çevreleyen duvarlara ve avlulara sahiptirler ve kırsal alana uygun şekilde, gösterişten uzak, basit planlı, iki katlı, kemerli girişli ve içlerinde küçük mekânlara bölünmüşlerdir¹⁹⁶. Tespit edilen örneklerde konutlar uzunlamasına bir plana sahiptirler ve mekânlar arka arkaya dizilmişlerdir.

Bu çalışma kapsamında ele alınan Karakabaklı yerleşimindeki konutlar bölgedeki Geç Antik Dönem kırsal konutlarının özellikleri ve yerleşim içerisindeki yayılımları hakkında kapsamlı veriler sağlamaktadır¹⁹⁷. Yerleşimdeki konutlar güney-güneydoğu yönünde uzanmaktadır ve konutların etrafları duvarlar ile çevrilidir.

Karakabaklı konutlarının çoğu düzenli bir plana sahip değildir, bu durum konutların duvarlarının yolların istikametine göre planlanması ve konutların temellerinin kayalık zemine uydurulması ya da komşu konutlara göre düzenlenmesi nedeni ile olmalıdır¹⁹⁸. Konutların hepsi bir sokağa açılmaktadır, bu sokaklar bazen evler boyunca düz uzanırken bazen de çıkmaz sokak şeklinde olup konutların girişine kadar ilerlemektedir. İç içe geçmiş, plansız, çok sayıda ara ve çıkmaz sokaktan oluşan bir yapılanma vardır. Bir arada bulunan konutların ortasında bir boş alan veya bir meydan mutlaka bulunmaktadır ve bu meydan içerisinde sarnıç mutlaka bulunur. Bazı konutların kemerli bir ön girişi bulunmaktadır¹⁹⁹. Konutların genellikle bir ön avlusu vardır ve bu avlular dikdörtgen veya “L” şeklinde olabilmektedir, belirli bir formu yoktur²⁰⁰.

¹⁹⁶ Aydınöğlu; 2010:252.

¹⁹⁷ Karakabaklı için bkz. Eyice,1981: 204; Eyice, 1988: 15 vd; Eyice, 1999: 206 vd; Tiryaki, 1999; Varinlioğlu, 2008; Eichner, 2005: 201 vd; Eichner, 2004: 74 vd; Eichner, 2011, 186; Çakmak, 2010. Hild ve Hellenkemper, 1990: 229; Hill, 1996: 194; Dagron ve Callot, 1988; Aydınöğlu ve Çakmak, 2011:71; Aydınöğlu, 2010: 249.

¹⁹⁸ Tiryaki, 1999: 63.

¹⁹⁹ Bkz. Karakabaklı 1, 2,7 nolu konutlar.

²⁰⁰ Bkz. Karakabaklı 1, 2, 4, 5, nolu konutlar.

Avlular genelde çok büyük değildirler. Çoğu örnekte, konutlarının uzunlamasına formu nedeniyle avlu evin dar yüzünde yer almaktadır ve avluların bazılarında sarnıçlar bulunmaktadır.

Bu ön avlular içerisinde üst katlara geçişi sağlayan bir merdiven bulunmaktadır. Bu merdivenlerin altında tonozlu bir yapılanma vardır ve bu bölgede bu özellik sıkça kullanılmaktadır²⁰¹.

Konutlar genellikle iki katlıdır fakat çok büyük ölçülere sahip değildirler, katlarda ise aynı boyutlara sahip ve ard arda dizilmiş mekânlar bulunmaktadır. Mekânlar arasındaki geçiş; kapılar veya kemerli girişler ile sağlanmaktadır. Konutların zemin katında bir ya da iki kemerle bölünmüş mekânların yer alması hem Karakabaklı hem de bölge konutları için karakteristik bir özelliktir²⁰². Bu kemerler aynı zamanda bir üst katı taşımak içinde kullanılmıştır. Geniş yaylı, kilit taşlı kemerler Dağlık Kilikia'daki yerleşimlerde döşeme ve çatıyı taşımak üzere sıkça kullanılmıştır. Bu kemeri meydana getiren kemer taşlarını birbirine tutturacak kenet veya harcın olmaması da dikkat çekicidir²⁰³. Kat döşemeleri kemerler üzerine yerleştirilmiştir.

Konutların alt katlarında pencere açıklıkları küçük ve dardır, bazı durumlarda mazgalların varlığı görülür. Bu mazgallar korunmanın yanı sıra, konut sahibinin sokağın kargaşasından ve yazın sıcağından korunmak amacı ile Akdeniz evlerinde oldukça sık görülmektedir. Bu da çift katlı konutlarda dışa kapalı alt katların mutfak ya da depo, üst katların da daha çok yaşamaya yönelik olduğunu göstermektedir. Aynı sistem bölge örnekleri içerisinde Öküzlü 1 Nolu Konut'ta da görülmektedir.

²⁰¹ Bkz. Karakabaklı 1 nolu konut.

²⁰² Bkz. Karakabaklı 1, 2, 4, 7, nolu konutlar.

²⁰³ Tiryaki, 1999: 63.

Alt kat kemerler ile bölümlenmiştir, pencere açıklıklarının olmaması zemin katın mutfak-depo olarak kullanımına işaret etmektedir, üst katta bulunan pencereler bu mekânların yaşam alanı olarak kullanıldığının göstergesidir.

Tek katlı konutlarda ise bu iki fonksiyon bir arada gerçekleşmiştir²⁰⁴. “Karakabaklı 4 - 5 ve 6 Nolu Konutlar” tek katlı konut özelliklerini taşımaktadırlar. Bu konutların küçük boyutlu olmaları ve mekânlar içerisinde pencerelerin olması bu alanların hem mutfak-depo hem de yaşam alanı olarak kullanılmış olduğunu göstermektedir.

Bununla birlikte, bir koridor boyunca dizilmiş mekânlara sahip konutlara ait örnekler de bulunmaktadır ve bu tür konutlarda konutun yanında geniş bir avlunun bulunmaktadır ve avlu ile koridor arasında kemerli bir geçiş yer almaktadır. Karakabaklı’daki 7 Nolu Konut bu tip bir örnektir ve bir koridor boyunca yan yana dizilmiş mekânlar ve bir üst katın varlığı açıkça görülmektedir. Benzer bir örnek Öküzlü yerleşimindeki 1 Nolu konuttur. Burada da konutun yanında avluya açılan kemerli bir geçiş bulunmaktadır.

Konutlar, geçiş mekânlarından oluşan planlama nedeni ile her katta tek girişe sahiptir. Merdiven ve kemerlerin yanı sıra duvar üzerindeki hatıl delikleri, üst katların varlığına işaret etmektedir. Konutların üst örtüleri muhtemelen ahşaptır ve günümüze ulaşmamışlardır. Üst katlarda genellikle güneye bakan pencereler bulunmaktadır. Bazı konutlarda ahşap balkonlar ya da galeriler bulunduğu görülmektedir²⁰⁵. Karakabaklı 2 Nolu konutun kemerli ön girişi üzerinde bulunan payeler burada bir balkon bulunduğunun göstergesidir.

Konutların yanlarında genellikle üretime yönelik yapılanmalar bulunmaktadır ayrıca konutların varsa ön avluları içerisinde yoksa hemen önünde sarnıçlar yer almaktadır.

²⁰⁴ Tiryaki, 1999: 64.

²⁰⁵ Ceylan, 2009: 52.

Konutların ya hemen yanında ya da biraz ilerisinde konut sahiplerine ait olduğu düşünülen mezarlar tespit edilmiştir²⁰⁶.

Karakabaklı'daki Geç Antik Dönem kırsal konutların yapımında küçük kesme taşlardan çift sıra duvar örgüsünün kullanıldığı görülür. Duvar örgüsünde taşların arasında küçük moloz taşlar yerleştirilmiştir ve taş işçiliği kaliteli değildir. Ancak duvarlarda kireç katkılı güçlü bir harç kullanıldığı tespit edilmiştir²⁰⁷.

Karakabaklı'da tespit edilen bazı konutların yan yana yapılmış olmaları ve bu konutlarda duvarların ortak kullanılması yerleşim içerisindeki konutların planlanması ve düzenlenmesiyle ilgili önemli veriler sağlamaktadır. Yerleşimdeki 4- 5 ve 6 Nolu konutlar ardı ardına sıralanmıştır ve duvarlar ortak kullanılmaktadırlar. Bu konutların her birinin ayrı bir ana girişi bulunur ve bu girişler farklı cephelerde bulunmaktadır. Bu konutların bu kadar sıkışık bir planda olması ve her birinin küçük boyutlu olması, konutların birbirine eklenerek inşa edildiğini gösterir. Tarıma uygun araziler ile çevrili kırsal yerleşim içerisindeki bu tasarımın sebebi; toprak sahiplerinin bir aile olmasından veya ailelerin gittikçe büyümesinden kaynaklanmış olabilir.

Dağlık Kilikia bölgesinde ve diğer bölgelerde benzer özelliklere sahip kırsal yerleşim konutlarının örneklerine rastlamak mümkündür.

Konutların zemin katında tarım, günlük kullanım mekânları yanında, kiler, depo ve ahırlar, birinci katta ise yaşam mekânlarının yer alması, ahır ve işlik gibi mekânların zemin katta bulunmaları, Likya ve Doğu Kilikia'daki Akören'de bilinen Erken Bizans konutlarında da karşımıza çıkmaktadır²⁰⁸.

²⁰⁶ Bkz. Karakabaklı 1, 4, 5, 6 nolu konutlar.

²⁰⁷ Tiryaki, 1999: 29.

²⁰⁸ Eichner, 2003: 76.

Kuzey Suriye’de Hauran’da ve Filistin’deki konutlarda da benzer bir yapılanma vardır ve buradaki konutların, ikamet edenlerin ihtiyaçlarına göre şekillendirildiği anlaşılmaktadır²⁰⁹. Bununla birlikte, Kilikia ve Kuzey Suriye konutları arasında keskin farklılıklar da vardır. Kilikia konutlarını Kuzey Suriye konutlarından ayıran en önemli özellik; tekil mekânların ardı ardına dizilmiş olmasıdır ve bu planlama nedeni ile her katta tek bir giriş bulunmaktadır. İçeriye bir kez girildiğinde diğer tüm mekânlara içeriden ulaşılmaktadır. Kuzey Suriye’de ise zemin ve birinci kattaki her mekân dışarıdan bir girişe sahiptir. Bu durumda Kuzey Suriye konutlarının vazgeçilmezi *portiği* karşımıza çıkmaktadır ve Suriye’de *portikler*, dış mekândan konutun içine bağlantı sağlaması yanında alt kattan üst kata geçişe de olanak vermektedir²¹⁰. Bu tip her ne kadar çeşitlilik gösterse de, aslında hep aynı *portikli* konut tipini yansıtmaktadır²¹¹.

Dağlık Kilikia Bölgesinde Karakabaklı yerleşimindeki 7 nolu konutta *portiğin* kullanıldığı görülmektedir. *Portik*; konutun güney cephesinde bulunmaktadır ve *portikte* bulunan iki kapı dışarı ile bağlantıyı sağlamaktadır aynı zamanda kuzeyde bulunan Mekân 1 ve 2’nin bu *portiğe* açılan kapıları bulunmaktadır.

Bu *portik* hem dışarı ile iç mekânlar arasındaki bağlantıyı hem de iç mekânların kendi arasındaki geçişi sağlayan önemli bir fonksiyona sahiptir. Ancak bu *portiğin* üst kat ile bağlantısına işaret eden herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Filistin’de bulunan konutlarda karşımıza çıkan *portik* Hirschfeld’e göre; “Basit Ev²¹²” olarak tanımladığı tipolojinin değişik bir biçimidir. Yani; Filistin’de bulunan konutlarda avlunun kuzey ucuna iki adet *portiğin* yapılması “Basit Ev” planının gerekliliğidir fakat

²⁰⁹ Galor, 2003: 44.

²¹⁰ Eichner, 2003: 78.

²¹¹ Eichner, 2003: 77.

²¹² Hirschfeld’e göre “Basit Ev” arkasında veya önünde açık bir avlusu bulunan tek odalı tipolojidir, Galor, 2003: 50.

konutun dört bir tarafı *portikler* ile çevrilmiş ise bu ayırt edici bir özelliktir ve konut artık “Avlulu Konut” tipolojisine girmektedir²¹³.

Dağlık Kilikia Bölgesindeki konutlarda kullanılan kemerler, diğer bölge örneklerinde karşımıza çıkmaktadır. Galilee ve Golan’da tavanlar, çatılar ve merdivenler için bir destek olarak kullanılan kemerlerin örnekleri konutlar içerisinde bulunmuştur²¹⁴. Dağlık Kilikia Bölgesinde bulunan konutların içerisinde de aynı kemerli yapılanma bulunmaktadır²¹⁵, konutların genellikle iki katlı olması bölgede kemer kullanımının yaygın görülmesi ile sonuçlanmıştır.

Konutlardaki bir diğer ortak özellik ise iç mekânlarda duvarlara açılmış olan nişlerdir. Bu nişler; çoğunlukla karedir ve 0,30 ile 0,90 m. arasında yüksekliklere sahiptirler. Filistin’de; Gamla, Giv’at Orha ve Qasrin yanı sıra, bu tür nişler ülke genelinde diğer birçok sitede bulunmuştur.

Bu duvar dolapları; giysileri, yemekleri ve diğer mutfak eşyalarını saklamak için kullanılmış olmalıdır. Bu oluşumları Dağlık Kilikia Bölgesindeki konutların birçoğunda görülmektedir²¹⁶ ve bölgede genellikle üzeri yuvarlak olarak örülmüş olan nişlerin yanı sıra dikdörtgen formlu nişlerde yaygın olarak kullanılmıştır.

Diğer bölge örneklerinde ki konutlarda üst kat ile bağlantıyı sağlamak için farklı yöntemler kullanılmıştır. Galilee ve Golan’da üst katları olan konutların farklı şekilde girişleri bulunabilmektedir bu sebeple bu tür konutlarda merdiven kullanılması

²¹³ Galor, 2003: 50.

²¹⁴ Gamla da Fresco Konutunda, bir tane Giv’at Orha’da, birkaç tanede Chorazin’de tespit edilmiştir, Galor, 2003: 53.

²¹⁵ Bkz. Hüsametli Çildiremez Çiftlik Evi, Hüsametli Üç Ayak Çiftlik Evi, Gökkale Çiftlik Evi, Karaböcülü *Peristyl* Avlulu Konut, Karakabaklı Çiftlik Evi, Karakabaklı 1 Nolu Konut, Karakabaklı 2 Nolu Konut, Karakabaklı 3 Nolu Konut, Karakabaklı 7 Nolu Konut, Öküzlü 1 Nolu Konut.

²¹⁶ Bkz. Karakabaklı 3 Nolu Konut, Karakabaklı 1 Nolu Konut, Karakabaklı 2 Nolu Konut, Karakabaklı 7 Nolu Konut.

yaygın görülen bir uygulamadır ve Qasrin'deki B evinde merdiven ile çatıya giriş sağlanmaktadır, başka bir yöntem ise taş bir merdiven inşa etmek olmuştur. Birçok şekilde yapılmış olan merdiven örnekleri; Galilee ve Golan'da (Capernaum, Meiron, Horvat Kanaf ve Qasrin) tespit edilmiştir, konutlarda merdivenlerin inşa edildikleri yerlerde de farklı uygulamalar söz konusudur, bazı konutlarda merdiven avlu içerisinde inşa edilmiş iken, bazı konutlarda ise merdiven konutun dış duvarlarına inşa edilmiştir.

Meiron'da Patrici konutunda, bir merdiven avlu içinde, bir merdivende konutun dış duvarına dayalı olarak bulunmuştur. Taş merdivenler ve basamaklar taş tonozlar ile desteklenmektedir. Bu çalışmada ele alınan Karakabaklı 1 Nolu konutun ön avlusunda da aynı şekilde küçük bir tonozla desteklenmiş bir taş merdiven tespit edilmiş olması bu benzerliğe işaret etmesi açısından önemlidir. Dağlık Kilikia Bölgesindeki konutlarda üst katlar ile zemin kat arasında herhangi bir büyüklük farkı yoktur, konutlar aynı ölçüde yapılmış olan katlardan oluşmaktadır.

Fakat duvarların kalınlıklarında bazı konutlarda farklılıklar bulunmaktadır; üst katlarda duvarlar daha ince yapılmıştır bu durum konutta oluşabilecek statik kaygının en aza indirilmesini amaçlamaktadır²¹⁷. Aynı şekilde Dağlık Kilikia Bölgesindeki Hellenistik Döneme tarihlendirilen ve aynı zamanda konut olarak kullanılmış olan kulelerde köşelerde daha büyük taşların kullanılması ve üst katlarda daha küçük taşların kullanılması yine statik kaygıdan kaynaklanmaktadır.

Bu konutların, inşasında kullanılan malzemeleri, basit planları ve içlerinde küçük mekânlar barındırmaları gibi özellikler sebebiyle Kuzey Suriye kırsal konut mimarisi ile

²¹⁷ Bkz. Kanytella 9 nolu Konut.

yakın benzerlikler göstermesi açısından 4. ve 7. yüzyıllara tarihlendirilmeleri önerilmektedir.

Karakabaklı'da sürdürülen çalışmalar, bu yerleşimin sahip olduğu kalıntıların çoğunun Geç Antik Dönemi işaret ettiğini göstermektedir ancak yapıların büyük bir kısmı sonraki kullanım evrelerinde yeni eklemeler ile yeniden kullanılmıştır²¹⁸. Bu sebeple genellikle yapılarda birden çok evre tespit edilmiştir; ilk evreye ait kanıtlarda yapıların Roma Döneminde çiftlik olarak kullanıldığı görülmektedir²¹⁹ ikinci evrede yani 4. yüzyılın sonundan itibaren ise yerleşime antik yol, anıtsal kapılar, konutlar ve mezarların eklendiği anlaşılmaktadır. M.S. 5. ve 6. yüzyıllarda ise yerleşime kilise ve yeni konutların inşa edildiği var olan konutların ise tekrar kullanıldığı ve yerleşimin köy karakteri kazandığı görülmektedir²²⁰.

Yerleşimde bulunan yapılar imparatorluğun 4. ve 7. yüzyıllar arasında değişen sosyo-ekonomik ve dini yapılanmasının siyasi bir simgesi olarak yerleşimlerde yaptırdığı yapılardır. Bu sebeplerle öncelikli olarak Karakabaklı'da bulunan konutların tarihlendirilmesi yapılırken tarihsel süreç göz önünde bulundurulmuştur.

Geç Antik Döneme tarihlendirilen yapılarda kullanılan farklı inşa teknikleri bir diğer tarihleme kriteridir. Bu konutlarda küçük kesme taşlar kullanılmıştır, duvar işçiliği kaliteli değildir ve yerleşim içerisinde belirli bir düzende bulunmazlar. Tüm bu sebepler ile Karakabaklı yerleşiminde bulunan konutların hangi evrede yapıldığını tespit etmek zor değildir. İki evreli konutlarda bu kriterleri kullanılarak ve tarihsel süreçte göz önüne alınarak yerleşimdeki konutlar Geç Antik Döneme tarihlendirilmiştir.

²¹⁸ Aydınoglu ve Cakmak; 2011: 72.

²¹⁹ Roma Dönemine ait çiftliklerde; çiftlik evi sahibinin yada yöneticisinin ikamet ettiği iki katlı bir çiftlik evi, bunun yanında kule ile girişi sağlayan bir avlu, üretim ve depolama amaçlı kullanılan yapılar, mezarlar bulunmaktadır ayrıca alt katlar tarımsal amaçlı kullanılırken üst katlar genellikle ikamet amaçlı kullanılmıştır ve yerleşimde bu özelliklerin neredeyse tamamı tespit edilmiştir. Bkz. Aydınoglu ve Cakmak; 2011: 71- 102.

²²⁰ Aydınoglu ve Cakmak, 2011: 81.

III. 2. Dağlık Kilikia'da Geç Antik Dönem Üretime Yönelik Büyük Kırsal Konutlar

Dağlık Kilikia bölgesinde Geç Antik döneme ait daha büyük, daha fonksiyonlu ve gösterişli konutlar da tespit edilmiştir. Bunlar sahip oldukları farklı yapılanma ile bölgede daha önce ele alınmamış bir tipolojiyi oluşturmaktadırlar.

Tespit edilen bu konutlar Kanytella antik yerleşiminde bulunmaktadır, yerleşimin kenarında inşa edilmişlerdir ve oldukça büyük alanları kaplamaktadırlar.

Kanytella 1 Nolu Konut

Kanytella²²¹ antik yerleşimdeki 1 Nolu Konut kuzey-güney doğrultusunda uzanmaktadır, dikdörtgen planlıdır ve iki katlıdır. Yapı yüksek duvarlar ile çevrilidir ve kuzey ve batı cephesinin önünden birer sokak geçmektedir. Yapı yaklaşık 600 m² lik bir alanı kaplamaktadır (Fig. 133 ve 134). Yapının büyük bir avlusu vardır, avlu yaklaşık 312 m² ölçüsündedir ve içerisinde büyük bir sarnıç bulunur. Muhtemelen bölge özelliği olarak kemerli büyük bir girişin olduğu düşünülmektedir fakat duvarların büyük çoğunluğu yıkıldığı için kemerli bir girişe dair herhangi bir tespit yapılamamıştır (Fig. 135). Zemin katın doğu cephesinde ardı ardına dizilmiş olan üç mekân bulunmaktadır.

Bu mekânlar dikine yapılmış duvarlar ile bölünmüştür. Mekânlar arasında geçişi sağlayan muhtemel bir kapı vardır ancak duvarların birçoğu yıkılmış olduğu için tespit edilememiştir. Zemin katta pencerelerin olmaması bu alanların depolama amaçlı kullanıldığını, mazgal açıklıkları ise mekâna ışığın girmesini amacıyla yapılmıştır.

²²¹ Kanytella (Kanlıdivane), Dağlık Kilikia bölgesinin doğusunda, Türkiye'nin Akdeniz kıyısında, Mersin ilinin yaklaşık olarak 60 km. batısında ve Mersin-Silifke karayolunun 3 km. içerisinde yer almaktadır. Yerleşim konum olarak burada bulunan ve obruk olarak adlandırılan büyük bir yer çöküntüsünün etrafına kurulmuştur. Kanytella için bkz. Machatschek, 1967, 29; Durugönül, 1989: 92; Cormack, 2004; Karaüzüm, 2005: 235; Schneider, 2003: 266; Durukan, 2005: 115-116; Durukan, 2009: 348; Durukan, 2009: 346- 348; Ceylan, 2009: 45-61; Aydınoglu, 2012: 129- 159.

Zemin katta bulunan Mekân 1 konutun en büyük mekânıdır ve dikdörtgen bir formu vardır, yaklaşık 55 m² lik bir alana sahiptir, doğu-batı ve güney duvarının bir kısmı korunmuştur. Mekân 1'in doğu duvarı üzerinde hatıl delikleri ve mazgal açıklıkları görülmektedir.

Zemin katın doğu duvarında bulunan Mekân 2 kare formudur ve yaklaşık 30 m² lik bir alanı kaplamaktadır (Fig. 136). Mekân 2'nin sadece doğu duvarının bir kısmı korunmuştur, diğer cephelerin duvarları korunmamıştır fakat batı duvarının merkezinde bir kapı açıklığı olduğu tespit edilmiştir. Zemin katın doğu duvarındaki Mekân 3'ün ayakta bulunan duvarı bulunmamakla birlikte, planı duvar temellerinden takip edilmektedir. Bu mekânın kareye yakın bir formu vardır ve yaklaşık 30 m²'lik bir alanı kaplamaktadır. Konutun doğu cephesinde ayakta kalan duvarlar üzerinde hatıl delikleri ve hem ışık hem de savunma amaçlı gözetlemek için kullanılan mazgal açıklıkları bulunmaktadır. Bu durum konutun bir üst katının olduğunu göstermektedir, bununla birlikte kuzey duvarının bir kısmı korunmuştur ve bu duvar üzerinde bir kapı bulunmaktadır.

Duvar örgüsü; küçük kesme taşlardan, çift sıra ve moloz taş dolgulu örgü sisteminde yapılmıştır (Fig.137). Köşelerde, yapı üzerinde oluşacak statik kaygıyı azaltmak ve estetik bir görünüm sağlamak için büyük kesme taşlar kullanılmıştır ve duvar kalınlığı ortalama 0,55–0,65 m. arasındadır.

Kanytella 2 Nolu Konut

Yapı güney-kuzey doğrultusunda uzanmaktadır, oldukça büyüktür, kareye yakın bir formu vardır, etrafı yüksek duvarlar ile çevrelenmiştir ve korunaklı bir görünüme sahiptir. 1221 m² lik bir alanı kaplamaktadır ve iki katlıdır (Fig.138 ve 139). Yapının büyük bir avlusu vardır ve avlu içerisinde iki adet sarnıç bulunmaktadır.

Avlu 391 m² ölçüsündedir ve muhtemelen bölge özelliği olarak kemerli büyük bir girişinin olduğu düşünülmektedir fakat duvarlar yıkılmış olduğu için bu giriş tespit edilememiştir (Fig. 140). Doğu duvarında, avludan sonra kare şeklinde bir mekân yer almaktadır, bu mekânın küçüklüğü ve kare formu muhtemelen bir kule olduğuna işaret etmektedir. Bu mekân 20 m² lik bir alanı kaplamaktadır ve mekânın güney duvarında muhtemelen buraya girişi sağlayan bir kapı bulunmaktadır fakat duvarlar yıkılmış olduğu için tam olarak kapının yeri tespit edilememiştir.

Yapının mekânları kuzey duvarı üzerinde ard arda sıralanmıştır (Fig. 141). Kuzey duvarı üzerindeki Mekân 1 güneybatı yönündedir bu sebeple muhtemelen yaşam alanı olarak kullanılmış olmalıdır çünkü bölgenin karakteristik özelliği olarak yaşam alanları güneş ışığından faydalanılması için güney-güneybatı yönünde yapılmaktadır.

Mekân 1, dikdörtgen bir forma sahiptir ve yaklaşık olarak 100 m²lik bir alanı kaplamaktadır. Mekân 1 içerisindeki ara duvar ile 1a odası ve 1b odası olarak ikiye bölünmüştür. Mekân 1'i bölen duvarın kemerli olduğu veya bu duvar üzerinde odalar arası geçişi sağlayan bir kapı olup olmadığı duvar yıkılmış olduğu için tespit edilememiştir. 1a odası yaklaşık 56 m² ve güney-doğu ve batı duvarları korunmuştur. 1b odası yaklaşık 44 m² ve sadece doğu duvarı korunmuştur.

Kuzey duvarı üzerinde bulunan Mekân 2, yaklaşık 154 m² ölçüsündedir ve burasının muhtemelen depolama alanı olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Mekân 2'nin duvarları tamamen yıkılmış olduğundan burada üst kata ait herhangi bir veriye ulaşılamamıştır. Kuzey duvarındaki Mekân 3, diğer mekânlara göre daha büyüktür ve 160 m²'lik bir alanı kaplamaktadır.

Mekân 3'ün, güney-kuzey ve batı duvarlarının bir kısmı korunmuştur. Bu mekânın duvarları üzerinde mazgal açıklıkları bulunmaktadır ve içerisinde tonozlu bir sarnıç bulunmaktadır. Bu sebeple Mekân 3'ün bir üretim/ depolama alanı olarak kullanılmış olması muhtemeldir.

Güney batıda bulunan Mekân 4, dikdörtgen formdadır ve yaklaşık 130 m² ölçüsündedir. Mekân 4'ün yönü ve planı dikkate alındığında konutun diğer bir yaşam alanı olduğu düşünülmektedir. Mekân 4 yaklaşık olarak 130 m² lik bir alanı kaplamaktadır. Mekân 4 içerisinde mekânı üçe bölen iki duvar bulunmaktadır. Mekân 4'te; 4a - 4b ve 4c odaları arasında bulunan duvarlar üzerinde de muhtemelen mekânlar arası geçişi sağlayan kapılar bulunmaktadır fakat yoğun tahribattan dolayı tespit edilememiştir. Duvar örgüsü; kesme taşlardan, çift sıra ve moloz taş dolgulu örgü sisteminde yapılmıştır (Fig. 142). Konutun büyüklüğünden dolayı ve üst katların taşınmasında sorunlar yaşanmaması için köşelerde büyük kesme taşlar kullanılmıştır. Duvarların kalınlığı ortalama 0,50- 0,60 m. arasında değişmektedir.

Kanytella 9 Nolu Konut

Yapı uzunlamasına dikdörtgen bir forma sahiptir ve doğu-batı yönünde uzanmıştır (Fig.143-144). Ana girişi doğu cephesindedir ve avluya açılır. Avluya açılan kapı lentoları üzerinde tahrip olmuş rozet motifleri bulunmaktadır (Fig. 145).

Ana girişin paralelinde ve yaklaşık 5 m. güneyinde avluya açılan bir diğer giriş kapısı daha bulunmaktadır. Avlu dikdörtgen formdadır ve yaklaşık olarak 260 m² ölçüsündedir (Fig. 146).

Avlunun güney ve güneybatı köşelerinde mekânlar bulunmaktadır. Güneyde bulunan Mekân 1'e giriş, bu mekânın güney cephesindeki bir kapıdan sağlanmaktadır.

Mekân 1, içerisindeki bir duvar ile iki ayrı odaya ayrılmıştır (Fig. 147). Güneybatıdaki Mekân 2'ye dışarıdan farklı bir girişin olup olmadığı duvarların yoğun tahribatından dolayı anlaşılamamaktadır. Güney ve güneybatıdaki mekânların duvarlarının büyük kısmı yıkılmış haldedir bu sebeple duvarlarında pencere veya mazgal açıklığının olup olmadığı tespit edilememiştir.

Bu sebeple de bu mekânların yaşam alanını yoksa depolamaya veya üretime yönelik alanlar mı olup olmadığı tam olarak anlaşılamamaktadır. Avlunun içerisinde, batı cephesinde kemerli bir giriş bulunmaktadır ve bu güney ve güneybatıdaki mekânlara geçişi sağlamak için kullanılmış olmalıdır.

Yapının batısında dikdörtgene yakın formu ile Mekân 3 bulunmaktadır (Fig. 148). Mekân 3'ün batı duvarında bulunan hatıl deliklerinden yapının üç katlı olduğu anlaşılmaktadır. Mekân 3'ün zemin katında mazgal delikleri üst katlarda ise ışıklandırma delikleri vardır ve batı duvarında ölçülebilen kat yüksekliği 2,50 m. dir. Mekân 3'ün kuzey duvarında farklı duvar kalınlıklarının görülmesi; üst katları taşıyan hatılların yerleştirilmesi ve muhtemelen üst katların duvar ağırlıklarının azaltılarak, konut için oluşabilecek statik kaygıyı azaltmaya yöneliktir (Fig. 149). Mekân 3 içerisinde bulunan kemer ayakları Mekân 3'ün kendi içinde bölümlere ayrıldığını ortaya koymaktadır.

Konutun duvar örgüsü; kesme taşlarla ve çift sıra olarak örülmüştür. Duvar kalınlıkları ortalama 0,50 m. ile 0,60 m. arasında değişmektedir (Fig. 150).

Konutun ön cephesinin önünden bir sokak geçmektedir. Ayrıca konutun kuzeyinde meydan benzeri büyük bir alan dikkat çekmektedir.

Kanytella 34 Nolu Konut

Yapı doğu batı yönünde uzanmaktadır ve dikdörtgen bir formu vardır. Muhtemelen iki katlıdır ve yaklaşık 800 m² lik bir alanı kaplamaktadır (Fig. 151 ve 152). Yapının büyük bir avlusu bulunmaktadır ve avlu yaklaşık 500 m² ölçüsündedir. Avlu içerisinde iki sarnıç vardır. Yapının muhtemelen kemerli büyük bir girişi vardır ama çevre duvarları yıkılmış olduğu için net bir bulguya rastlanmamıştır. Mekânlar genellikle konutun kuzey duvarı üzerinde ard arda sıralanmıştır ve duvarlarda bulunan mazgal açıklıklarından bu bölümün depolama alanı olarak kullanıldığı düşünülmektedir (Fig. 153). Mazgal açıklıkları mekânlara ışığın girmesi amaçlıdır.

Zemin kattaki Mekân yaklaşık 30 m² ölçüsündedir ve güney duvarında girişi sağlayan bir kapısı vardır, Mekân 1'in kuzey ve doğu duvarları korunmuştur. Mekân 2 ise yaklaşık 78 m² ölçüsündedir, ortasında bir duvar bulunmaktadır ve bu duvar Mekânı 2a ve 2b olarak iki odaya bölmektedir. Odaların birleştiği köşelerde büyük kesme taşlar kullanılmıştır. Mekân 2'nin yanında Mekân 3 bulunmaktadır ve yaklaşık 72 m² ölçüsündedir. Mekân 3 ortasından 0,50 m. lik bir duvar ile bölünür ve iki odaya ayrılır. Konutun güney ve güneydoğu duvarının bir kısmı korunmuştur, duvar örgüsü genellikle küçük kesme taşlardan ve çift sıra örülmüştür (Fig. 154). Sadece 3b odasının batı ve doğu duvarında büyük kesme taşlar kullanılmıştır.

III. 2. 1. Dağlık Kilikia'da Geç Antik Dönem Üretime Yönelik Büyük Kırsal Konutların Özellikleri ve Diğer Bölge Örnekleri

Dağlık Kilikia'da yapılan araştırmalarda, Kanytella antik yerleşiminde üretime yönelik büyük boyutlu konutlar tespit edilmiştir. Kanytella, bölgede Geç Antik Dönem

konutları hakkında veri sağlayan önemli bir merkezdir²²². Yerleşimdeki yapılarının büyük çoğunluğunu konutlar oluşturur. Yerleşimin sahile yakın konumu ve sahildeki Elaiuss.a Sebaste'nin artalanın da yer alması dikkat çekicidir. Yapılan araştırmalarda, yerleşimin önemli bir kırsal yerleşim olduğu tespit edilmiştir. Çok sayıda atölye ve üretim donanımlarının varlığı bu alandaki üretime işaret etmektedir.

Sürdürülen araştırmalarda, yerleşimde, sahip oldukları büyük boyutlarıyla dikkat çekici olan büyük boyutlu konutların varlığıyla karşılaşılmıştır. Bunların, sahip oldukları yapı özellikleri ve yerleşimin tarihsel süreci açısından değerlendirildiklerinde Geç Antik Döneme ait büyük konut tiplerine kanıt oldukları görülür.

Yerleşimdeki 1- 2- 9 ve 34 Nolu Konutlar ortak özelliklere sahiptirler ve bu tipoloji için açıklayıcı veriler sağlamaktadırlar. Konutlar yerleşim alanının sınırlarında yer almaktadırlar, Akdeniz iklimine uygun olarak konuşlandırılmışlardır ve güney-kuzey doğrultuludurlar. 600 ile 1200 m² arasında bir alana sahip olmaları normal bir konuttan farklı bir yapılanmayı ortaya koymaktadır.

En dikkat çekici özellikleri ise konutların etrafının duvarlar ile çevrili olmasıdır ve böylece içe kapalı korunaklı bir görünüm sergilemektedirler. Konutlar büyük avlulara sahiptir ve avluların içerisinde sarnıçlar bulunmaktadır. Avluların zemin döşemelerinin olup olmadığı dolgudan dolayı anlaşılamamaktadır. Kompleks şeklindeki bu konutların zemin katında, duvar boyunca arka arkaya dizilmiş magazinler bulunmaktadır. Bu magazinler muhtemelen depolama alanı olarak kullanılmaktadır.

²²² Kanytella, yakınlarındaki Elaiuss.a Sebaste antik kentinin *khora*sındaki bir yerleşim olarak tanımlanmıştır. Obruk kenarında iyi korunmuş durumdaki kilise kalıntılarında anlaşıldığı kadarıyla yerleşim Geç Antik Dönem'de büyümüş ve farklı bir karakter kazanmış olmalıdır. Bu döneme ait kiliselerin yanı sıra çok sayıdaki evin ve zeytinyağı atölyesinin varlığı, Kanytella'nın bu evrede önemli bir üretim merkezi olduğuna işaret eder. Bkz.Aydınoğlu, 2012: 129.

Bu mekânlarda pencerelerin yerine mazgal açıklıklarının bulunması bu ihtimali güçlendirmektedir. Konutların ikamet amaçlı kullanılmış olduğu düşünülen alanları daha çok güney-güneybatı yönüne bakmaktadır ve iklim özellikleri göz önünde bulundurularak, güneş ışığından ve ısıdan daha çok yararlanmak için bu şekilde tasarlanmış olmalıdırlar. Mekânlar arası geçişler kapılar ile sağlanmaktadır. Bazı mekânlar içten kemerler ile bölünmüş ve odalara ayrılmıştır. Konutların duvarları üzerinde bulunan hatıl delikleri bir üst katın varlığına işaret etmektedir. Mekânlar içerisindeki kemerler ayrıca bu üst katları taşıyıcı niteliktedir. Fakat üst katlara ait herhangi bir arkeolojik veri olmadığı için üst katların planlarına ulaşılamamaktadır.

Konutların duvarlarında kullanılan duvar örgüsü Geç Antik Dönem özellikleri taşımaktadır. Duvar örgüleri; küçük kesme taşlardan yapılmıştır, çift sıra örülmüştür ve aralarında dolgu malzemesi olarak küçük moloz taşlar kullanılmıştır. Muhtemelen konutların taşıyıcı özelliklerini artırmak için köşelerde büyük kesme taşları kullanılmıştır. Konutların duvar kalınlıkları ortalama 0,50- 0,65 m arasında değişmektedir.

Elde edilen veriler bu tip konutların sahip oldukları büyük avlularıyla ve etraflarını çevreleyen duvarlarıyla aynı zamanda üretime yönelik kullanıldıklarına ispatlamaktadır.

Avlunun bazı durumlarda 500 m² alana sahip olması, bu alanların yoğun olarak kullanıldıklarını göstermektedir. Kanytella antik yerleşiminin Geç Antik Dönemdeki yapılanmasına bakıldığında, üretime yönelik çok sayıda konuta sahip olması, bu konutların da bu üretim organizasyonunun bir parçası olduğunu ortaya koymaktadır.

Konutlarda iki tip duvar örgüsünün kullanıldığı görülmektedir. Daha erken olan *polygonal* duvar örgüsü, diğeri ise küçük dörtgen kesme taş duvar örgüsü. Kesin tarih

verilmese de Roma Dönemi nekropolisi üzerinde olmaları nedeniyle iki tip örgünün de 4. yüzyıldan sonraya tarihlendiği açıktır. Konutlarda dekoratif öğeler içeren parçalar çok azdır ya da günümüze ulaşmamıştır²²³.

Benzer örneklere Filistin bölgesinde de rastlanmaktadır. Carmel Dağının güneyinde, Ramat Hanadiv’de yapılan kazıda tespit edilen yapı Bizans Döneminin sonu; 6 yüzyılın sonu erken 7. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Oldukça iyi tasarlanmış konutun kanatları bir iç avlu etrafında düzenlenmiştir. Çiftlik olarak tanımlanan yapı; 530 m² bir alanı kaplamaktadır. Duvarları 2 m. yüksekliğe kadar korunmuştur. Konutun doğrudan avluya açılan güneyde ve batıda iki kapısı bulunmaktadır. Avlunun batısındaki ve kuzeyindeki kanatları iki katlıdır. Zemin katta tonozlu bir bölünme vardır ve burada ahırlar, gıda ve şarap depolamak için kullanılan depolama mekânları bulunmaktadır, yaşam alanları üst kattadır. Tonozlu bölünme Kuzey Suriye ve Hauran’da Bizans Döneminde kullanılan tipik bir yapılanmadır²²⁴.

Judea’da Horvat Hazan’da tespit edilen ve 4. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen çiftlik birbirine dik duran iki kanattan oluşması açısından Dağlık Kilikia örnekleriyle benzerlik göstermektedirler.

Kuzeydeki ilk kanat 290 m² dir ve içerisinde birkaç küçük mekân ve hamam bulunmaktadır, daha büyük olan batı kanadı ise 340 m² dir ve küçük mekânları barındırmaktadır. Kalın duvarları olan büyük bir kulesi (62 m²) bulunmaktadır.

Kule, batı kanadının güney duvarına eklenmiştir ve orta büyüklükte özensiz işçilikli duvar örgüsüne sahiptir. Kulenin içerisi üç mekâna ayrılmıştır, duvar kalınlıklarına

²²³ Ceylan, 2009: 52.

²²⁴ Hirschfeld, 1997: 44.

bakıldığında muhtemelen 3 veya 4 katlı olmalıdır²²⁵. Kalın duvarlı kulenin üst katları muhtemelen ev sahibinin yaşam alanı olarak kullandığı mekânlardır, kule aynı zamanda ev sakinlerinin güvenliği için bu şekilde tasarlanmış olmalıdır. Benzer bir örnek Teqoa'nın 3 km. doğusunda bir tarımsal alanda olan Hirbet er-Rabica bulunmuştur. Avlusunun her iki tarafında kanatlar vardır ve 410 m² bir alanı kaplamaktadır, batı kanadında dört adet yaşam alanı bulunur, en büyük ve en geniş mekân kuzeyde bulunur, doğu kanadında ise daha küçük olan hizmetli mekânları bulunmaktadır. Dekorasyondaki zenginlik ev sahibinin sosyal statüsünü kanıtlar niteliktedir.

Filistin'deki Bizans Dönemi yerleşimlerinden olan Ashkelon'un yakınlarında büyük komplekslere rastlanmıştır. Burayı keşfeden Yigal Esrael'e göre burası 0,8 hektarlık bir çiftlik yapısıdır, özel banyosu, zeytinyağı *presi*, iki şarap presi, balık havuzları, dört ya da beş deposu, beş fırını ve çömlek atölyesine sahip olan büyük bir komplekstir. Bu kompleks konut özelliğinin yanı sıra gıda ürünlerinin üretimi ve pazarlanması için kullanılan alışılmadık bir kombinasyondur.

Kompleksin ortasında doğusunda ve batısında depolar bulunur, yaklaşık 2000 m² lik bir alanı kaplar, geniş bir mekânın içerisinde iki tane şarap *presi* vardır ve buraya beş mekân eklenmiştir (290m²) bu mekânların zemini mozaikler ile döşenmiştir²²⁶. Kompleksin kuzeydoğusunda, yer altından ısıtma sistemi bulunan, içerisinde fırını, hamam ve tuvaleti ile giyinme odası olduğu tahmin edilen bir mekân bulunmaktadır. Hamamın yanında hamamının sularının taşması ile oluşan balık yumurtlama havuzları dikkat çekicidir. Ayrıca kuzeydoğusunda bir yağ *presi* bulunmaktadır. Çömlek atölyesi ise kompleksin güney batısındadır.

²²⁵ Hirschfeld, 1997: 48.

²²⁶ Hirschfeld, 1997: 46.

Yerleşim içerisinde bu büyüklükteki konutların varlığına ait kanıtlar ise İsrail'deki kazılardan elde edilmiştir. Batı Samiria eteklerinde yer alan Horvat Zikhrin yerleşimi, İsrail'in en çok kazılan Bizans köylerinden biridir. Moshe Fisher tarafından kazılan köy yaklaşık 2 hektarlık bir alana yayılan ve tepenin güney ve güneydoğu yamaçlarında kurulmuş yaklaşık sekiz veya dokuz büyük konut komplekslerini içermektedir²²⁷. Tarım arazisine yakın olarak yerleştirilmiş konutların yanında ana kayaya oyulmuş şarap *pres*leri, sarnıçlar, taş ve kireç ocakları ve mezarlar bulunmaktadır²²⁸.

İsrail'in kuzey bölgesinde yer alan Hermon Dağı'ndaki Bir-an Sobah'ta yapılan kazılarda Geç Antik Döneme ait çiftlik kalıntılarının sahip oldukları yapılanmalar dikkat çekicidir²²⁹. Bir-an-Sobah yüksek, dar bir sırt üzerinde ve 1,25 hektarlık bir alan üzerinde bulunmaktadır. Bu alanda; on beş ile yirmi arasında konut, bir kült alanı, su sarnıçları, endüstriyel tesisler, kaya mezarları, yollar ve tarım arazileri tespit edilmiştir.

Köyün konutları rastgele dağılmıştır ve konutlar arasındaki yaklaşık 10 metrelik bir mesafe vardır ayrıca topografyaya uydurulmuşlardır. Konutların duvarları, büyük taşlardan ve hiçbir bağlayıcı malzeme kullanılmadan inşa edilmiştir, duvarların ortalama genişliği 0,70 m. dir.

Yerleşimin güney tarafında bir zeytinyağı *presi* ve kuzey tarafta metal üretimi için bir fırın bulunmaktadır. Bu özellikleriyle konutlar, bu çalışmada ele alınan çiftliklerle büyük benzerlik göstermektedir.

²²⁷ Hirschfeld, 1997: 47.

²²⁸ Hirschfeld, 1997: 48.

²²⁹ Hirschfeld, 1997: 40.

SONUÇ

Bu Yüksek Lisans tez çalışması, coğrafi olarak Dağlık Kilikia Bölgesinin doğusunu oluşturan ve Hellenistik Dönemde Olba Territoriumu olarak adlandırılan, Diokletianus Dönemiyle birlikte Isauria eyaletine dâhil olduğu bilinen alandaki Antik Dönem konutlarını incelemeyi hedeflemektedir.

Bu bölgede çok sayıda kırsal yerleşim dağlık coğrafya yayılmış durumdadır ve bu yerleşimlerin içlerinde oldukça iyi durumda korunmuş kalıntılar yer almaktadır. Bu kalıntıların birçoğu konutlara aittir. Bölgede sürdürülen Arkeolojik Yüzey Araştırmaları sonucunda çok sayıda konut içerisinden örneklemeler yapılarak belirlenen konutlar ele alınmış ve incelenmiştir.

Araştırmanın gerçekleştirildiği bölge sahip olduğu yerleşim şartları açısından oldukça zorludur. Coğrafi koşulların dağlık olması, yerleşimlerin kurulmasını doğrudan etkilemiştir. Sahille iç bölgeler arasındaki ulaşımın vadiler aracılığı ile sağlanması yerleşimlerin ağırlıklı olarak ulaşım bağlantısını sağlayan rotalarda kurulmalarına yol açmıştır. Ayrıca tarım yapılabilecek alanların geniş çöküntüler olması da kırsal yerleşimlerin kurulmasını etkileyen şartlar arasındadır. Bölgedeki kırsal yerleşimlerin kurulmasını etkileyen bir diğer unsur ise tarihsel süreç olmuştur.

Hellenistik Dönemden itibaren bölgede taş mimarinin görülmeye başlaması ve bu dönemde bölgede bir Rahip Krallık Hanedanlığının varlığının yanı sıra Seleukosların var olması da yerleşimleri etkilemiştir.

Bölgede Roma Dönemiyle birlikte farklı bir süreç başlamış ve Romanizasyonun etkileri yoğun şekilde yaşanmıştır. Bu dönemde özellikle kırsal alanlarda bir canlanma ve imar süreci yaşanmıştır.

Bu durumu gösteren çok sayıda Arkeolojik kanıt arazide izlenebilmektedir ve konutlarla ilgili olarak da bu çalışma kapsamında çok sayıda tespit yapılmıştır. Bölgenin Geç Antik Dönemi ise kırsal yerleşimlerin sayıca çok arttığı ve yeni imar etkinliklerinin yoğun olarak yaşandığı bir dönemdir. Bu sürece ait çok sayıda kırsal yerleşim tespit edilmiştir. Bu yerleşimlerin kalıntılarının iyi korunmuş durumları, dönem hakkında önemli veriler sağlar. Özellikle iyi korunmuş durumdaki konutlar dönemin konut mimarlığını açıklamak için önemlidir.

Bölgedeki yerleşimlerin dönemler içerisinde sürekli iskân görmesi, Hellenistik Dönem yapılarının Roma ve Geç Antik Dönemde kullanılmaya devam edilmesi nedeniyle yapıların dönemlerinin belirlenmesi konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Bununla birlikte yerleşimlerin sahip oldukları kalıntılardan yola çıkarak tarihlemeler yapmak mümkün olmaktadır.

Bölgede çok sayıda Hellenistik Dönem yerleşimi bulunmaktadır. Ancak bu yerleşimlerdeki iskânların Roma ve Bizans Dönemlerinde de devam etmesi nedeniyle, Hellenistik Dönem konutlarına ait kanıtların tespit edilmesi zorlaşmaktadır. Ayrıca, bölgede Hellenistik Dönemde yaşanan tarihsel süreç ağırlıklı olarak savunmaya yönelik bir mimariye işaret etmektedir. Bu sebeple; bölgede sivil mimari örnekleri ya çok az kullanılmaları, ya tamamen yıkılmış olmaları ya da konut olarak kimliklendirilemiyor olmaları sebebiyle tespit edilememektedir.

Ancak Hellenistik Döneme ait bazı yapıların sadece savunma amaçlı değil aynı zamanda ikamet amaçlı olduğu düşünülmektedir. Bölgede yapılan araştırmalarda bu duruma ait kanıtlar bulunmaktadır. Bölgedeki savunma mimarisinin bir parçası olan “tek başına duran kulelerin” bazılarının sadece gözetleme amaçlı kullanılmadığı aynı zamanda

ikamet amaçlı kullanıldığının önerilmesi bilinen ilk konut tipine işaret etmesi açısından önem taşır.

Hançerli, İmamlı ve Gücük kuleleri tarımsal alanlara yapılmış çoğunlukla tek mekânlı ve çok katlı kulelerdir, yanlarında avlu, sarnıç ve *pres* gibi yapılanmalar yer almaktadır. Son dönemlerde Korykos antik kenti ve çevresinde gerçekleştirilen araştırmalarda, kentin kuzey yamaçlarında tespit edilen yapılanmaların Hellenistik Dönem kırsal konutları olması, bölgenin Hellenistik Dönem konut mimarlığı hakkında önemli veriler sağlamaktadır. Bunlar bir kule, bir avlu, sarnıç, *pres* ve mezarlardan oluşan yapılanmalardır ve Korykos'un kırsalında yer almaktadırlar²³⁰.

Bölgedeki Hellenistik Dönem kale yerleşimleri içerisinde de bazı yapılar konut olarak tanımlanmıştır. Karaböcülü ve Hisarkale'deki Hellenistik Dönem kale yerleşimleri içerisinde, *polygonal* duvar örgüsüne sahip tek ya da iki mekândan oluşan yapılar konut olarak tanımlanmıştır. Bu konutların 35- 120 m² alana sahip oldukları, Akdeniz konut geleneğini sürdürerek güneşe cephele oldukları, bir ön avluya ve sarnıçlara sahip oldukları tespit edilmiştir. Konutların, arazi şartlarına bağlı olarak teraslarda inşa edildiği, duvarlarında kesme taşlardan, çift sıra örülmüş ve moloz taşlarla doldurulmuş olan *polygonal* duvar örgüsü kullanıldığı görülmektedir. Hisarkale'de bu konutların sokak sistemiyle bağlantılı olmalarıysa dikkat çekicidir.

Bölgede Roma Dönemiyle birlikte yeni imar hareketleri görülmeye başlanır. Kilikia ve Isauria bölgelerinin Roma İmparatorluğunun etkisi altında kalması ile sosyal yaşam ve ekonomik yapısının Romalılaştırma sürecine dâhil olduğunu anlaşılmaktadır. 3. yüzyılda İmparatorluğun genelinde yaşanan ekonomik krizin Kilikia ve Isauria

²³⁰ Aşkın, 2008: 39.

bölgesindeki kırsal yerleşimleri de etkilediği, bu bölgelerde 3 yüzyıl ile birlikte yeni yerleşim düzenlemelerine ait izler görülmeye başlanması ile anlaşılır ve bölgede M.S. 2 yüzyıl sonu 3 yüzyıl başlarında kırsal yerleşimlerin sayısının arttığı görülmektedir.

Bölgede çiftliklerin sahip oldukları çiftlik evleri, mezarlar, üretim ve depolama yapılarının görülmesi bu tarihsel süreç ile uyum içerisinde²³¹. Bu hareketliliğin sonucu özellikle kırsal alanlarda önemli bir yapılanma süreci yaşanmıştır. Bu döneme ait en önemli konut tipi çiftlik evleri olarak adlandırılan ve bölgedeki tarımsal alanlara hâkim noktalarda yer alan, kırsal toprak sahipliğini sembolize eden yapılardır. Bu çiftlik evlerinin bazıları büyük boyutludur ve mimari açıdan komplekstirler. Bunlar bir çiftlik kompleksi içerisinde yer alırlar ve toprak sahiplerinin ya da çiftlik yöneticisinin ikamet ettiği bir çiftlik evinin yanı sıra üretim ve depolama amaçlı kullanılan yapıları, çok sayıda konutu, farklı tiplerde mezarları, üretim donanımlarını, kutsal alanları ve sarnıçları içinde barındırırlar²³². Çiftlik evleri genellikle iki katlıdır, zemin katları üretim ve depolama amaçlı, üst katlar ise ikamet amaçlı kullanılmıştır. Bölgedeki çiftlik evlerinde standart bir plan görülmez daha çok zemine ve alana uygun yapılmışlardır.

Çiftlikler içerisinde yer alan mezarlar ve mezar anıtları bu çiftliklerin yapıldıkları dönem hakkında önemli veriler sağlar.

Çiftlik evleri sürekli olarak kullanım görmüşlerdir, yapılar içerisinde bir sonraki kullanım evresine ait izler görülmektedir, dönemlerin ihtiyaçlarına yönelik olarak yapılan eklentiler farklı duvar örgülerinden anlaşılmaktadır.

Bunların dışında bölgedeki *peristyl* avlulu konutların varlığı da dikkat çekicidir. Karaböcülü antik yerleşiminde bulunan *peristyl* avlulu konut oldukça tahrip

²³¹ Aydınöğlü, 2010: 256.

²³² Aydınöğlü, 2010: 265.

olmuştur bu sebeple tam olarak bir plan çıkarılamamıştır fakat konutun çoğunluğu korunmuş olan *peristylli* avluya ait beş sütunu yapı hakkında bilgi vermektedir.

Sütunlar üzerindeki arşitravların bir kısmı korunmuştur. Konutun yanında konut ile bağlantılı zeytinyağı atölyesi görülmektedir ve bu durum bu yapıda üretimin olduğunun bir göstergesidir. Emirzeli antik yerleşim içerisinde de *peristyl* avlulu bir konut bulunmaktadır ve avlu Dor sütunları ile çevrilidir. Günümüzde bu *peristylli* konutun altı Dor sütunu ve beş arşitravı korunmuş durumda ve ayaktadır. Emirzeli *peristyl* avlulu konut içerisinde bulunan sütunlar iki tamburdan oluşmuştur, sütun başlığı ayrıca eklenmiştir.

Peristyl avlulu konut örneğinin bulunduğu diğer bir yerleşim ise Imbrigion Kome'dir. Yapılan çalışmalarda; konutun ortasında *peristylli* bir avlusu olan bir yapı olduğu, geniş bir alanı çevreleyen duvarlarının bulunduğu ve giriş kapısının üzerinde kabartmaların olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca *peristylin* odalara bakan tarafında, *arşitravın* üzerinde bulunan blokta hatıl delikleri tespit edilmiştir. Bu durum *peristylin* arkasında bir *portikonun* olduğuna ve *portikonun* bir üst örtüye sahip olduğuna işaret etmektedir. Aynı zamanda yerleşim içerisinde su olukları, mekânlar ve atölye tespit edilmiştir fakat yoğun tahribattan dolayı planları çıkartılamamıştır.

Paslı'da yaklaşık 700 m² lik bir alanı kaplayan ve dikdörtgen planlı konut ise sahip olduğu avlusu ve avlu içerisinde tespit edilen çok sayıdaki sütunu ile *peristyl* avlulu bir konut örneğidir. Bölgede tespit ettiğimiz *peristyl* avlulu konutlar genel olarak benzer bir planı sergilemektedirler. *Peristyl*'i oluşturan köşe sütunlarının dikdörtgen blok biçiminde olması hepsinde ortak özellik olarak görülmektedir. Dikkat çeken özelliklerden biri ise, *peristyl* arkasında bulunan *portikoların* varlığıdır. Korunmuş durumdaki örneklerden anlaşıldığı kadarıyla, *peristylli* avlunun arkasında *portikolar* yer almakta ve

mekânlar bu *portikolara* açılmaktadır. Mekânlar arasında geçişler bulunmamakta bu geçişler *portikolardan* sağlanmaktadır.

Peristyl avlulu konut mimarisi Roma Döneminde yaygın olarak kullanılmıştır. İmparatorluğun doğu eyaletleri Hellen etkisinde kalmıştır ve bu nedenle kendi geleneklerini korumaya çalışmışlardır, en önemli gelenekleri ise Hellenistik Dönemden kalma *peristylli* konutlarıdır. Sütunlarla çevrili merkezi avlu ve bunun gerisindeki *portiklere* açılan mekân dizileri şeklinde ifade edilebilecek genel plan, konutun önemli mekânlarının yer aldığı kanadın vurgulanma biçimine göre alt gruplara ayrılmaktadır²³³. Roma İmparatorluğu süresince *peristyl* konut egemen konut tarzı olmuştur. Bu uygulamanın bölgedeki kırsal yerleşimlerde de görülmesi dikkat çekicidir. Kırsal yerleşimlerdeki bu konutların bir çiftlik evi işlevine sahip oldukları görülmektedir ve buldukları alandaki toprak sahipliğini simgelemektedirler. Tespit edilen veriler ışığında, *peristyl* avlulu konuların farklı kullanım evrelerine sahip oldukları görülmektedir.

Bu örneklerin hepsinin içlerinde yer aldıkları yerleşimlerin Geç Antik Döneme ait olmaları, bu konutların bu döneme kadar kullanılmış olduklarına işaret etmektedir. Bununla birlikte, sahip oldukları bazı bezeme özellikleri, bu konutların Roma Döneminde inşa edilmiş olabileceklerini göstermektedir.

M.S. 4. ve 7. yüzyıllar arasında ekonomik olarak refaha ulaşan bölgede imar faaliyetleri ortaya çıkmıştır. Özellikle Hristiyanlığın yaygınlaşması ile kilise yapımında artış görülmektedir. Bunun yanı sıra kırsal yerleşimlerde çok sayıda konut bu dönemde inşa edilmiştir ve bu konutların iyi korunmuş halde olmaları, bölgedeki kırsal

²³³ Gürler, 1987: 86.

yerleşimlerdeki Geç Antik Dönem konutlarının anlaşılabilmesinde önemli katkı sağlamaktadır. Bölgede tespit edilen Geç Antik Döneme ait kırsal konutlar sahip oldukları bazı ortak özellikleriyle dikkat çekicidirler.

Bölgede, sıralı ve tekil konutlar olarak iki grupta değerlendirilen bu konutlar genel olarak, uzunlamasına mekânlara, farklı boyutlara, etraflarını çevreleyen duvarlara ve avlulara sahiptirler ve kırsal alana uygun şekilde, gösterişten uzak, basit planlı, iki katlı, kemerli girişli ve içlerinde küçük mekânlara bölünmüş olmaları açısından Erken Bizans Dönem konut mimarisinin özelliklerini yansıtır²³⁴.

Tespit edilen örneklerde konutlar uzunlamasına bir plana sahiptirler ve mekânlar arka arkaya dizilmişlerdir. Bölgedeki çoğu konutun ana cephesinde, yüksek duvarla çevrili ve tek bir girişe sahip avlu yer almaktadır. Kilikia konutlarının uzunlamasına formu nedeniyle avlu evin dar yüzünde yer almaktadır. Avlularda sarnıçlar bulunmaktadır²³⁵.

Konutların zemin katında bir ya da iki kemerle bölünmüş mekânların yer alması karakteristik bir özelliktir. Üst katlarda çoğunlukla güneye bakan pencereler bulunur. Bazı konutlarda ahşap balkonlar ya da galerilerin bulunduğu düşünülmektedir²³⁶.

Bölgede iyi bilinen ve iyi korunmuş duruma daki Karakabaklı Antik yerleşiminde gerçekleştirilen incelemeler Geç Antik Dönem konutları hakkında önemli veriler sağlamaktadır. Aynı zamanda yerleşim planlamacılığı ve konutlar arasındaki ilişki açısından da veriler sağlamaktadır. Burada, konutların duvarlarının yolların istikametine göre planlanması ya da temellerinin kayalık zemine uydurulması ve komşu konutlara göre

²³⁴ Aydınöğlü, 2010: 252.

²³⁵ Ceylan, 2009: 51.

²³⁶ Ceylan, 2009: 52.

düzenlenmesi nedeni ile formlarında farklılıklar olduğu görülmektedir²³⁷. Konutların hepsi bir sokağa açılmaktadır, bu sokaklar bazen konutlar boyunca düz uzanırken bazen de çıkmaz sokak şeklinde olup konutların girişine kadar ilerlemektedir. İç içe geçmiş, plansız, çok sayıda ara ve çıkmaz sokaktan oluşan bir yapılanma vardır.

Bir arada bulunan konutların ortasında bir boş alan veya bir meydan mutlaka bulunmaktadır ve bu meydan içerisinde sarnıç mutlaka bulunur. Bazı konutların kemerli bir ön girişi bulunmaktadır. Konutların genellikle bir ön avlusu vardır ve bu avlular dikdörtgen veya “L” şeklinde olabilmektedir belirli bir formu yoktur. Konutların hemen yakınlarında mezarların bulunduğu görülür. Karakabaklı’da bulunan bazı konutlar yan yana yapılmıştır ve bu konutlarda duvarlar ortak kullanılmıştır. Karakabaklı’da bulunan ve 4-5 ve 6 Nolu konutların, ortak duvarlar kullanılarak ardı ardına sıralanması, ayrı bir ana girişi sahip olmaları ve sıkışık bir planda olmaları dikkat çekicidir. Bu konutlar küçük boyutludur ve birbirine eklenerek inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Bölgedeki Geç Antik Dönem kırsal yerleşimlerinin inşasında kullanılan malzemeleri, basit planları ve içlerinde küçük mekânlar barındırmaları gibi özellikler sebebiyle Kuzey Suriye kırsal konut mimarisi ile yakın benzerlikler göstermesi açısından 4. ve 7. yüzyıllara tarihlendirilmeleri önerilmektedir²³⁸.

Çalışma kapsamında, Geç Antik Dönem kırsal konutlardan farklı olarak; daha büyük, daha fonksiyonlu ve gösterişli konutlar da tespit edilmiştir. Bu konutlar sahip oldukları farklı yapılanma ile bölgede daha önce ele alınmamış bir tipolojiyi oluşturmaktadırlar. Tespit edilen bu konutlar Kanytella antik yerleşiminde bulunmaktadır, yerleşimin kenarında inşa edilmişlerdir ve oldukça büyük oturma alanına sahiptirler.

²³⁷ Tiryaki, 1999: 63.

²³⁸ Aydınöğlü, 2010: 256.

Kanytella, bölgede Geç Antik Dönem konutları hakkında veri sağlayan önemli bir merkezdir²³⁹.

Yerleşimdeki yapılarının büyük çoğunluğunu konutlar oluşturur. Yerleşimin sahile yakın konumu ve sahildeki Elaiuss.a Sebaste'nin arkalanın da yer alması dikkat çekicidir. Yapılan araştırmalarda, yerleşimin önemli bir kırsal yerleşim olduğu tespit edilmiştir. Sürdürülen araştırmalarda, yerleşim alanının sınırlarına yapılmış büyük boyutlu konutların varlığıyla karşılaşılmıştır. Bunlar sahip oldukları büyük boyutlarıyla dikkat çekicidirler ve plan özellikleriyle Geç Antik Döneme ait büyük konut tiplerine kanıt oluştururlar. Konutlar Akdeniz iklimine uygun olarak konuşlandırılmış genellikle güney-kuzey doğrultuludur ve 600 ile 1200 m² arasında bir alana sahip olmaları normal bir konuttan farklı bir yapılanmayı ortaya koymaktadır.

En dikkat çekici özellikleri ise avlularının etrafının duvarlar ile çevrili olmasıdır ve böylece içe kapalı korunaklı bir görünüm ortaya koyarlar. Konutlar büyük avlulara sahiptirler. Bu avluların içerisinde sarnıçlar bulunmaktadır.

Kompleks şeklindeki bu konutların zemin katında, duvar boyunca arka arkaya dizilmiş magazinler bulunmaktadır. Bu magazinler muhtemelen depolama alanı olarak kullanılmaktadır. Konutların ikamet amaçlı kullanılmış olduğu düşünülen alanları daha çok güney-güneybatı yönüne bakmaktadır. Konutların duvarları üzerinde bulunan hatıl delikleri bir üst katın varlığına işaret etmektedir. Elde edilen veriler bu tip konutların sahip oldukları büyük avlularıyla ve etraflarını çevreleyen duvarlarıyla aynı zamanda üretime yönelik kullanıldıklarına ispatlamaktadır. Avlunun bazı durumlarda 500 m² alana sahip

²³⁹ Kanytella, yakınlarındaki Elaiuss.a Sebaste antik kentinin *khora*sındaki bir yerleşim olarak tanımlanmıştır. Obruk kenarında iyi korunmuş durumdaki kilise kalıntılarında anlaşıldığı kadarıyla yerleşim Geç Antik Dönem'de büyümüş ve farklı bir karakter kazanmış olmalıdır. Bu döneme ait kiliselerin yanı sıra çok sayıdaki evin ve zeytinyağı atölyesinin varlığı, Kanytella'nın bu evrede önemli bir üretim merkezi olduğuna işaret etmektedir. Bkz. Aydınöglü, 2012: 129.

olması, bu alanların yoğun olarak kullanıldıklarını ortaya koymaktadır. Kanytella antik yerleşiminin Geç Antik Dönemdeki yapılanmasına bakıldığında, üretime yönelik çok sayıda konuta sahip olması, bu konutların da bu üretim organizasyonunun bir parçası olduğuna işaret etmektedir.

M. S. 7. yüzyılın ortalarından itibaren Dağlık Kilikia Bölgesinde yer alan yerleşimlerde Arap-Bizans Savşaları ile bağlantılı olarak arkeolojik izlerin neredeyse kesintiye uğradığı düşünülmektedir²⁴⁰.

²⁴⁰ Bkz. Kellenkemper ve Hild, 1990: 162; Bosworth, 1992: 268- 286; Şenol, 2003: 82; Schneider, 2008: 18-19; Ceylan, 2009: 53; Köroğlu, 2010: 79- 104; Paydaş, 2012: 165- 200.

KAYNAKÇA

ANTİK KAYNAKLAR

Plinius. (1986). *Naturalis Historia I-XXXVII-* (Volume X). (Çev. H. Rackam).

Vitruvius. (2005). *Mimarlık üzerine on kitap*. (Çev. S. Güven). İstanbul: Şevki Vanlı Mimarlı Vakfı

MODERN KAYNAKLAR

Akurgal, E. (1978). *Ancient civilization and ruins of Turkey*. İstanbul.

Akurgal, E. (1993). *Eski İzmir I., yerleşim katları ve Athena Tapınağı*. Ankara.

Akurgal, E. (1996). Batı Anadolu'da konut, yerleşme ve kent planlaması (M.Ö. 3000-30), *Tarihten günümüze Anadolu'da konut ve yerleşme, HABİTAT II* içinde (ss. 122-143). İstanbul.

Akurgal, E. (2005). *Anadolu kültür tarihi*, Ankara.

Aşkın, E. (2008). Antik Çağda Korykos'taki zeytintağı ve şarap üretimine yönelik yapılanmalar ve bunların yerleşim düzenlemesi içerisindeki yeri. *Antik Çağda Anadolu'da zeytinyağı ve şarap üretimi sempozyum bildirileri*, içinde (ss. 33-53), Mersin.

Aşkın, E. (2010). Korykos'un (Dağlık Kilikia) Hellenistik dönemi üzerine gözlemler. *TÜBA-AR, 13*, 77- 90.

Aydinoğlu, Ü. (1999). Doğu dağlık Kilikia'da villa rusticae. *OLBA II, Vol I*, (ss.156-170). Mersin.

Aydinoğlu, Ü. (2002). *Dağlık Kilikia'da Hellenistik Dönem kentleşmesi: Olba Tapınak Devlet modeli*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı. Yayımlanmamış Doktora Tezi.

- Aydinoğlu, Ü. (2007). Hellenistik Dönemde Olba bölgesinde yerleşimler ve yerleşim düzenlemeleri, *Mersin, Arkeolojik kültür envanteri*, (ss. 19- 26). Mersin.
- Aydinoğlu, Ü. (2008). Mersin ili Erdemli ve Silifke ilçelerinde antik dönemde kentleşme ve tarımsal organizasyon araştırması, *ANMED VI*, 146- 149.
- Aydinoğlu, Ü. (2010). The Farms in Rough Cilicia in the Roman and Early Byzantine Periods, *ADALYA XIII*, 243- 283.
- Aydinoğlu, Ü., ve Çakmak, Ü. (2011). Dağlık Kilikia-Isauria Bölgesinde bir kırsal yerleşim: Karakabaklı, *ADALYA, XIV*, 71-102.
- Aydinoğlu, Ü. (2012). Kanytella Nekropolisi: yeni buluntular ışığında bir değerlendirme, *ADALYA XV*, 129-159.
- Aydinoğlu, Ü. (2013). Paslı: Dağlık Kilikia'da bir kırsal yerleşimin değişim Süreci, *OLBA XXI*, (ss. 71- 100). Mersin.
- Brands, G. (2003). Die spätantike Stadt und ihre Christianisierung, *Die spätantike Stadt und ihre Christianisierung*, (ss. 1- 26). Wiesbaden.
- Brödner, E. (1989). *Wohnen In Der Antike*, Darmstadt.
- Çakmak, Ü. (2010). *Dağlık Kilikia Bölgesinde Karakabaklı Antik Yerleşimi: Arkeolojik buluntular, bölgesel yerleşim düzenlemesi ve tarımsal organizasyon açısından incelenmesi*, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ceylan, B. (2009). Kilikia'da Geç Antik dönem kırsal yerleşimleri: Kanytellis örneği, *OLBA, 17*, 45- 61.

- Chamonard, J. (1992). *Exploration Archeologique de Delos, l'Ecole Française d'Athens VIII*, Paris.
- Dar. S. (1988). Horvat Sumaga, a settlement from the Roman and Byzantine Periods in the Carmel. *Bulletin of the Anglo-Israel Archaeological Society*, 8, 34-48.
- Drerup, H. (1967). Prostashauss und Pastashauss, Zur Typologie des Griechischen. *Marburger Winckelmann-Programme*, 6-17.
- Durugönül, S. (1997). *Türme und Siedlungen im rauhen Kilikien. eine untersuchung zuden archäologischen hinterlassenschaften im Olbischen territorium. Asia Minor Studien Band, 28*, Bonn.
- Durugönül, S. (2004). Krallar, rahipler ve korsanlar, başlangıcından Roma Dönemi sonuna kadar Eskiçağ'da Mersin bölgesi. *Sırtı dağ, yüzü deniz: Mersin içinde* (ss. 27–53), İstanbul.
- Durugönül, S., ve Mörel, A. (2012). Evidence of Judaism in Rough Cilicia and its associations with Paganism, *İstMitt*, 62, 303-322.
- Durukan. M. (2006). Dağlık Kilikia'da mezarlar üzerinde görülen semboller. *ADALYA*, IX, 63-83.
- Durukan, M. (2006). Doğu Dağlık Kilikia'da (Olba bölgesinde) bulunan iki yeni anıt mezar. *TÜBA-AR*, 9, 125-138.
- Durukan, M. (2009). Chronology of the Temple Tombs in Rough Cilicia, Bautechnik im Antiken und Vorantiken Kleinasien-Internationale Konferenz 13. *BYZAS*, 9, 343-370.

- Eichner, I. (2004). Dağlık Kilikya'daki Erken Bizans konutları yüzey araştırması 2003. *ANMED*, 2, 74- 79.
- Eichner, I. (2011). *Frühbyzantinische Wohnhauser in Kilikien, Baugeschichtliche Untersuchung zu den Wohnformen in der Region um Seleukeia am Kalykadnos, Germany.*
- Ellis, S.P. (2000). *Roman housing*, London.
- Ellis, S.P. (1997). Late Antique houses in Asia Minor, *HALICARNASSIAN STUDIES II* içinde (ss.. 38- 50). Odense University Press..
- Erkanal, H. (1996). Erken Tunç Çağında batı Anadolu sahil kesiminde kentleşme, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, HABİTAT II* içinde (ss..70-81). İstanbul.
- Ersoy, Z. A. (2002). *Konut ve ev kavramlarının karşılaştırmalı analizi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Bölümü, Bina Bilgisi Ana Bilim Dalı. Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- Eyice, S. (1996). Türkiye'de Bizans Dönemi Yerleşimi Hakkında Notlar, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, HABİTAT II.* (ss..206-220). İstanbul.
- Galor, K. (2003). Domestic Architecture in Roman and Byzantine Galilee and Golan, *Near Eastern Archeology*, 66, 44-57.
- Gates, C. (2003). *Ancient Cities, The Archaeology of urban life in The Ancient Near East and Egypt, Greece, and Rome.* London.
- Gates, C. (2003). *Ancient cities*, USA.

- Genequand, D. (2006). Umayyad Castles: the Shift from Late Antique Military Architecture to Early Islamic Palatial Architecture. *Muslim Military Architecture in Greater Syria* içinde (ss. 3-25). Boston.
- Gönül, H. (2008). *Batı Anadolu'daki antik Yunan konutu araştırmalarında başlıca konu ve sorunlar*. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimari Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Gönül, H. (2011). Main topics and discussions ancient Greek houses of West Anatolia. *Structural Studies, Repairs and maintenance of heritage architecture XII*, içinde (ss. 61- 73).
- Grimal, P. (1960). *La Civilisation Romaine*. Paris.
- Gürler, B. (1987). *Anadolu'da Roma Dönemi evleri*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Harlow, M., ve Laurence, R. (2002). *Growing Up and Growing Old in Ancient Rome: A Life Course Approach*. London.
- Hermansen, G. (1982). *Ostia. Aspects of Roman City Life*, Canada.
- Hirschfield, Y. (1997). Farms and villages in Byzantine, *Dumbarton Oaks Papers*, 51, 33-71.
- Hoepfner, W., ve Schwander, E. L. (1994). *Haus und Stadt im Klassischen Griechenland*. Deutscher Kunstverlag, München.
- Hoepfner, W. (1996). Klasik dönemde konut ve toplum. *Tarihten Günümüze Anadolu'da konut ve yerleşim içinde* (ss.155-164). İstanbul.

- Karydi, E.W. (1998). *The Greek House; The rise of noble houses in Late Classical Times*, Atina.
- Kolb, F. (1996). Antik Çağ'ın büyük Anadolu yerleşmelerinde konutun rolü, *tarihten günümüze Anadolu'da konut ve yerleşim. HABİTAT I içinde* (ss.146- 154). İstanbul.
- Lawrence, A. W. (1967). *Greek architecture*. London.
- Miller, M.C. (2000). *The Bishop's Palace; Architectura and authority in medieval Italy*. USA.
- Mitchell, S. (1996). Geç Roma Anadolu'sunda Klasik Dönem kent ve yerleşimlerin gelişimi, *Tarihten günümüze Anadolu'da konut ve yerleşme, HABİTAT II.* (ss..193- 205). İstanbul.
- Mörel, A. (2010). *Dağlık Kilikia bölgesinde Özköy antik yerleşimi: Arkeolojik buluntular, bölgesel yerleşim düzenlemeleri ve tarımsal organizasyon açısından incelenmesi*. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Naumann, R. (1975). *Eski Anadolu mimarlığı*. TTK.
- Nevett, L. C. (1996). *House and society in ancient Greek world*. Cambridge.
- Norwich, J. J. (2009). *Croatia, Aspects of Art, Architectura and Cultural heritage*. China.
- Price, N. S. (1997). The Roman villa at Piazza Armenia, *The conservation of archeological sites in the Mediterranean region içinde* (ss.. 65- 92), Los Angeles.
- Tate, G., ve Naccache, A. (1990). Le Village Antique de Deir Sunbul, *TOME LI içinde* (ss. 371-490). Melanges de L'Université Saint-Joseph. Beyrut.

Tekçam, T. (2007). *Arkeoloji sözlüğü*, İstanbul.

Tiryaki, A. (1999). *Dağlık Kilikia'da Karakabaklı Bizans yerleşiminin ev mimarisi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Tomlinson, R. A. (2003). *Yunan mimarlığı*, İstanbul.

Uyterhoeven, I. (2007). Housing in Late Antiquity: thematic perspectives, *Housing in Late Antiquity* içinde (ss.. 25- 66), Boston.

Ward- Perkins. J.B. (1994). *Roman İmperial architecture*. Yale University Press..

İNTERNET KAYNAKLARI

Hungarian Centre and European International Studies Center University of Szeged, Erişim Tarihi 15.04.2013, <http://www2.arts.u-szeged.hu/hungarianstudies/> .

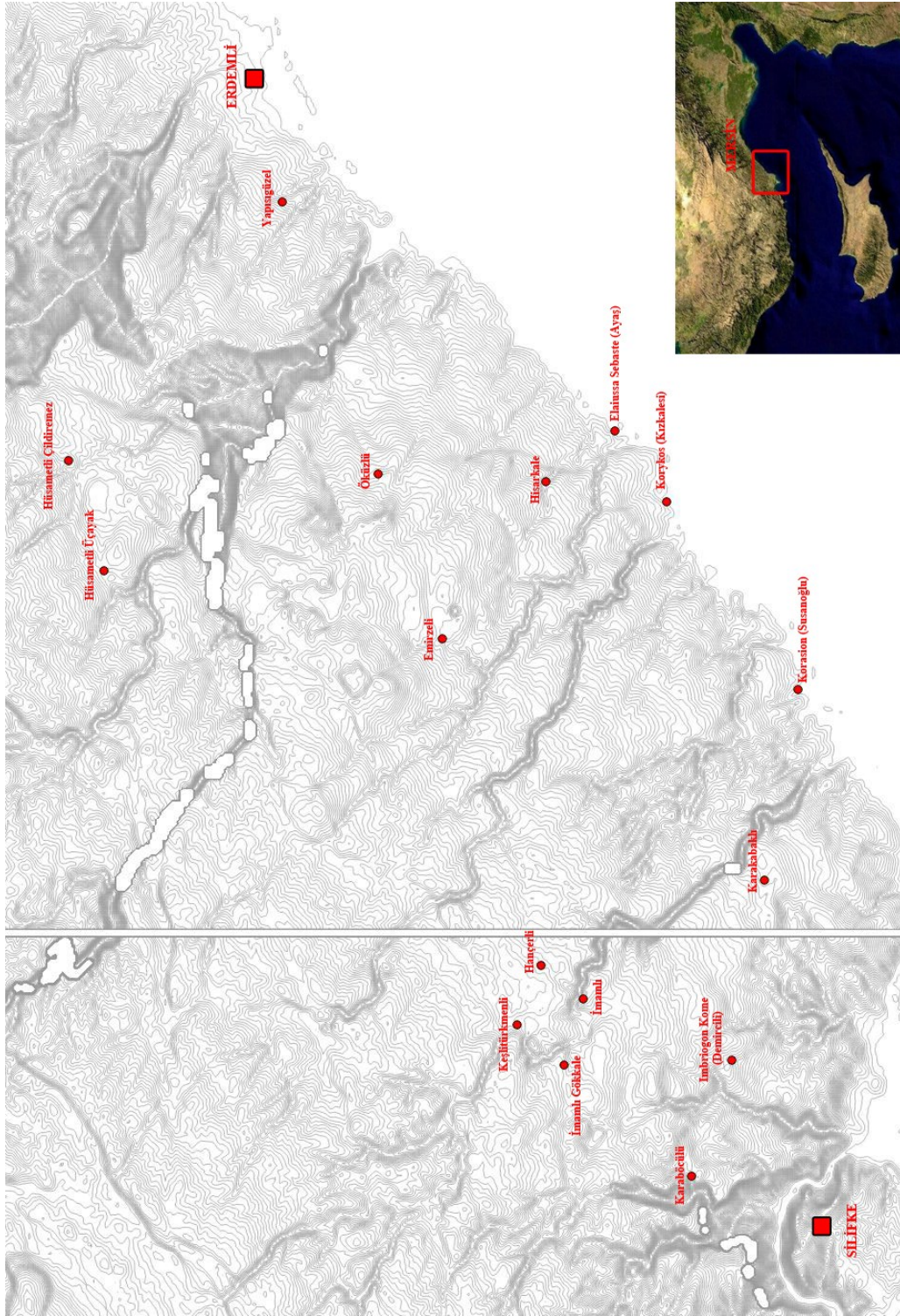

Fig. 1 Dağlık Kilikia Bölgesi Haritası

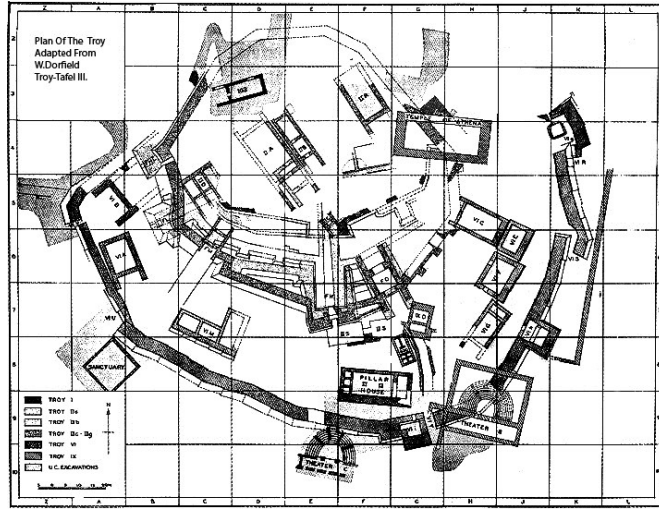

Fig. 2 Troia Kent Planı
(Alıntı Yeri: Akurgal, 1996: 122)

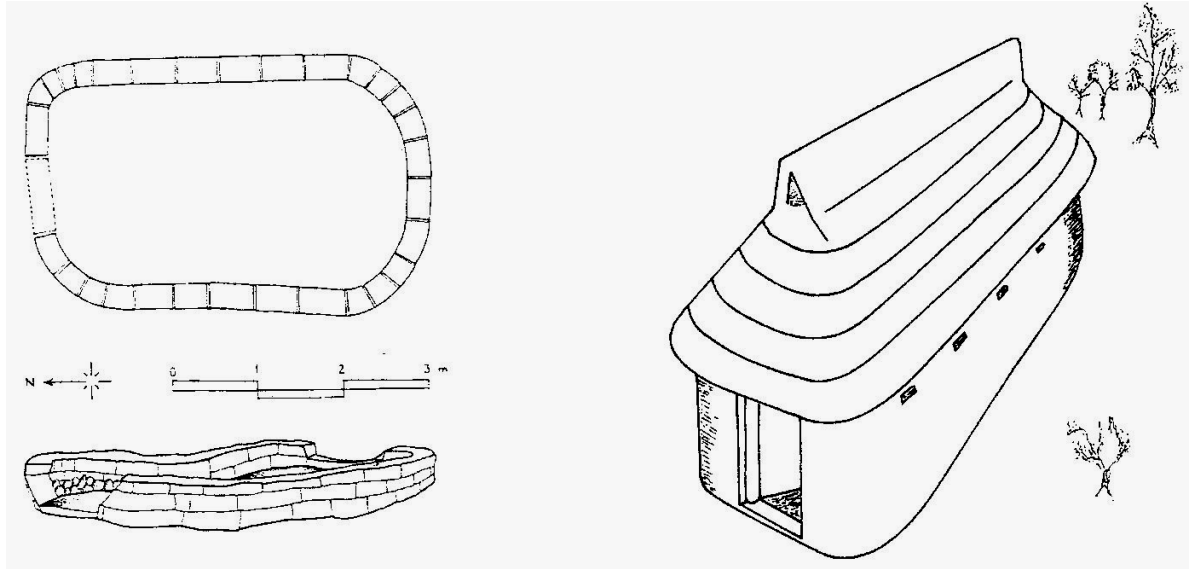

Fig. 3 Oval Ev rekonstrüksiyon (Alıntı Yeri: Akurgal, 1996: 125)

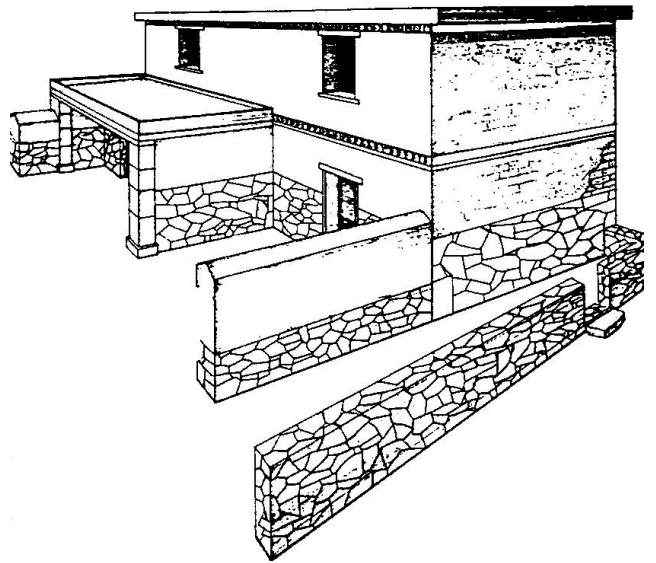
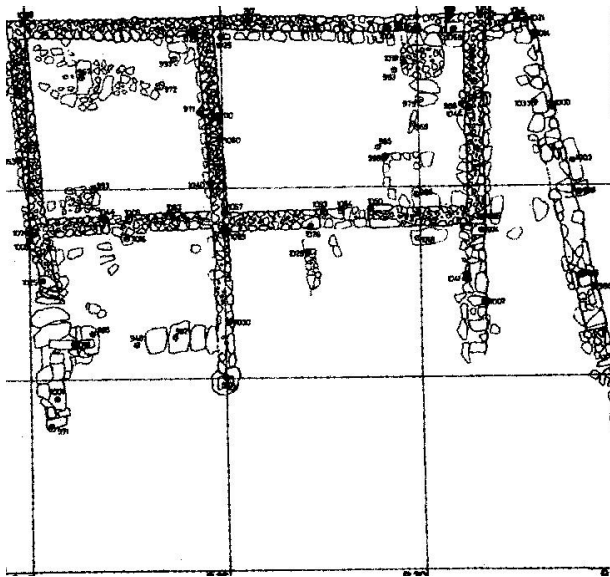

Fig. 4 Çifte Megaron rekonstrüksiyon (Alıntı Yeri: Akurgal, 1996: 132)

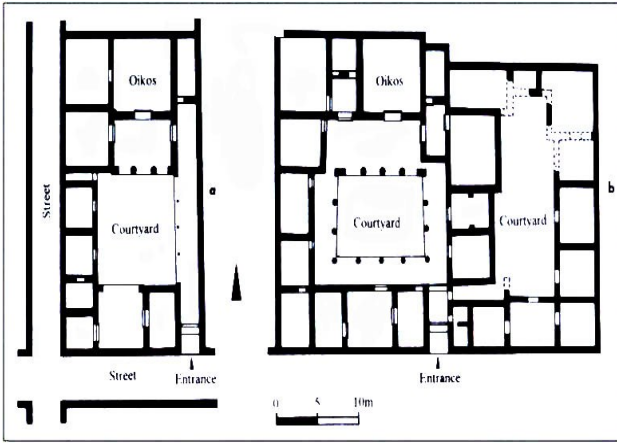

Fig. 5 Priene Konut planı.
(Alıntı Yeri: Gates, 2003: 268)

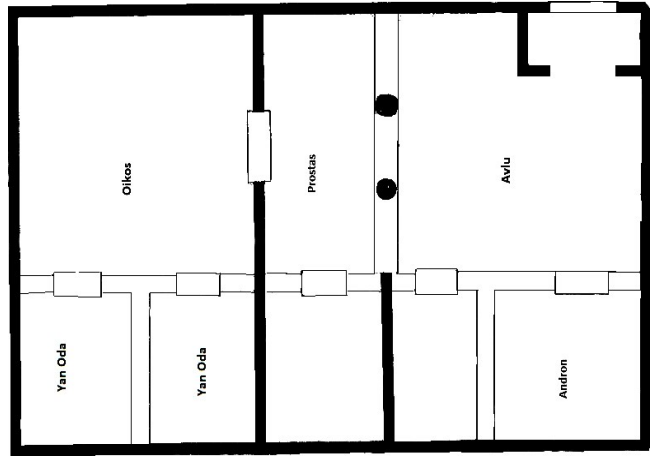

Fig. 6 Prosta konut planı
(Alıntı Yeri:Gönül, 2011: 62)

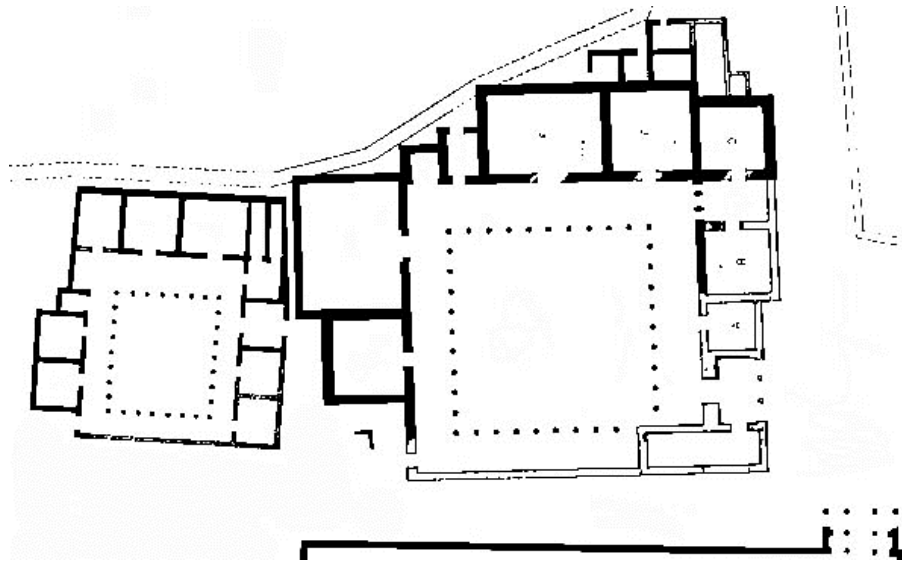

Fig. 7 Pergamon; Kral Sarayları (Alıntı Yeri: Gürler, 1987: Şekil 1)

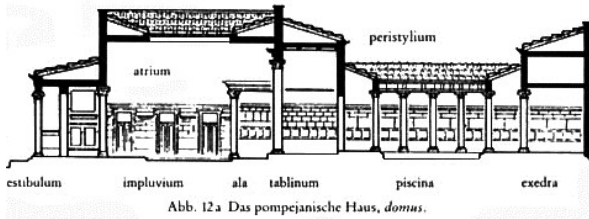

Abb. 12a Das pompejanische Haus, domus.

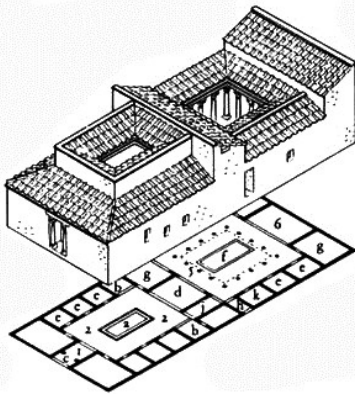

Fig. 8 Roma ideal konut planı
(Alıntı Yeri: Brödner, 1989: 51)

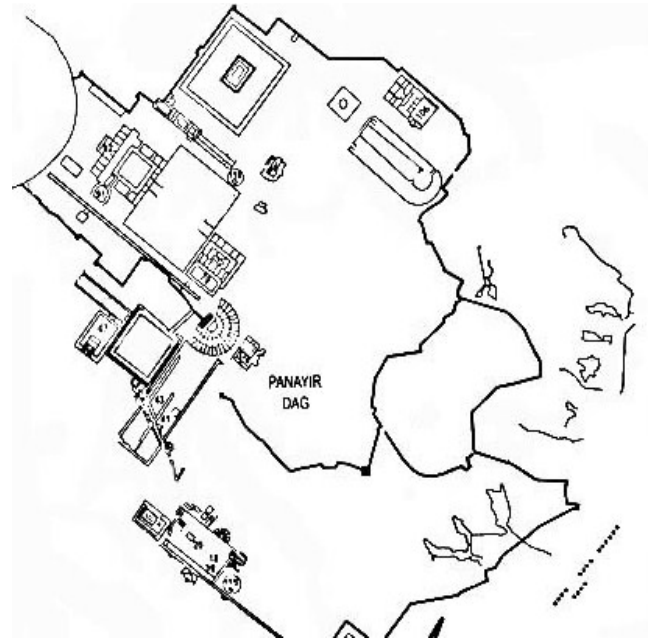

Fig. 9 Ephesos kent planı
(Alıntı Yeri: Brands, 2003: Taf. 3)

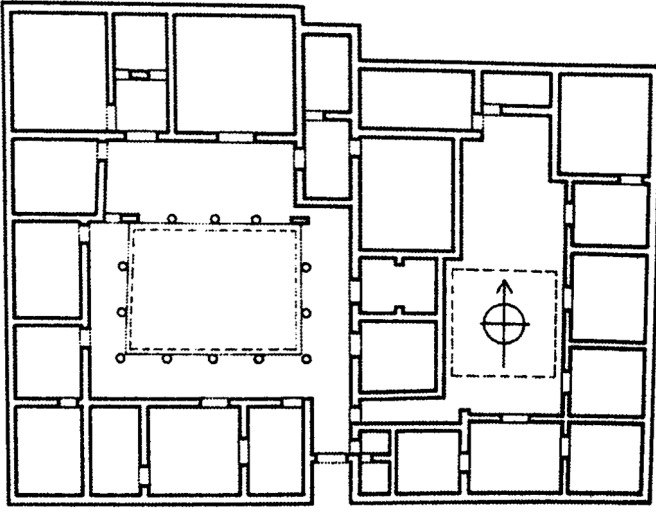

Fig. 10 *Peristyl* plan (Priene)
(Alıntı Yeri: Gürler, 1987 : Şekil 15)

Fig. 11 *Oikos* plan
(Alıntı Yeri: www.arts.u.szeged.hu)

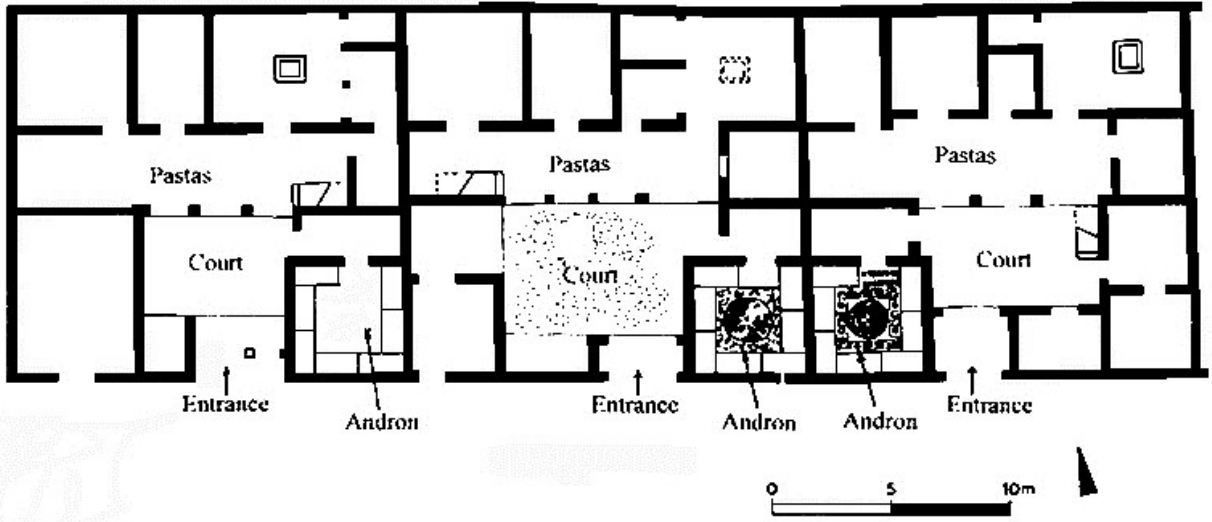

Fig.12 Olynthos, *pastas* planlı konutlar (Alıntı Yeri: Gates, 2003 : 269)

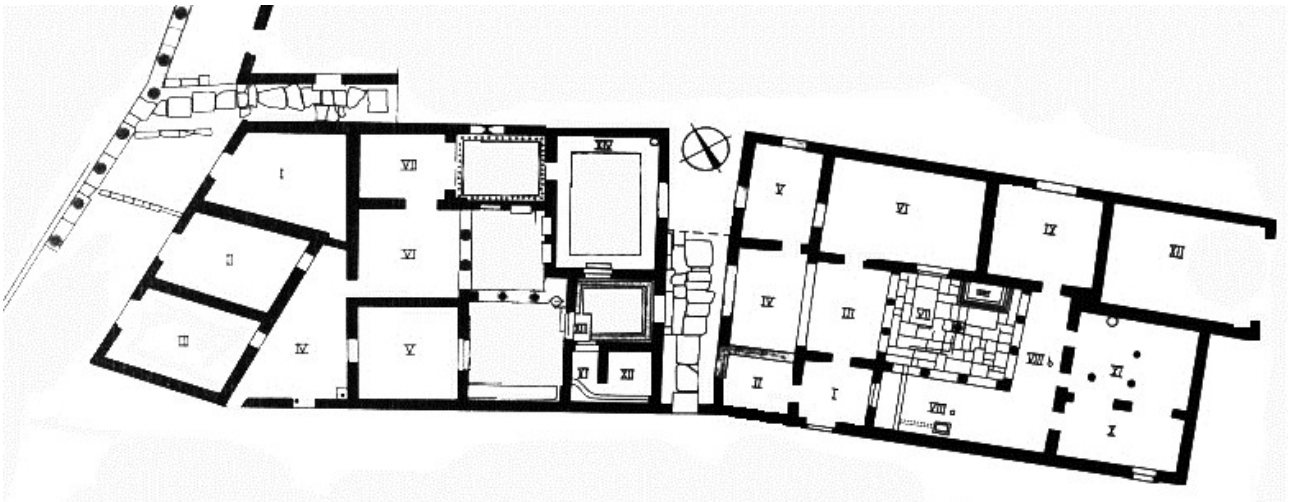

Fig. 13 Tam olmayan *peristyl* avlulu konutlar (Alıntı Yeri: Gürler, 1987: Şekil 23)

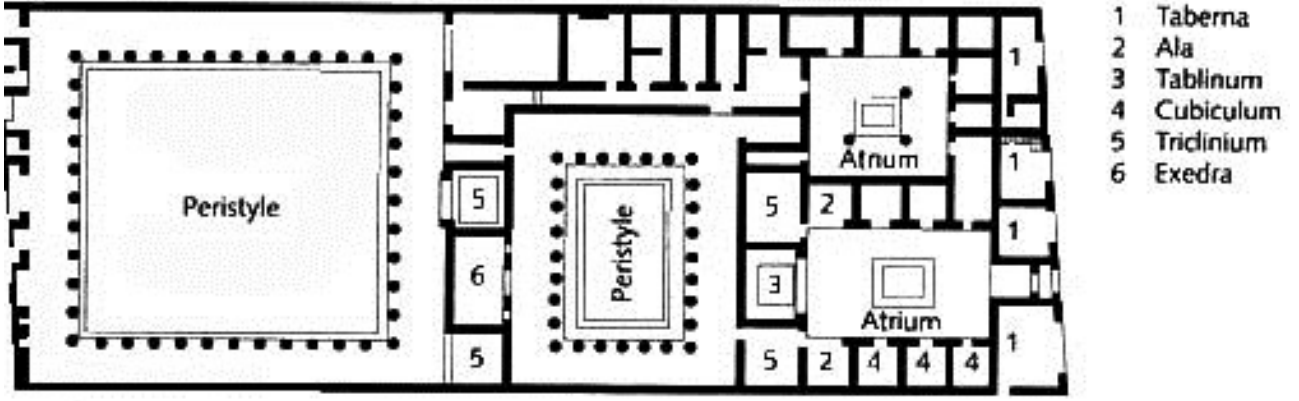

Fig. 14 Çift *Peristyl*li Konut (Alıntı Yeri: Harlov ve Laurance, 2002: 26)

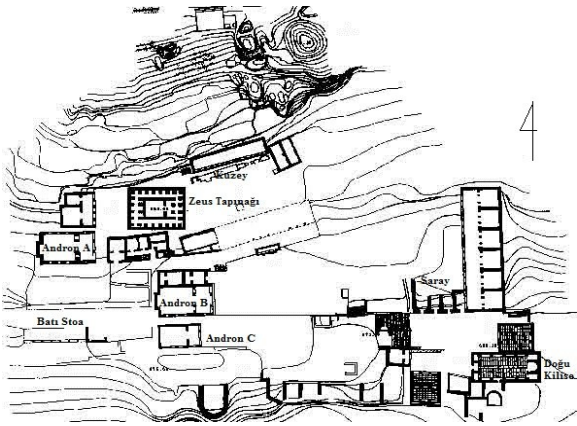

Fig. 15 Labranda kent planı
(Alıntı Yeri: Gürler, 1987: Şekil 19)

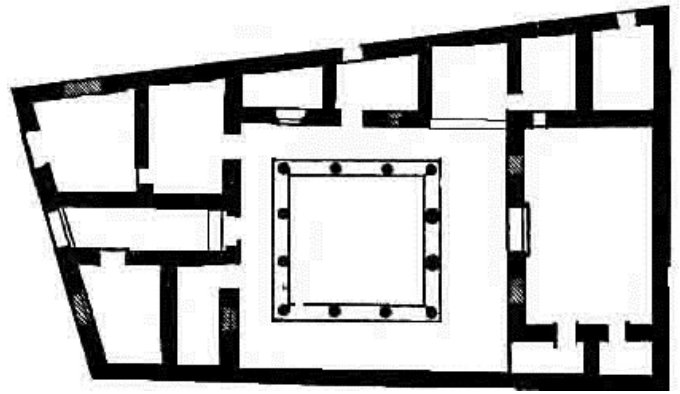

Fig. 16 *Peristyl Atrium* Tip-Delos.
(Alıntı Yeri: Vitruvius, 2005: 171)

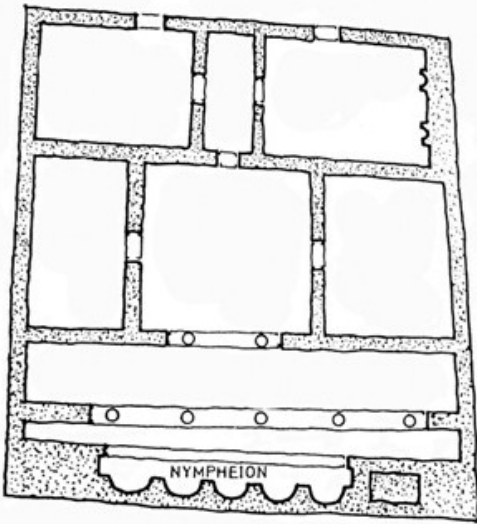

Fig. 17 *Triklinium*-Sütunlu *Portik-Nymphaeum* düzenlemesine sahip konut planı (Pyskhe'nin Gemisi Konutu).
(Alıntı Yeri: Gürler, 1987: Şekil 72)

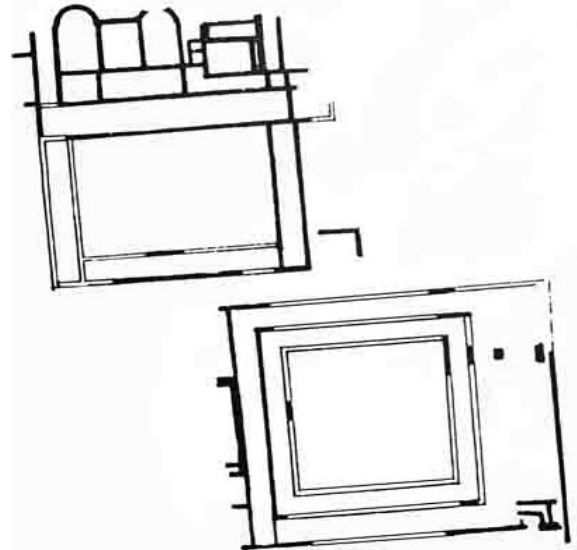

Fig. 18 Büyük avlu düzenlemesine sahip konut planı (Seleukeia Pieria).
(Alıntı Yeri : Gürler, 1987: Şekil 83)

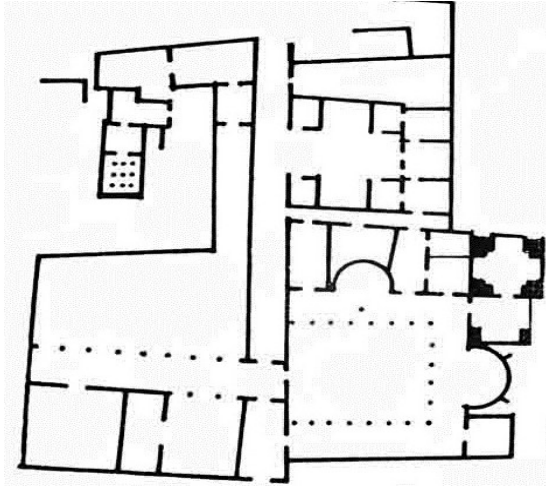

Fig. 19 Merkezi avluyu üç tarafından çevreleyen mekânlara sahip konut planı (Daphne Villa)
(Alıntı Yeri: Gürler, 1987 : Şekil. 79)

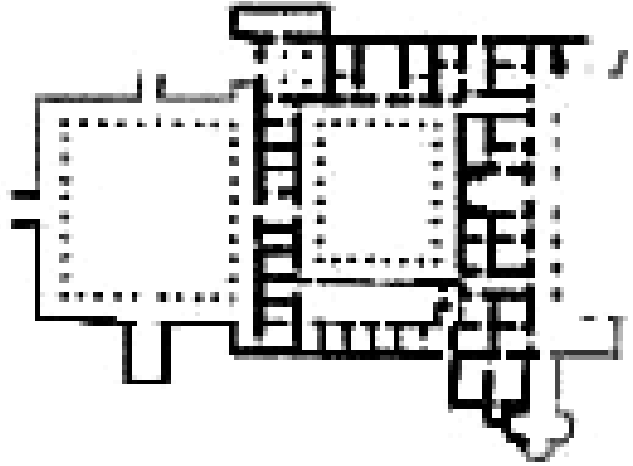

Fig. 20 Dux Sarayı-Dura Europos
(Alıntı Yeri: Genequand, 2006 : 23)

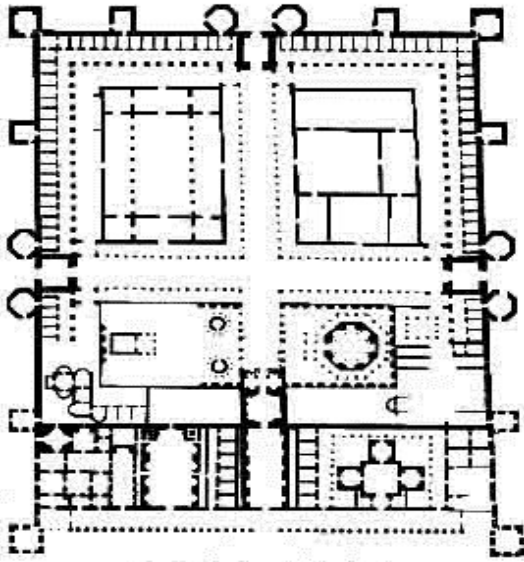

Fig. 21 Diokletian Sarayı Planı
(Alıntı yeri: Norwich, 2009 : 53)

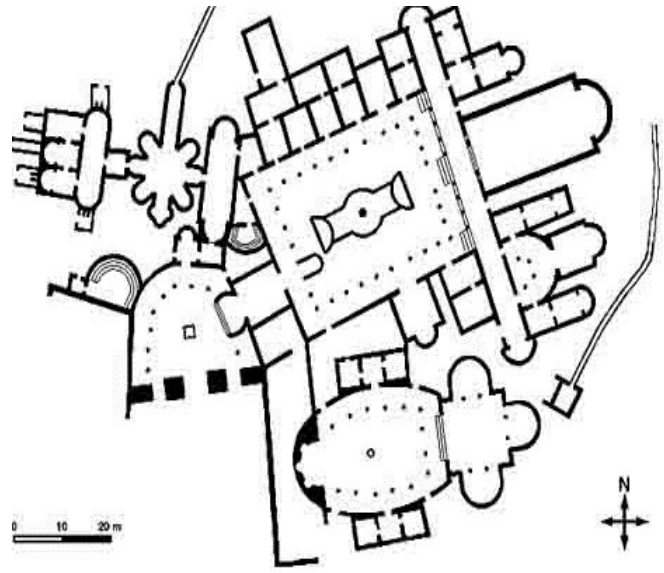

Fig. 22 Villa del Casale Planı
(Alıntı Yeri: Price, 1997: 67)

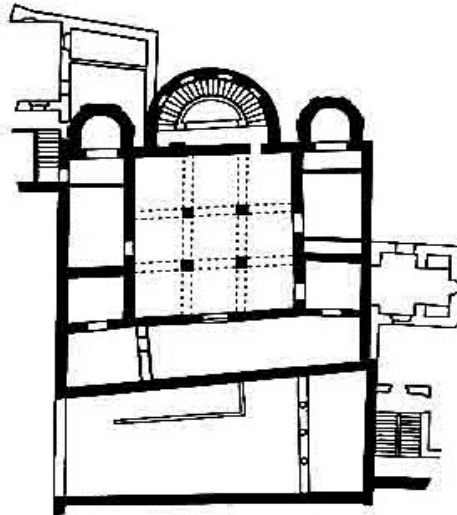

Fig. 23 Parenzo Episcoipa Planı (Alıntı Yeri: Miller, 2000 : 37)

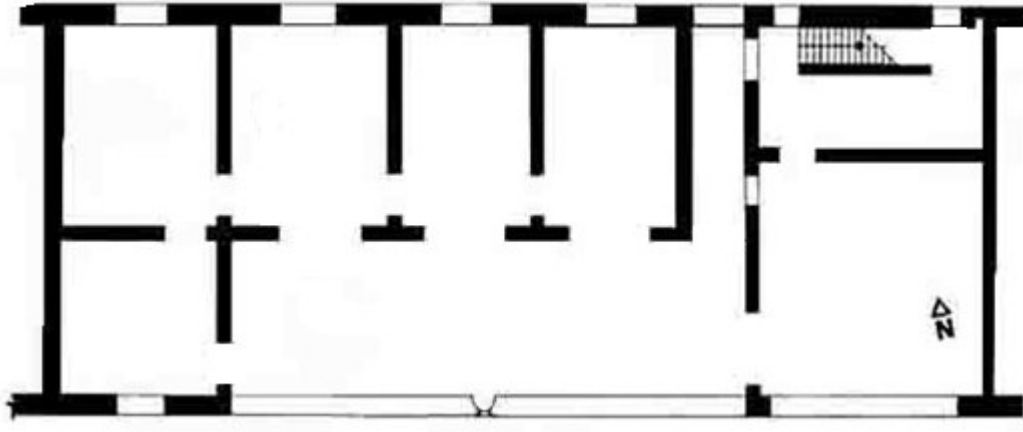

Fig. 24 Ostia Roma Dönemi Apartman Planı (Alıntı Yeri: Hermansen, 1982 : 40)

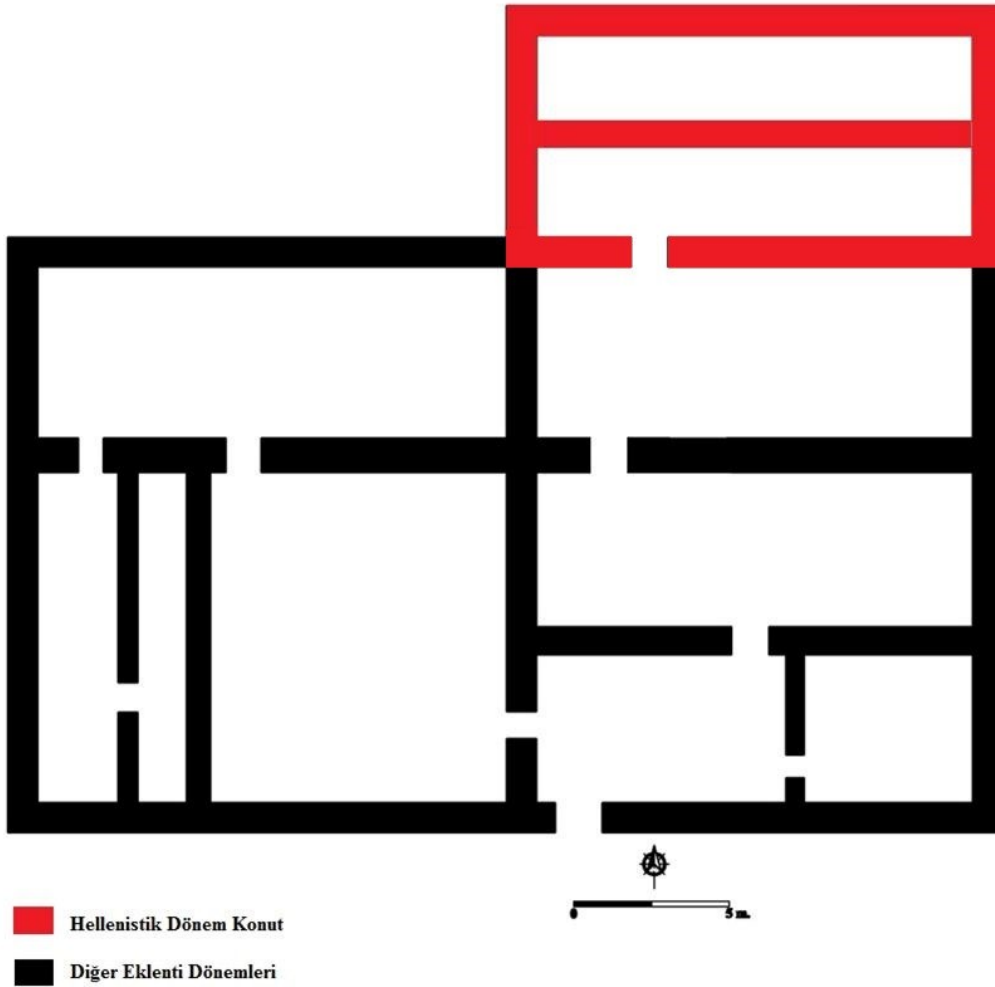

Fig. 25 Karaböcülü Hellenistik Dönem Konut krokisi

**Fig. 26 Kraböcülü 1 Nolu Konutun
ön cephesi**

**Fig. 27 Karaböcülü 1 Nolu Konut
duvar örgüsü**

**Fig. 28 Karaböcülü 1 Nolu Konut
Roma Döneminde taş plaka döşenmiş
avlusu**

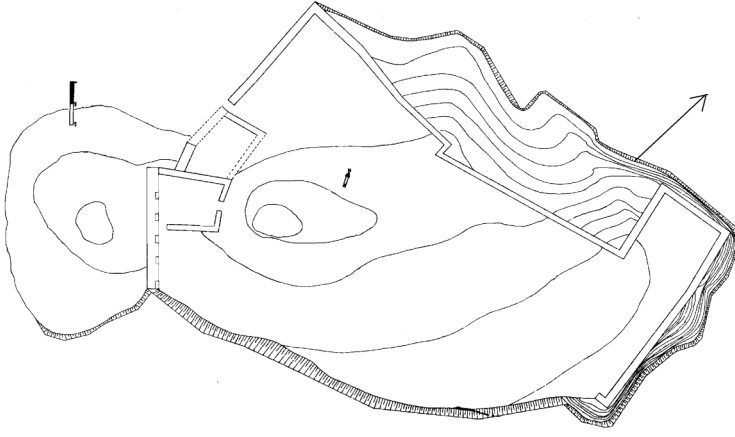
Fig. 29 Karaböcülü 1 Nolu Konut, arşitravlar

**Fig. 30 Karaböcülü 1 Nolu Konutun kapı
lentosu üzerindeki kabartmalar**

**Fig. 31 Karaböcülü 1 Nolu Konutun
önünde kapı lentosu üzerinde bulunan
Menorah kabartması**

(Alıntı Yeri: Durugönül, 1997: 47)

Fig. 32 Hisarkale konut planları

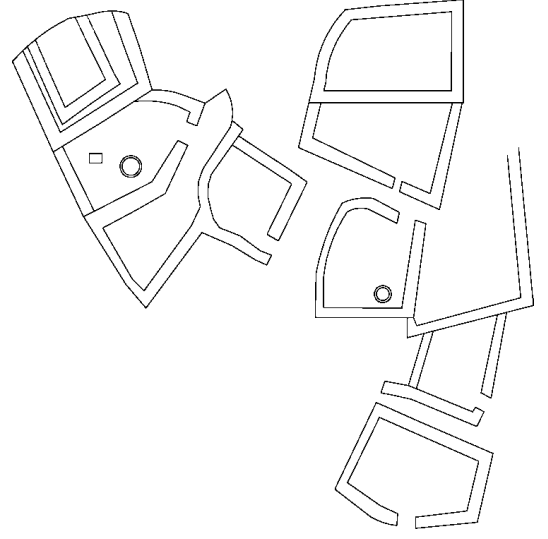

Fig. 33 Hisarkale genel görünüm

Fig. 34 Hisarkale yapılar

Fig. 35 Hisarkale, duvar örgüsü

Fig. 36 Hisarkale, sokak oluşumu

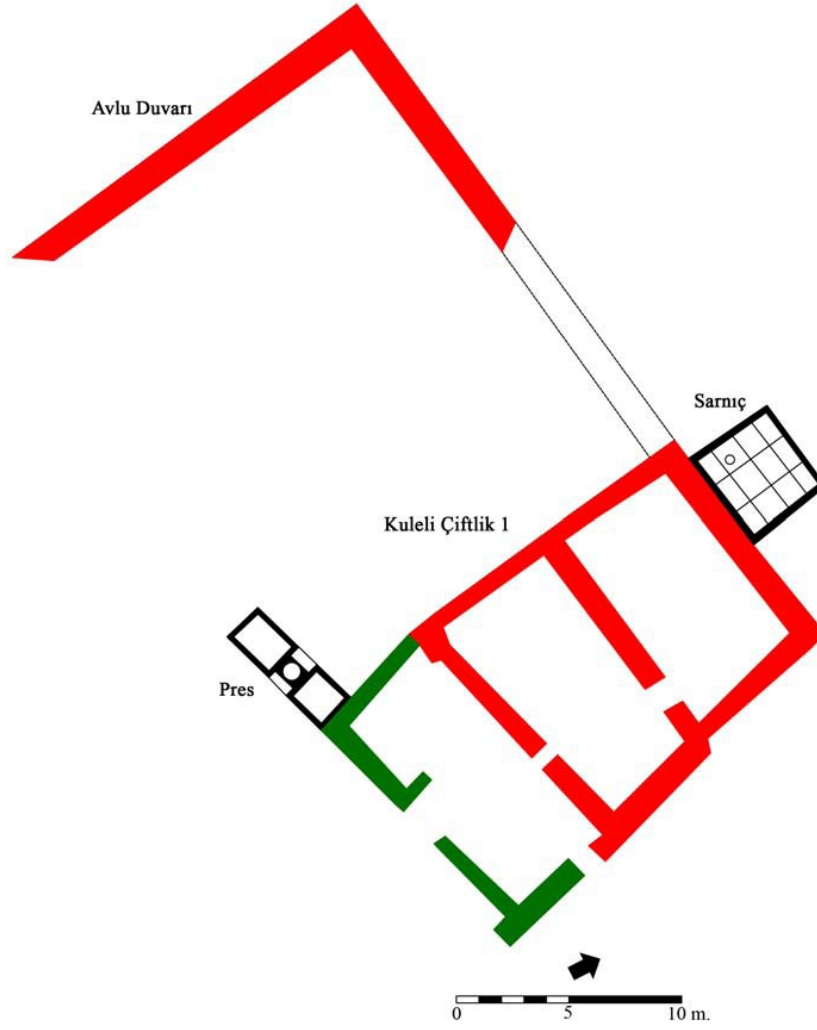

Fig. 37 Özköy Hellenistik Konut Planı (Alıntı Yeri: Mörel, 2010 : Fig. 5)

Fig. 38 Özköy Hellenistik Konut, dıştan görünüm (Alıntı Yeri: Mörel, 2010: Fig. 8)

Fig. 39 Özköy Hellenistik Konut, avlu duvarı (Alıntı Yeri: Mörel, 2010: Fig. 10)

Fig. 40 Özköy Hellenistik Konuta eklenen Mekân 3 içerisindeki kemerli niş (Alıntı Yeri: Mörel, 2010: Fig. 9)

Fig. 41 Özköy Hellenistik Konut, sarnıç (Alıntı Yeri: Mörel, 2010: Fig. 11)

Fig. 42 Hançerli Hellenistik Kule

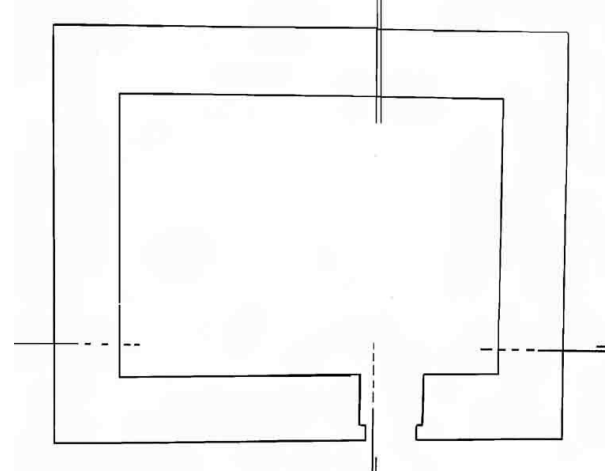

Fig. 43 Hançerli Kule Plan (Alıntı Yeri: Durugönül, 1997: Abb.1)

Fig. 44 İmamlı Hellenistik Kule (Alıntı Yeri: Durugönül, 1997: Abb.7)

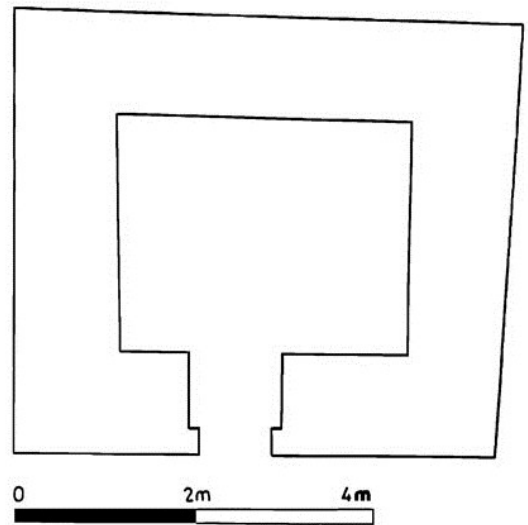

Fig. 45 İmamlı Kule Plan (Alıntı Yeri: Durugönül, 1997: Abb.7)

Fig. 46 Gücük Hellenistik Kule

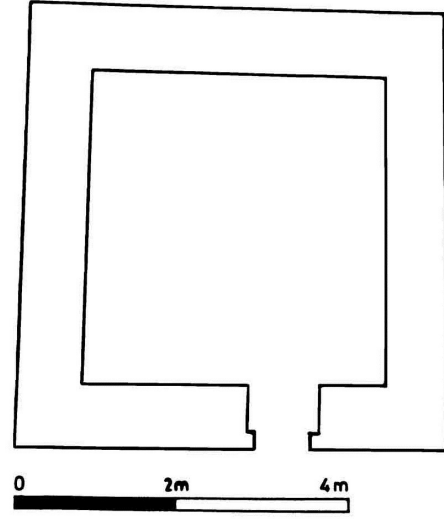

Fig. 47 Gücük Kule Plan
(Alıntı Yeri: Durugönül, 1997: Abb.10)

Fig. 48 Korykos Hellenistik Yapılar
(Alıntı Yeri: Aşkın, 2010: 88)

Fig. 49 Korykos Hellenistik Kule-Sarnıç
(Alıntı Yeri: Aşkın, 2010: 88)

Fig. 50 Korykos Hellenistik Mezar M21
(Alıntı Yeri: Aşkın, 2010: 89)

Fig. 51 Korykos Hellenistik Mezar M24
(Alıntı Yeri: Aşkın, 2010: 89)

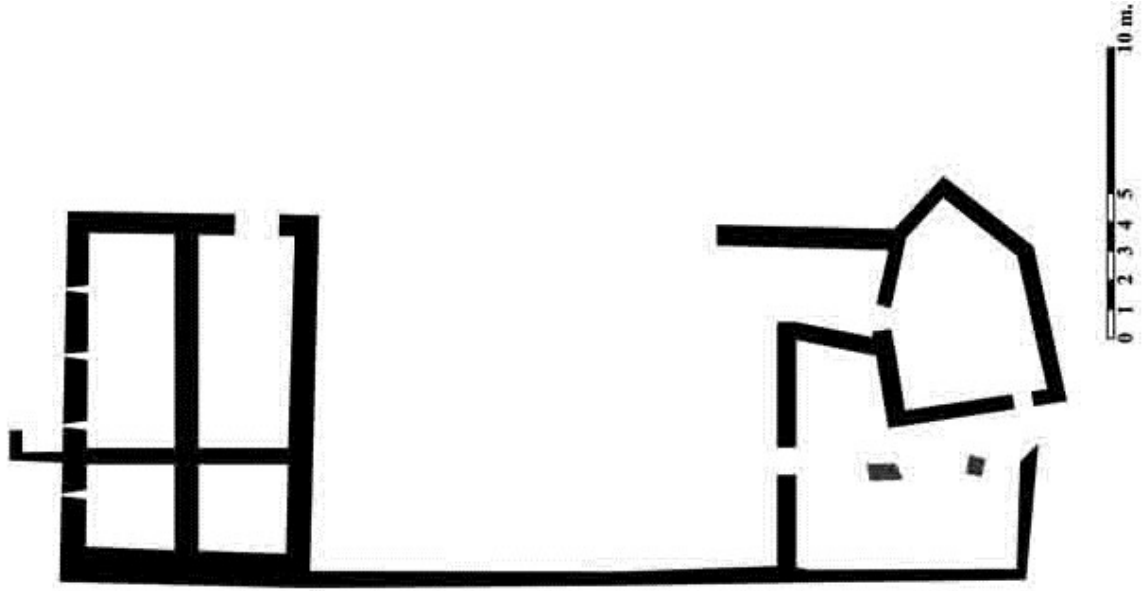

Fig. 52 Karakabaklı Çiftlik Evi Plan (Alıntı Yeri: Aydınöğlu, 2010 : 280)

Fig. 53 Karakabaklı Çiftlik Evi

**Fig. 54 Karakabaklı Çiftlik Evi,
ikinci kat görünüm**

**Fig. 55 Karakabaklı Çiftlik Evi,
iç mekân kemerler**

**Fig. 56 Karakabaklı Çiftlik Evi, güney cephe
(Alıntı Yeri: Aydınöğlu, 2010: 280)**

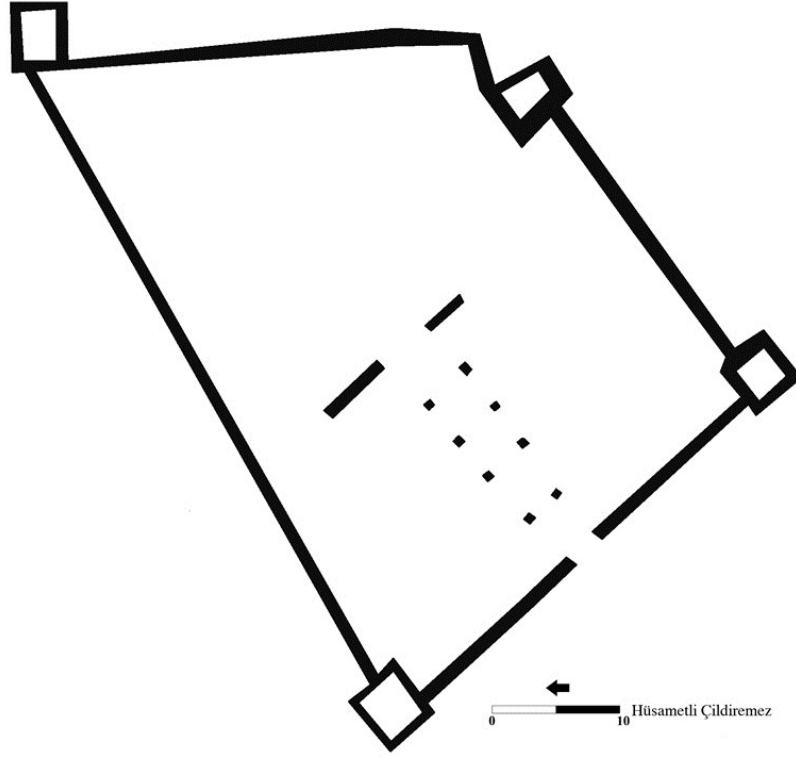

Fig. 57 Hüsametli Çildiremez Çiftlik Evi Plan (Alıntı Yeri: Aydınoğlu, 2010: 268)

Fig. 58 Hüsametli Çildiremez Çiftlik Evi, genel görünüm.

Fig. 59 Hüsametli Çildiremez Çiftlik Evi içerisindeki kemer

Fig. 60 Hüsametli Çildiremez Çiftlik Evi, duvar örgüsü

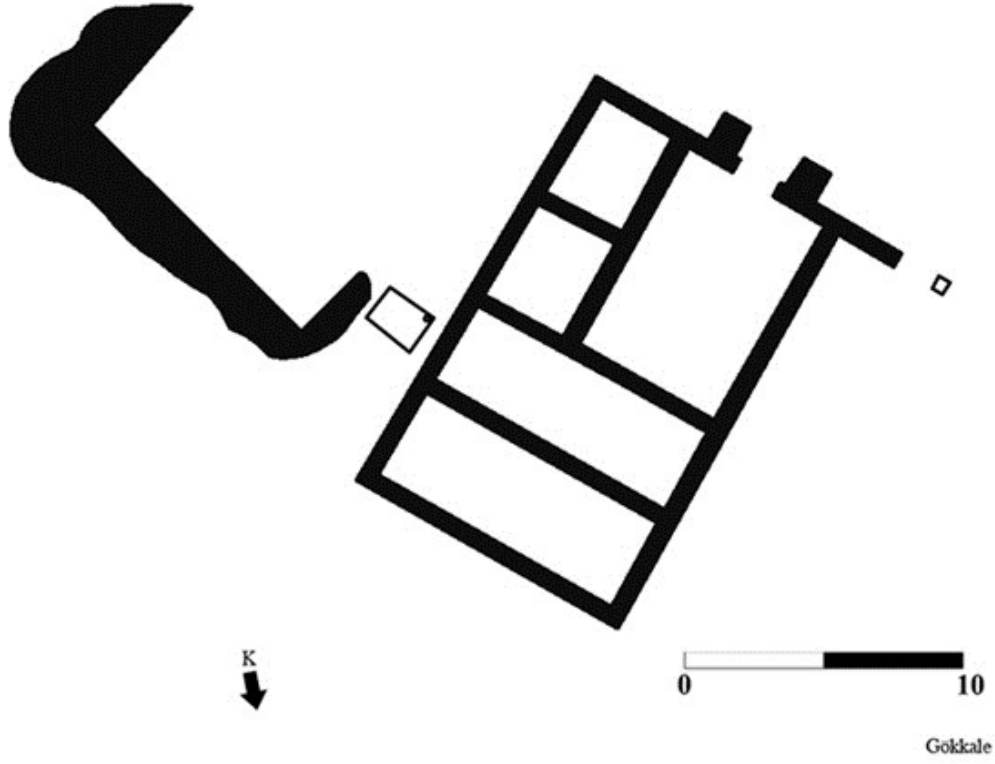

Fig. 61 İmamlı Gökkale Çiftlik Evi Plan (Alıntı Yeri: Aydınoğlu, 2010: 276)

Fig. 62 İmamlı Gökkale Çiftlik Evi

Fig. 63 İmamlı Gökkale Çiftlik Evi, üst kat pencereler

Fig. 64 İmamlı Gökkale Çiftlik Evi, üzeri avlu olarak kullanılan sarnıç

Fig. 65 İmamlı Gökkale Çiftlik Evi, duvar örgüsü

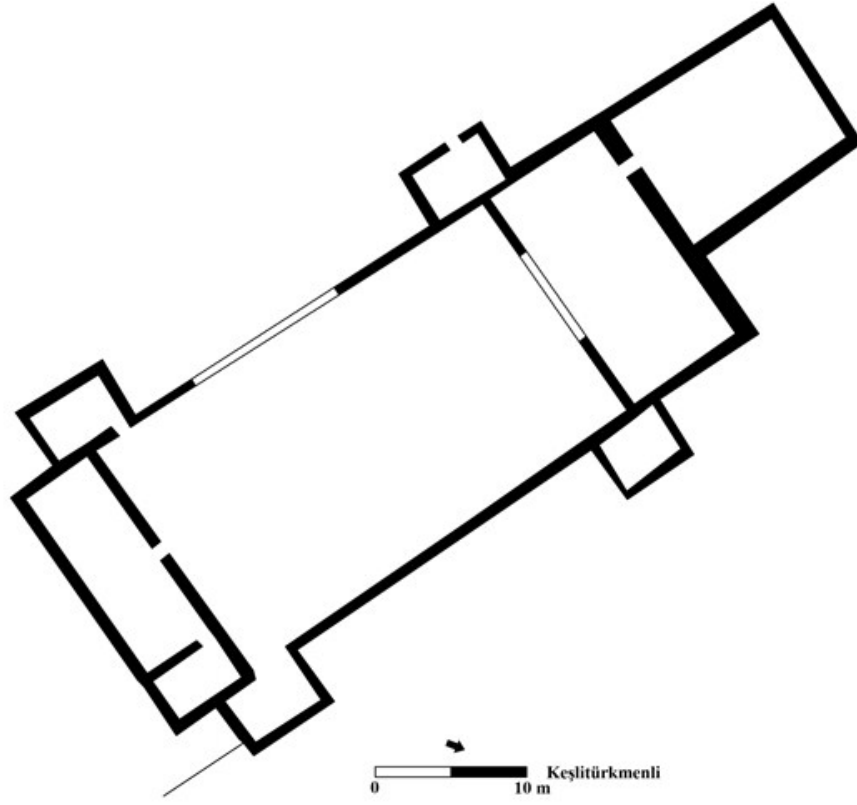

Fig. 66 Keşlitürkmenli Çiftlik Evi Plan (Alıntı Yeri: Aydınöğlu, 2010: 278)

Fig. 67 Keşlitürkmenli Çiftlik Evi

Fig. 68 Keşlitürkmenli Çiftlik Evi, avlu (Alıntı Yeri: Aydınöğlu, 2010: 279)

Fig. 69 Keşlitürkmenli Çiftlik Evi, kule yapısı

Fig. 70 Keşlitürkmenli Çiftlik Evi, duvar örgüsü

Fig. 71 Özköy Çiftlik Evi, dıştan görünüm
(Alıntı Yeri: Mörel, 2010: Fig. 19)

Fig. 72 Özköy Çiftlik Evi, duvar örgüsü ve mazgal
(Alıntı Yeri: Mörel, 2010: 22)

Fig. 73 Karaböcülü Peristyl Avlulu Konut

Fig. 74 Karaböcülü Peristyl Avlulu Konut, sütunlar

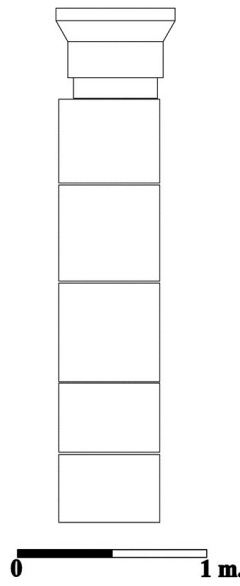

Fig. 75 Blok Sütun Çizim

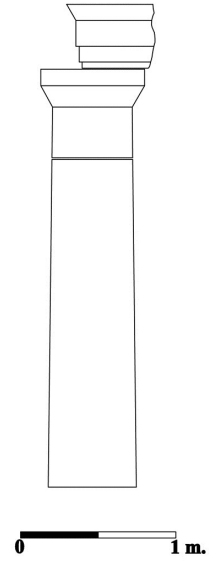

Fig. 76 Yuvarlak Sütun Çizim

Fig. 77 Karaböcülü *Peristyl* Avlulu Konut, arşitrav parçaları

**Fig.78 Karaböcülü Peristyl Avlulu Konut-
lento üzerinde ki Labut Kabartması**

Fig. 79 Emirzeli Peristyl Avlulu Konut

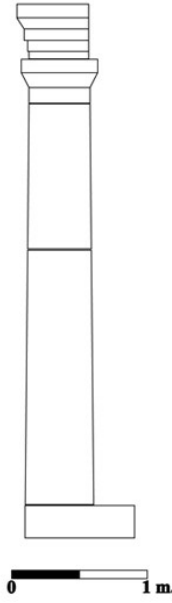

Fig. 80 Emirzeli Peristyl Avlulu Konut, sütun çizim

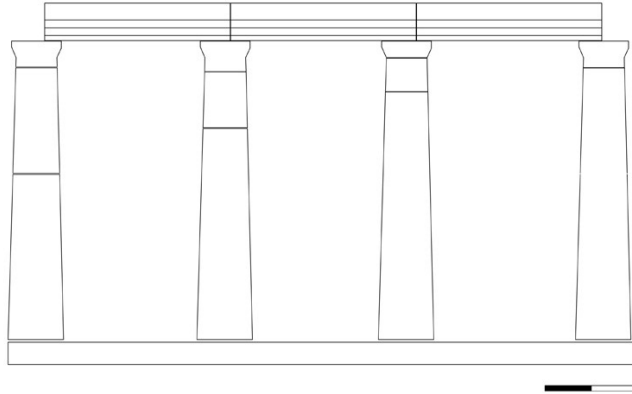

Fig. 81 Emirzeli Peristyl Avlulu Konut-Persityl çizim

Fig. 82 Imbrigion Kome Peristyl Avlulu Konut

Fig. 83 İmbrigion Kome Peristyl Avlulu Konut, kapı lentosu üzerindeki kabartmalar

Fig. 84 İmbrigion Kome Peristyl Avlulu Konut, arşitrav frizleri

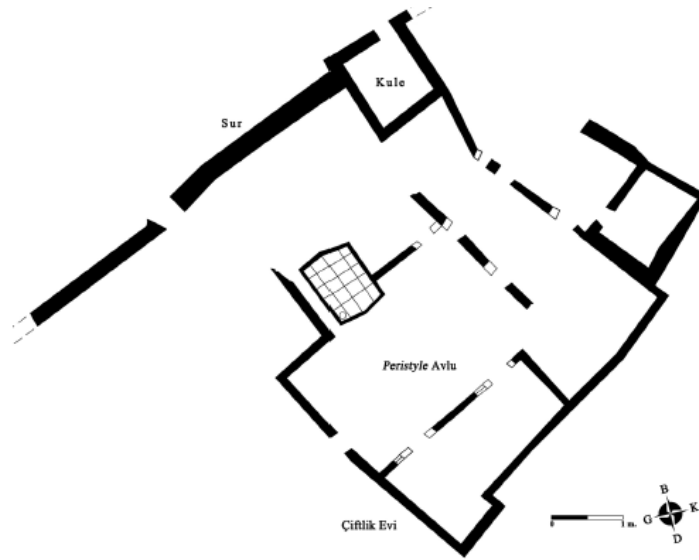

Fig. 85 Pashı Peristyl Avlulu Konut Plan

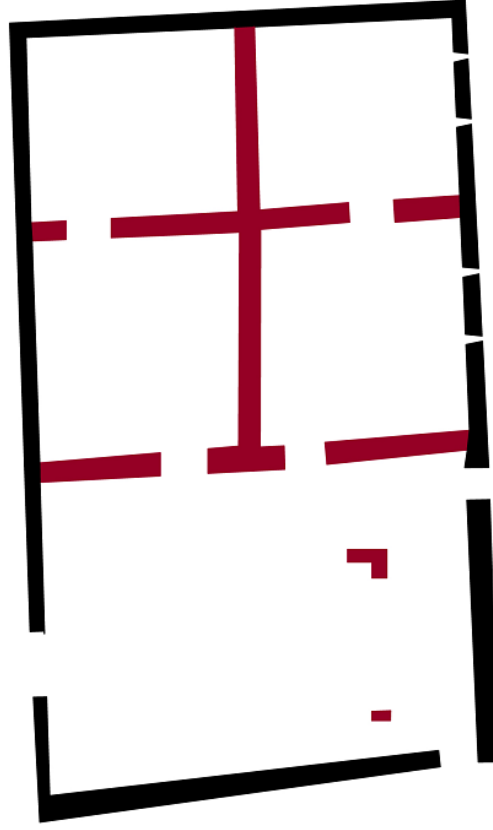
Fig. 86 Pashı Peristyl Avlulu Konut

Fig. 87 Pashı Peristyl Avlulu Konut, portiğe açılan kapılar

Fig. 88 Pashı Peristyl Avlulu Konut, sarnıç ve avluya bakan duvarda bulunan çeşme yapısı

0 1 2 3 4 5 10 m.

Fig. 89 Karakabaklı 3 Nolu Konut Plan (Alıntı Yeri: Çakmak, 2010 : 38)

**Fig. 90 Karakabaklı 3 Nolu Konut, ön giriş
(Alıntı Yeri: Çakmak, 2010: 39)**

**Fig. 91 Karakabaklı 3 Nolu Konut, avlu ve
sütun parçaları**

Fig. 92 Karakabaklı 3 Nolu Konut, iç mekân kapılar ve nişler

Fig. 93 Karakabaklı 3 Nolu Konut, sarnıç/Pythos?

Fig. 94 Karakabaklı 3 Nolu Konut, duvar örgüsü

Fig. 95 Karakabaklı 3 Nolu Konut, iç mekânlar ve duvar örgüsü

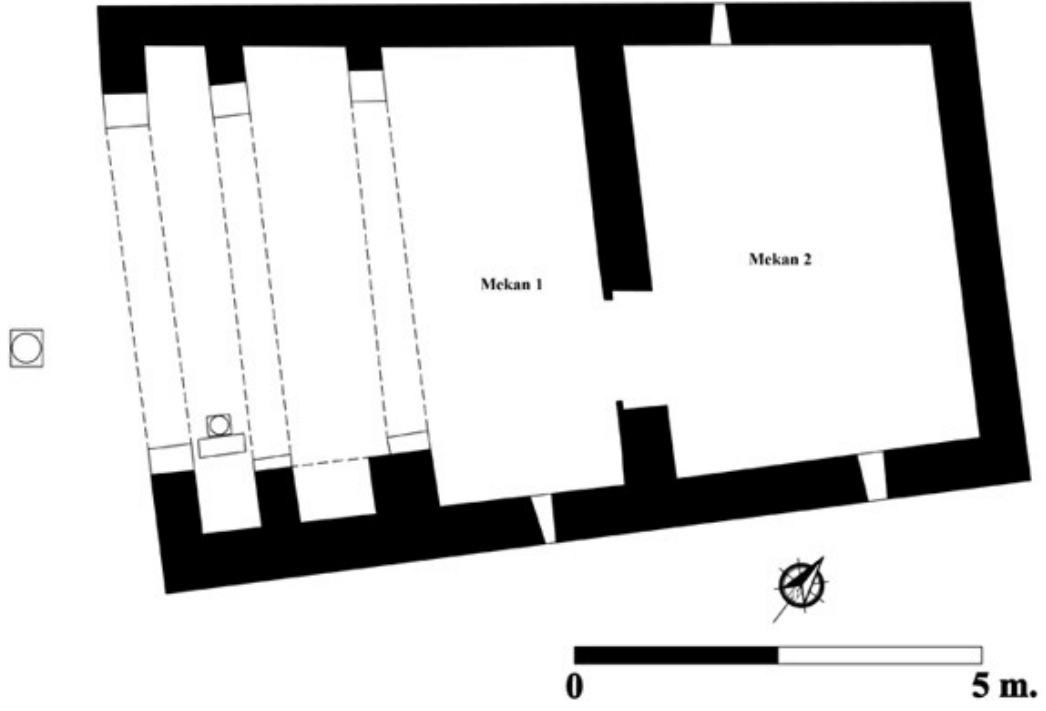

Fig. 96 Karakabaklı 1 Nolu Konut Plan

Fig. 97 Karakabaklı 1 Nolu Konut

Fig. 98 Karakabaklı 1 Nolu Konut, ön avlu içerisinde bulunan kemer ayağı

Fig. 99 Karakabaklı 1 Nolu Konut, avlu içerisinde ki nişli yapı

Fig. 100 Karakabaklı 1 Nolu Konut, iç mekânlar

Fig. 101 Karakabaklı 1 Nolu Konut, duvar örgüsü

Fig. 102 Karakabaklı 1 Nolu Konuta sonradan eklenen duvarlar

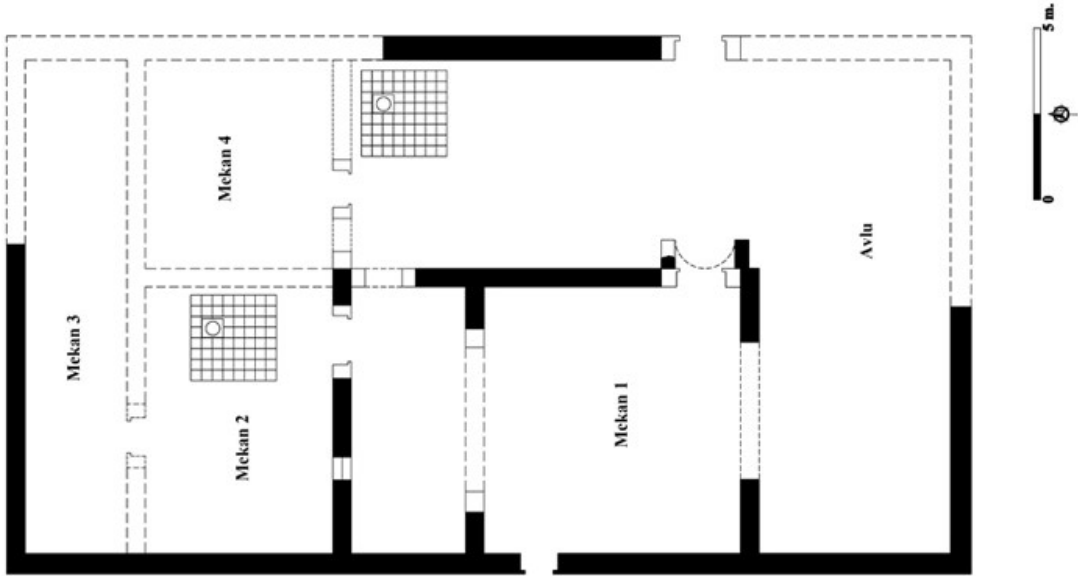

Fig. 103 Karakabaklı 2 Nolu Konut Kroki

Fig. 104 Karakabaklı 2 Nolu Konut

Fig. 105 Karakabaklı 2 Nolu Konut, giriş kapısı (Doğu)

**Fig. 106 Karakabaklı 2 Nolu Konut,
kemerli giriş**

**Fig.107 Karakabaklı 2 Nolu Konut,
iç mekânlar**

**Fig. 108 Karakabaklı 2 Nolu Konut,
Mekân 1**

**Fig. 109 Karakabaklı 2 Nolu Konut,
Mekân 1 kemerli niş**

**Fig.110 Karakabaklı 2 Nolu Konut,
ikinci kat ikiz pencere ve kapı açıklığı**

**Fig. 111 Karakabaklı 2 Nolu Konut,
iç mekân duvar örgüsü**

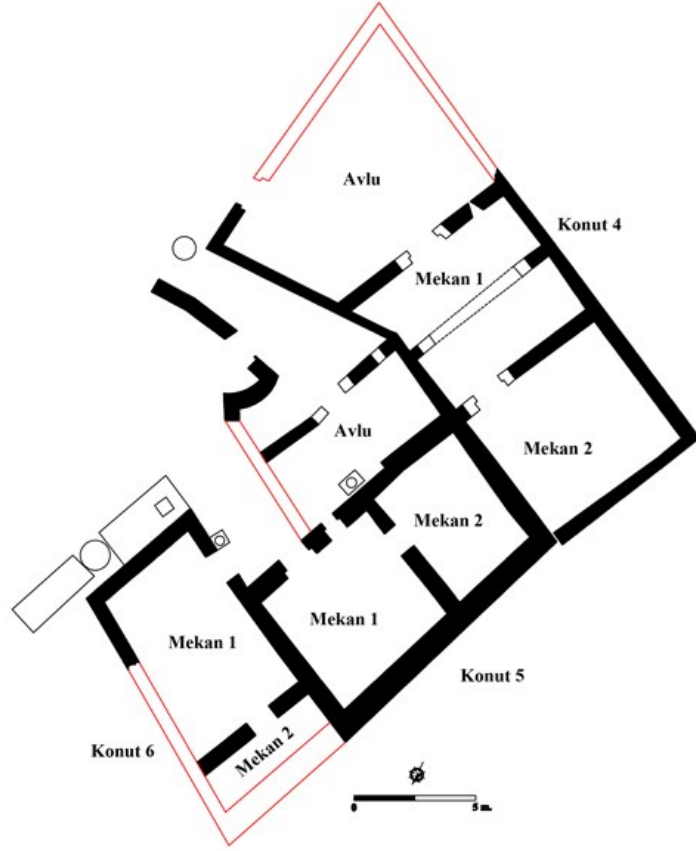

Fig. 112 Karakabaklı 4-5 ve 6 Nolu Konutların Planı

Fig. 113 Karakabaklı 4 Nolu Konut

Fig. 114 Karakabaklı 4 Nolu Konut, duvar örgüsü

Fig. 115 Karakabaklı 4 Nolu Konut, Mekân 1

Fig. 116 Karakabaklı 5 Nolu Konut ve Karakabaklı 4 Nolu Konut un birleştiği duvarın köşesi

Fig. 117 Karakabaklı 5 Nolu Konut, duvar örgüsü

Fig. 118 Karakabaklı 6 Nolu Konut, duvar örgüsü

Fig. 119 Karakabaklı 6 Nolu Konut, sarnıçlar

Fig. 120 Karakabaklı 6 Nolu Konut, sarnıç ağız

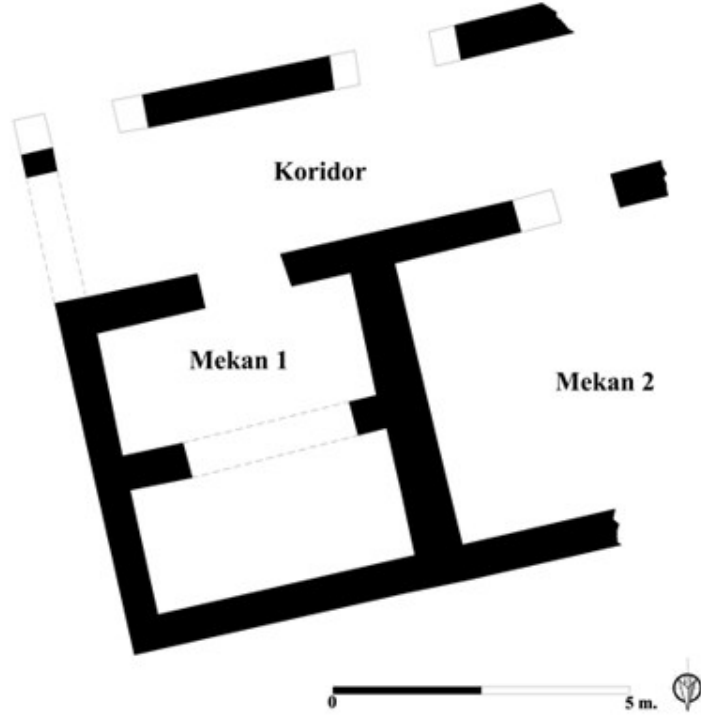

Fig. 121 Karakabaklı 7 Nolu Konut Plan

Fig. 122 Karakabaklı 7 Nolu Konut

**Fig. 123 Karakabaklı 7 Nolu Konut,
giriş kapıları**

Fig. 124 Karakabaklı 7 Nolu Konut, koridor

Fig. 125 Karakabaklı 7 Nolu Konut, Mekân 1

Fig. 126 Karakabaklı 7 Nolu Konut, pencere ve niş

Fig. 127 Karakabaklı 7 Nolu Konut, duvar örgüsü

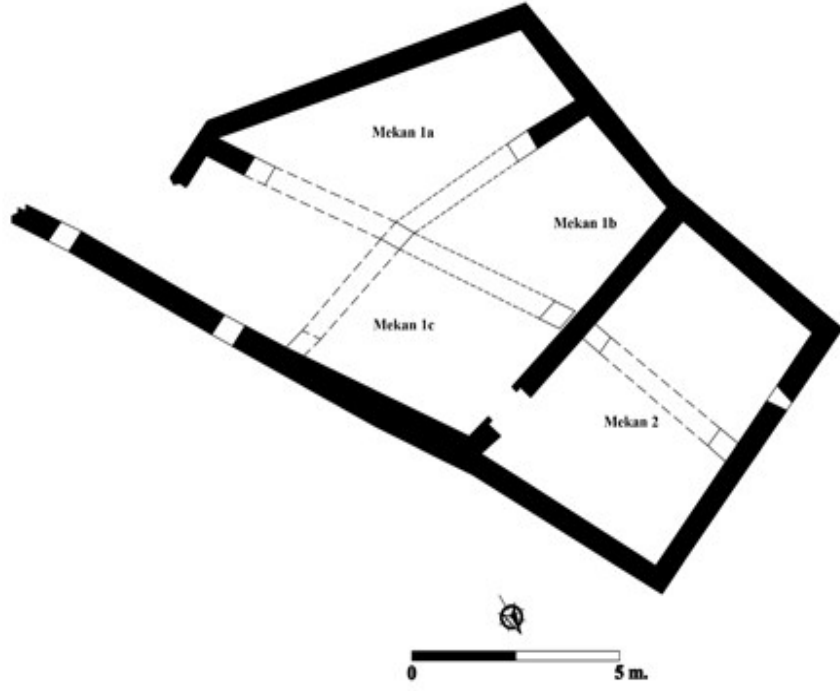

Fig. 128 Öküzlü 1 Nolu Konut Plan

Fig. 129 Öküzlü 1 Nolu Konut

**Fig. 130 Öküzlü 1 Nolu Konut,
duvar örgüsü**

**Fig. 131 Öküzlü 1 Nolu Konut,
iç mekânda bulunan kemerler**

**Fig. 132 Öküzlü 1 Nolu Konut, Mekân 1
kemerler**

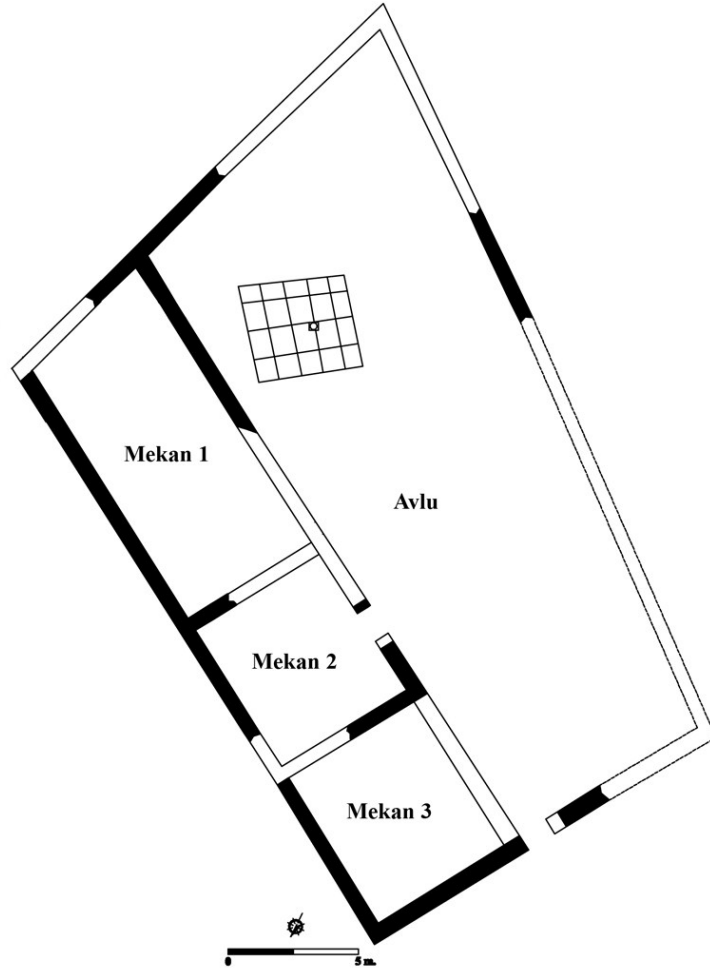

Fig. 133 Kanytella 1 Nolu Konut Plan

Fig. 134 Kanytella 1 Nolu Konut

Fig. 135 Kanytella 1 Nolu Konut, avlu

**Fig. 136 Kanytella 1 Nolu Konut,
Mekân 2**

**Fig. 137 Kanytella 1 Nolu Konut,
duvar örgüsü**

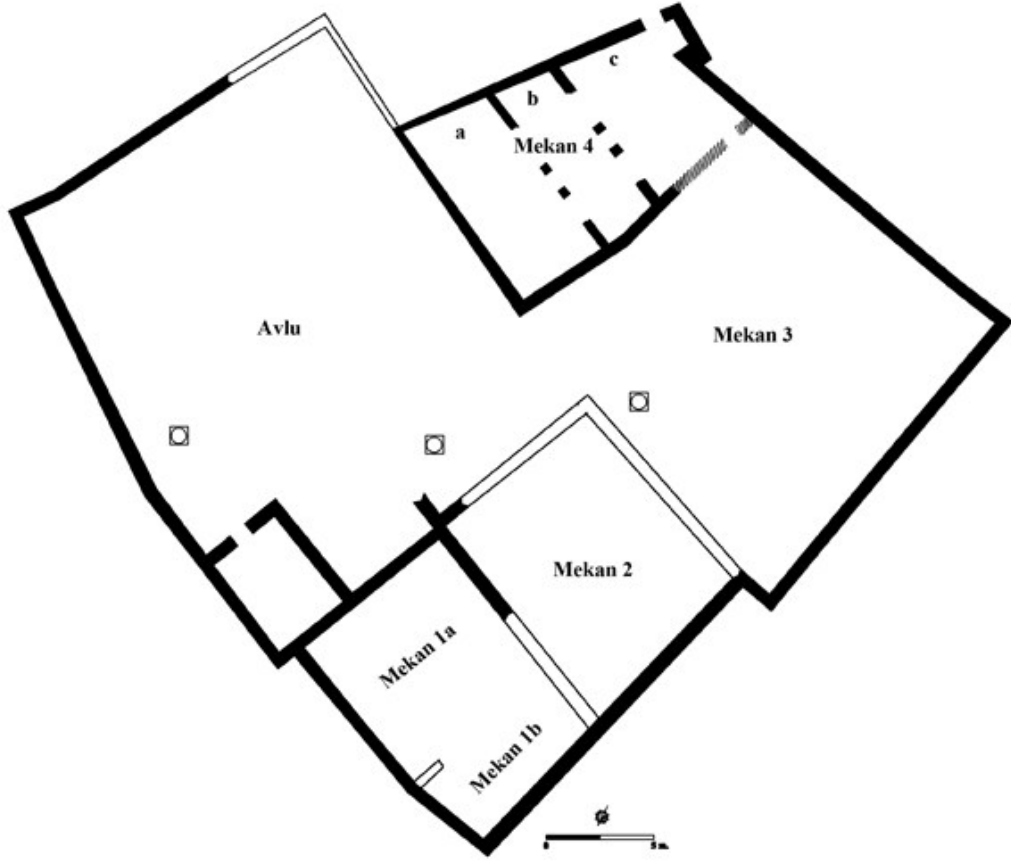

Fig. 138 Kanytella 2 Nolu Konut Plan

Fig. 139 Kanytella 2 Nolu Konut

Fig. 140 Kanytella 2 Nolu Konut, avlu

Fig. 141 Kanytella 2 Nolu Konut, kuzey duvarı üzerinde ki mekânlar

Fig. 142 Kanytella 2 Nolu Konut, duvar örgüsü

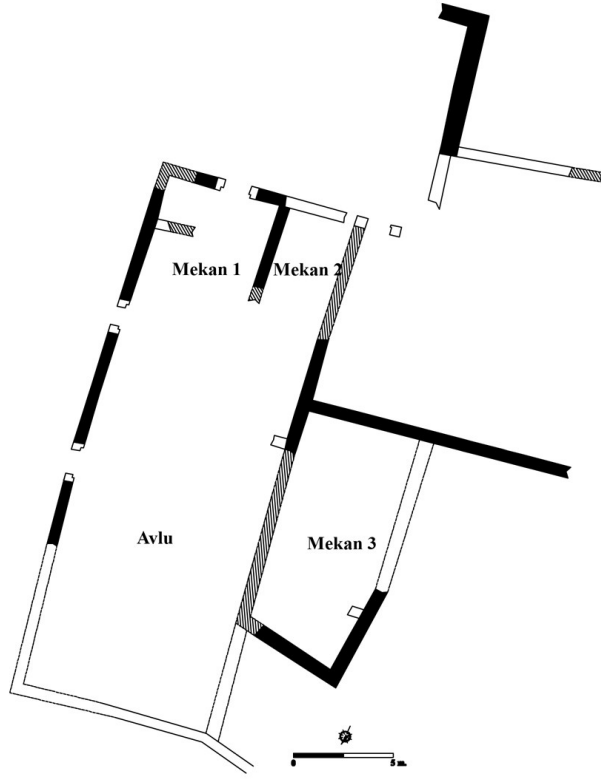

Fig. 143 Kanytella 9 Nolu Konut Plan

Fig. 144 Kanytella 9 Nolu Konut

Fig. 145 Kanytella 9 Nolu Konut, giriş kapısı üzerindeki kabartmalar

Fig. 146 Kanytella 9 Nolu Konut, avlu

Fig. 147 Kanytella 9 Nolu Konut, Mekân 1

**Fig. 148 Kanytella 9 Nolu Konut,
Mekân 3**

**Fig. 149 Kanytella 9 Nolu Konut,
Mekân 3'ün duvarında bulunan hatıl delikleri**

Fig. 150 Kanytella 9 Nolu Konut, duvar örgüsü

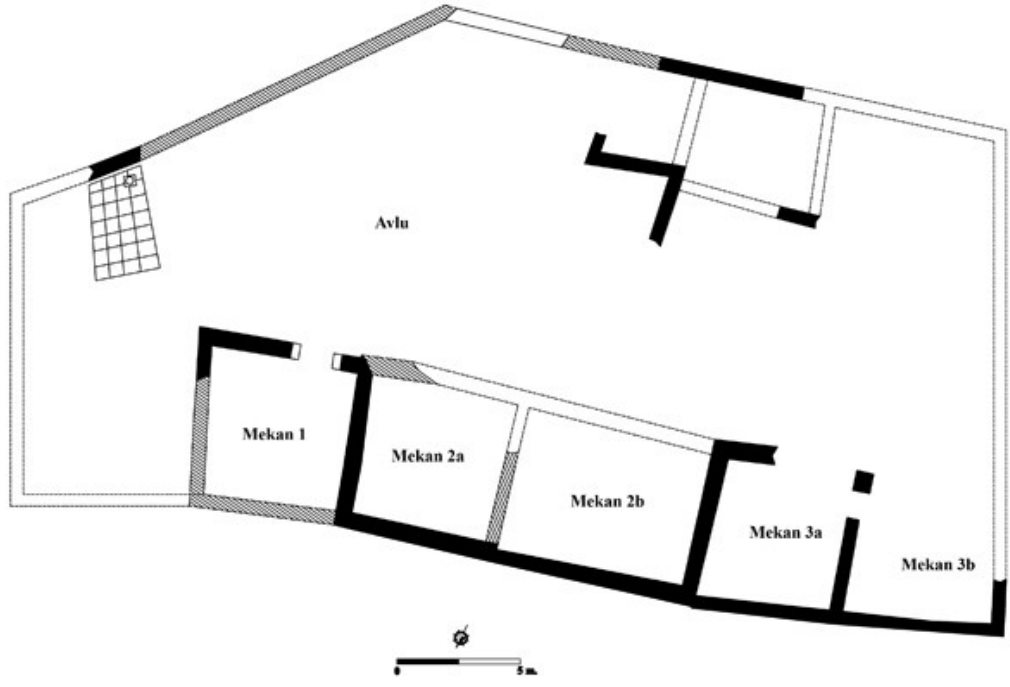

Fig. 151 Kanytella 34 Nolu Konut Plan

Fig. 152 Kanytella 34 Nolu Konut

Fig. 153 Kanytella 34 Nolu Konut, mekânlar

Fig. 154 Kanytella 34 Nolu Konut, duvar örgüsü